Brand

NR 2, 2010
50:-

Brandtal

Detta andra nummer av Brand med nya redaktionen har gjorts i tider av val och kval och vi funderar över makt och motmakt. Vad är makt – den vi äger och den vi ska bekämpa? Oavsett om vi går och röstar eller inte så fortsätter kampen och ständigt hittar vi nya vägar och uttryck. Vi vill stimulera hopp, organisering och aktioner. Vi vill tända gnistorna!

Det som skiljer Brand från andra vänstertidningar är att vi skriver om kamp, inte bara om hur dåligt allt är. Detta nummer handlar om mammor på stranden och anarkister i Grekland. Medverkande är även fackliga blockadvakter utanför Berns Salonger i Stockholm, en förälder på ett möte i skolan och undersökande aktivister i Argentina. Det är folket som agerar och får saker att hända. I en tid präglat av börskurser, krig och naturkatastrofer så vet vi att vi bara genom vårt engagemang och arbete kan påverka vad som sker.

Den ekonomiska krisen slår hårt mot Europa och arbetslösheten ökar. De växande utlandsskulderna och de ekonomiska sanneringskraven får många länders ekonomier att vackla. Samtidigt räddas bankerna genom sparprogram riktade mot folket. Och med det växer protesterna och tilltron till etablissemanget minskar. Är den ekonomiska krisen på väg att bli en systemkris? Växer nya möjligheter för oss att agera i krisen?

Arbetarrörelsen byggde historiskt sin maktbas och sin förhandlingskraft på strejken. Maktmedlet att kunna stoppa de stora fabrikerna var makten att stoppa hela produktionen. Fabrikerna var då det västerländska samhällets hjärta. Idag ser produktionen annorlunda ut, den är utspridd utanför fabrikerna, tjänstesektorn är större och stora delar av industrin är flyttad långt utanför Europa.

Vilka maktmedel har vi att ta till i dagens produktion förutom strejk? Infrastrukturen är idag central för produktionen. Ett kritiskt maktperspektiv behövs på transportsystemen, speciellt då vi till den ekonomiska krisen kan lägga den ekologiska krisen, som påvisar det fossila transportsystemets ohållbarhet. Varför har flygplan och bilar fått den centrala ställning som de nu har i våra kommunikationssystem?

Det är genom att lamslå kommunikation, energi och transporter som många av dagens sociala rörelser kämpar. Det finns hundratals exempel där motorvägar strategiskt blockerats av arbetslösa i Argentina, jordlösa i Brasilien och arbetare från klädfabriker i Bangladesh. Och nog har blockadtaktiken varit framgångrik på många områden i samhället. Vi tänker på SAC:s blockader av restaurangen Berns som sparkade fackligt organiserade städare, Ingen människa är illegals blockader av utvisningstransporter, Reclaim the streets blockader av gator och aktionen Shut it Downs blockad mot ett kolkraftverk. Internationellt ser vi de senaste åren en våg av universitetsockupationer i Italien och Frankrike där studenterna utökat ockupationen till att även blockera tågstationer.

I första numret var det fokus på gemenskap. Det är det alltid. Det är utifrån det gemensamma och genom gemenskap vi kan forsätta agera, tända eldar och sparka uppåt. Däri ligger allt vårt hopp. För herrejisses, som det är nu kan det bara inte fortsätta.

Innehåll

Eva Bouffon Bygren:
Jag vill inte vara svensk ... 4
Linn Bursell: Mormor är tillbaka ... 6
Sofia Carlevi:
Det pepparsprejade bröllopet ... 7
Emma Rendel: Jenny Hill ... 7
Valentina Martinez:
Att vara ung är inget brott ... 8
Kajsa Ekis Ekman:
Har borgaren en själ? ... 10
I rörelse:
Patrik Gronostaj:
Salongsmaffian ... 13
Lisa Björklund:
Blindträff i häktet ... 17
Leila Zoubir:
Allmosor från bloggeliten ... 17
Olle Eriksson, Mats Runvall:
Att göra ett anarkistiskt val ... 19
Kvinnopolitiskt forum:
En vanlig dag på stranden ... 23
Tema: Transport
Rasmus Fleischer:
Flygplatssamhället ... 27
Planka.nu: Bilismen som
liberalismens högsta stadium ... 30
Christopher Kullenberg:
Här slutar allmän väg ... 33
Aida Ghardagian:
Flyktingarbetarna radikaliseras ... 37
Nora Karlsson:
Vart leder massaktionerna? ... 39
Tema: Kris och motmakt
M som i motmakt ... 42
Mathias Wåg:
¡Que se vayan todos! ... 45
Martin Cornell:
Det argentinska laboratoriet ... 47
Matilda Ruta:
Kravallhundar ... 52
Mathias Wåg:
I väntan på stormen ... 54
Dario Azzelini:
Med makten mot makten ... 59
Patrik Gronostaj:
Hundra år av gemenskap ... 65
Lovisa Broström: Proletariseringen
av den unga medelklassen ... 69
Dikter ... 72
Per Janse: Mullvadens stjärna ... 75
Mattias Elftorp: Arg kanin går i cirkel ... 77
Ur Arkivet ... 78
Recensioner ... 82

Jag vill inte vara svensk! **Eva Bouffon Bygren** om konsekvenser av ett besök på **Kungliga Operan**

Illustration: Ragni Svensson

I höst ska jag ge fan i att bli deprimerad
Ska få ungen genom tonåren utan att hon börjar knarka
ska följa döende väninnan fram till graven och hennes son vidare i livet
ska få väninnan med självmordsbenägna exet att söka professionell hjälp istället för att kasta
sig över mig
hoppas hoppas jag lyckas

Jag vill göra roliga saker med mina vänner
vi försöker något nytt
vi går på kungliga operan
det betyder att vi tagit oss upp över vattenytan ekonomiskt
biljetterna kostar femhundrafemtio var och ingen av oss kan säga att det här kommer att bli
årets konsert
ingen av oss vet någonting om stycket vi valt
vi tänkte ska det va så ska det va
femtimmars fullt blås opera
vi gör kungliga operan extra allt
vi slås till marken av känslorna styrkan i musiken
vi dricker vin i pausen
det är hon med självmordsbenägna fyllot som hon inte kan släppa som jag lyckats locka med
mig

hon är stressad för att hon inte kan hönsmamma sina stora kompetenta barn och samtidigt
vara på opera
hon ringer hem i pausen
hur går det?
Jag himlar med ögonen och beställer champagne till nästa paus

Våra hjärnor rensas från allt annat än musiken den fyller allt vi seglar omkring i det vackra
Vi bortser från att sångarna är kraftigt överviktiga och inte klarar scenerierna utan att se
löjliga ut
De låter inte löjliga
Jag blir glad uppifrån och ner och räknar sextio musiker och lika många på scen
Med champagne i Guldiga Rummet i paus nummer två funderar jag på hur många tekniker
Minst sextio
Mycket för pengarna
Tillbaka in i Wagnerland timmarna flyger vi blir helade utrensade tömda fyllda igen
Jag är bakfull hela nästa dag nöjd

Sist jag var här hade jag till slut efter att ha letat länge efter någon som kunde ville bli
medbjuden på opera fått med mig min clown till man
Han brukar somna tio minuter in i vilken föreställning som helst men höll sig faktiskt vaken
hela besöket
Däremot drabbas han av klassångest så fort han kliver in på operan. Han berättar
frenetiskt med hög röst om allt kriminellt hans inneboende håller på med när vi fikar innan
föreställningen.
Han åker inte hem med mig
Han åker och träffar kubanen som gett honom påhugg som snöskottare nu ska han hämta sin
lön det kan inte vänta

Vi hörs inte på ett par dagar jag har fullt upp jag tänker inte på saken
Så småningom berättar han
Suttit och dragit revolutionära anekdoter med kubanen som de hört av samma gamling
Supit till
Renat sig från champagnekletet i Guldiga Rummet
Överklasspubliken

På vägen hem plankar han på tunnelbanan fast det står två ordningsvakter och tittar
De ber honom lugnt att gå tillbaka och betala
Leder ut honom utanför spärrarna
Han plankar in igen han tittar på dem när han gör det
Han är sådär svartmuskig till utseendet åker alltid på stryk när han är ute blir galen på fyllan
Nu bankar de ner honom och kallar på polis
Han skriker om och om igen
JAG VILL INTE VARA SVENSK
JAG VILL INTE VARA SVENSK
JAG VILL INTE VARA SVENSK

Fyllecell klaustrofobi han bankar skriker sjunger högt nattens alla timmar
Baskiska befrielsesånger
Plitarna tar sig för huvudet och hotar med stryk
Men han är inte rädd för stryk
Han sjunger och sjunger
På morgonen får han gå hem
Anklagad för våld mot tjänsteman
Han berättar inte för någon
Han går själv till rättegången
Han förstår inte vad de säger han svarar fel han svarar god dag yxskaft

Alla skrattar poliserna ordningsvakterna domarna
Femtonhundra i böter som han vägrar betala
Kronofogden skickar brev och när det är tvåtusenfemhundra betalar han och jag undrar vad
det är han gjort för att hamna hos fogden han har ju pengar
Jag frågar inte honom nästa gång jag ska på opera

Brand

Anarkistisk tidning sedan 1898

Redaktör: Samira Ariadad
Redaktion: Kajsa Ekis Ekman, Samira Ariadad, Patrik Gronostaj, Valentina Martinez, Daniel Free, Andreas Jonasson, Vidar Egnér, Olle Eriksson, Sofia Carlevi, Mathias Wåg, Jonatan Johansson, Matilda Ruta

Medverkande: Eva Bouffon Bygren, Linn Bursell, Lisa Björklund, Leila Zoubir, Mats Runvall, Kvinnopolitiskt Forum, Rasmus Fleischer, Planka.nu, Christopher Kullenberg, Aida Ghardagian, Nora Karlsson, Martin Cornell, Dario Azzelini, Lovisa Broström, Per Janse, Sonny Renton, Emil Boss

Bild och form: Matilda Ruta
Orginal och repro: Jonatan Johansson

Illustration: Alexandra Falagara, Emma Rendel, Emelie Östergren, Ragni Svensson, Moa Schulman, Ebba Forslind, Clara Besijelle, Karin Rönmark, Karin Casimir Lindholm, Olle Söderström, Lisa Ewald, Sofie Nohrstedt, Marcus Nyblom Mathias Elftorp

Omslag: Ivar Martinsson
Omslagets insida: Lisa Ewald

Webb: www.tidningenbrand.se
E-post: info@tidningenbrand.se

Tryck: Norra Skånes Offset AB, 2010
Ansvarig utgivare: Mathias Wåg

Prenumeration:
300 kr för 6 nummer.

Box 150 15, 104 65 Stockholm
Plusgiro 478 24 80-0,
Kulturföreningen Brand
ISSN: 0284-9526

Mormor är tillbaka **Linn Bursell** gräver ner sig i systerskap

Illustration: Alexandra Falagara

”Det är skillnad på kvinnoseparatistiska sammanhang som är feministiska och sammanhang som bara råkar vara kvinnoseparatistiska, typ ens arbetsplats där det bara jobbar kvinnor”, säger någon.

Ja. Men man tar vad man får.

Ibland känns feminismen som en trött gammal mormor som inte orkar så mycket längre. Som har blivit slagen och sparkad, alltid satts sist på alla ideologiers dagordning, så länge, så länge att hon bara orkar blänga surt mot patriarkatet och vända ryggen till. ”Kom tillbaka när ni har vuxit upp, jag har faktiskt bättre saker för mig. Vara i fred till exempel”.

Eller så är det bara jag som har blivit mormor. Jag är inte så kräsen med de separatistiska sammanhangen längre. Jag gräver gärna ner mig i första bästa systerskap. Jag älskar att vi bara är kvinnor på mitt jobb. Jag älskar det, trots att jag vet att det bara är för att väldigt få män är intresserade av att ta hand om treåringar för dålig lön. Jag älskar att lyssna på småtjejer på tunnelbanan, när dom fnittrar, när dom vrålar, när dom skjutsar varandra på cykel, när dom viskar, klänger, stör och förstör.

Jag älskar musik när det står kvinnor bakom skivspelarna och instrumenten, jag blir varm när jag ser mina bandkamrater med slitna gitarrväskor på ryggen, trumpinnar ur väskan. Och jag har kanske blivit en gammal mormor, för jag verkar ha missat att allt blev sådär könsöverskridande och öppet. Jag tycker att det är samma gamla jävla fulpatriarkat till frukost varje dag. Och jag vill vända ryggen till och gräva ner mig i det systerskap jag hittar här och var, och en dag kanske jag vägrar komma ut.•

Det pepparsprayade bröllopet **Sofia Carlevi** om paret som inte fick gifta sig

Ska jag ta den här laxrosa klänningen eller den vita med pärlor tycker du?

Doften från föregående kvälls curry-gryta låg kvar som ett nästan obemärkt stickande i den soldränkta lägenheten, och jag tänkte att hon var lika fin i båda två men att den rosa kanske var lite snyggare ändå.

Morgonen hade börjat med pannkaksfrukost i det smått stökiga kollektivet, och resterna – två stekpannor, en halvfull mjölpåse, olika syltburkar – stod fortfarande kvar på diskbänken.

Hur lång tid tar det att gå till stadshuset, eller, ska vi ta en taxi? ropade någon från vardagsrummet medan en tredje sprang runt och letade efter ris att kasta när ceremonin väl var avklarad.

Idag skulle Noomi och Etou gifta sig, jag vet inte hur länge de hade planerat bröllopet men en rejäl fest skulle det bli efteråt i alla fall. Etou kom från ett land han inte hade kunnat stanna kvar i, och befann sig nu i Sverige med ett desperat hopp om att någon gång kunna gå ut och köpa mjölk utan hjärtat i halsgropen.

Det var första gången jag träffade Etou, han hade kostym och skinande lackskor. Han såg nervös ut, glad fast med sorgsna ögon. Men det tänkte jag inte på förrän efteråt.

Okej nu måste vi dra! Alla tog på sig skorna i ett virrvarr av slask och skosnören. Jag kunde inte följa med för jag skulle hämta mitt gudbarn på stationen. Vi bestämde att vi skulle äta tårta senare innan festen skulle dra igång. Ännu en som får stanna liksom.

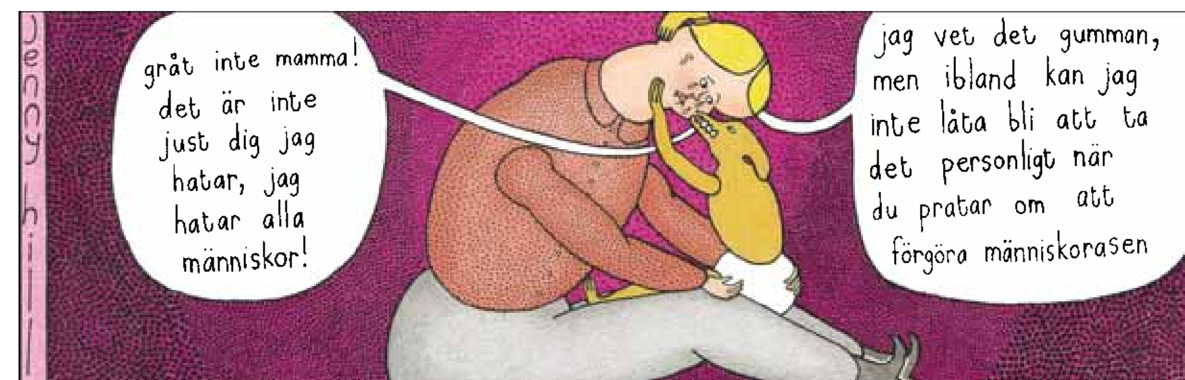
Dom har tagit Etou, dom har tagit honom dom jävlarna, sa Kim till mig i telefonen, jag orkar inte mer.

Jag stod som förstenad i köket. Tårarna strimmade mina kinder när jag stirrade ut genom fönstret.

Polisen hade kommit dit, pepparsprayat ett helt bröllop, och nu var han på väg till förvaret utanför Göteborg med en oviss framtid.

Ytterligare ett par i raden som fick sitt bröllop kraschat av den svenska polisen.•

Emma Rendel:

Att vara ung är inget brott

Valentina Martinez går på föräldramöte

Illustration: Moa Schulman

Hösten då min dotter börjar sjuan kallas vi föräldrar till ett särskilt möte. Det ska handla om att bygga nätverk mellan oss och det är viktigt att vi alla förstår att nu är det allvar. Vi får under inga omständigheter låta oss föras bakom ljuset av våra barn. Ungdomar håller ihop, får vi höra, och därför måste vi också göra det. Det är liksom dom mot oss och vi mot dom. Nikotinrökning är inkörsporten och det kan sluta med parkbänken. Det är nu vi måste reagera och agera. Det är en farlig natt de lever därute, säger läraren, och vi vet ingenting om den, ingenting!

Jag drömmer mig bort ett litet tag, ser på löven som frusit fast mot fönsterrutan och innan jag vet ordet av har man börjat dra upp riktlinjer och strategier. Det pratas om gemensamma regler och tider. ”För då kan ju inte Anna säga att Elin får va ute till tolv eftersom Annas mamma redan har pratat ihop sej med Elins mamma, visst är det smart?”

En pappa säger att han faktiskt litar på sin son, att de har en fin relation men någon svarar att ”man kan ju aldrig säkert veta och även i de lugnaste vatten!” Pappan gör ett nytt försök, säger att hans son hellre får gå hem senare, i sällskap av vänner, än att passa en tid som innebär att han måste gå hem själv i mörkret. Men någon svarar att just därför ska alla hem i rimlig tid och sen är han också med på tåget.

Just den pappan är ungefär i min egen ålder. Vi är de yngsta mötesdeltagarna. Kan han minnas sitt unga jag? Se sig själv i den farliga natten? Märkligt att några har glömt den medan det för mig är så overkligt att det är över. Jag ser mig själv, nerspydd i en trappuppgång. Eller i sängen hos någon jag redan då glömt namnet på. Förvirringen. Utsattheten. Tomheten. Meningslösheten.

Jag studerar pappan som säger sig lita på sin unge. Försöker se även honom i den farliga natten. Stod han i mörkret och mixade häxblandningar ur föräldrarnas upplysta barskåp? Var han en av de som inte blev insläppt på fritidsgården och istället tog pendeln in till stan, bråkade med dörrvakter ett par timmar för att sen ta nattbussen hem, spy i småbarnens sandlåda och ta garagevägen in till radhuset? Eller hade han till och med sniffat på någon av de där trasorna som alltid låg kvar i skogsdungen bakom kyrkan? Hade vi saknat gemensamma riktlinjer, regler och tider? De kanske har rätt, man måste våga vara vuxen. Sätta tydliga gränser.

Helvete, varför är jag så dramatisk? Varför vill jag plötsligt bara minnas maktlösheten?

Jag byter taktik, försöker föreställa mig den där pappan ute på spännande äventyr, ser honom galet förälskad, ser honom pröva sina tankar i förtroliga samtal. Vi visste hur vackert livet var för det hade just börjat kändes det som. Men mot vuxna gjorde vi motstånd. Vi kände oss kontrollerade, som att de var emot oss, som att de aldrig var på riktigt intresserade, som att de pratade om och inte med oss, som att ingen tillit fanns. Som att det skulle vara ett brott att vara ung!

”Kan vi inte bara prata istället? Kan vi inte prata om oss själva?” Jag säger det för gällt och mitt i någon annans mening. Jag säger att faran lika gärna kan ske på dagtid. Att våldtäktsmannen kanske inte lurar bakom en buske, tänk om han är klassens snygging och inte alls har svart skägg och krokig näsa! Men ingen hänger med i min tankebana. De ser bara förvånade ut.

När jag kommer ut på skolgården är jag förbannad på mig själv. Hur kunde jag säga nått så flummigt och abstrakt som att vi ska prata om oss själva! Det enda jag med säkerhet vet att jag vill få min dotter att förstå är att hon kan styra, hon kan påverka, hon kan välja mycket i sitt eget liv. Jag förväntar mig inte att hon ska gå mot strömmen och göra tvärtom mot alla i sin omgivning. Men om hon lär känna sina gränser, och det gör man genom misstag, ska hon veta när hon slutar styra och lämnar över sig i händerna på andra. Är man redlös har man noll koll.

Hon ska känna att det är oväsentligt för mig vilka hon är med så länge hon själv vet varför, så länge hon själv verkligen vill. Hon ska lita på sin magkänsla, när hon känner att nått verkar skumt har hon förmodligen rätt och då ska hon dra. Och ta kompisen med. Och är det nån som lyckas få henne att känna sig rädd, maktlös eller missanpassad, då ska hon minnas sin bakgrund, känna hur älskad hon är, hon ska veta sitt värde.

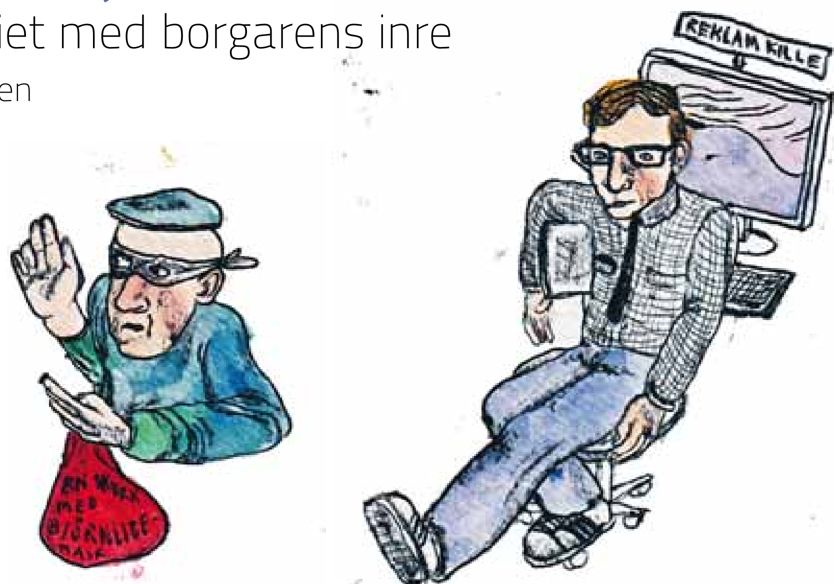
Jag borde ha sagt att våld finns och att vi inte kan skydda våra barn ifrån det. Jag borde ha sagt att vi kan ge dem verktygen, det kanske läraren hade kunnat ta till sig. Men sånt kommer jag alltid på först efteråt.•

BORGARENS SJÄL

Har borgaren en själ? **Kajsa Ekis Ekman** undersöker mysteriet med borgarens inre

Illustration: Emelie Östergren

Borgare modell äldre tycker att allt ska vara fint och bra. Att tala om det som är fel är att vara vulgär på något sätt eller det allra värsta: ”negativ.” Att vara vänster är också opassande, som en defekt man helst inte ska visa utåt. Det förstör ju den trevliga stämningen! Borgaren står inte ens ut med färgerna grönt och rött. Så fort han fick makten i Stockholm bytte han ut både de gröna tunnelbanorna och de röda bussarna mot blåa. Hela städerna måste spegla hans blåa själ.

Den yngre borgaren, **den nyliberale bloggaren**, är en ettrig typ. Ur hans ögon lyser fanatismens glöd. Han sitter framför datorn och knattrar vilt ner sina utfall mot socialism, sexköpslagen och det Politiskt Korrekta Sverige Där Det Nästan Råder Diktatur. För att företräda en sådan känslokall ideologi är han förvånansvärt känslomässigt engagerad. Han blir nämligen personligen förolämpad varje gång någon nämner ordet samhälle. Han kan inte förstå att de fortsätter att använda detta förhatliga ord när han har påpekat flera gånger att det heter *individer.* I sin fanatism är han farligt nära att bli en rättshaverist. Faktum är att han liknar vissa envisa personer man träffade på fester som tonåring. De följde efter en när man hämtade öl och upprepade för tionde gången att ”Anarkismen kommer aldrig att fungera, för människan är faktiskt egoist av naturen!” Trots att samtalet var urtråkigt och man sa åt honom att dra, lämnade han en inte ifred och när festen tog slut ville han nödvändigtvis följa med hem. Det slog aldrig fel.

Reklam- och modeborgaren är inte lika rädd för vänstern. Han rycker på axlarna och säger ”Gulligt!” Han ägnar sig åt att tjäna pengar på människor och om de är vänster, ja då tjänar han pengar på det. Själv är han ointresserad av det mesta, men luktar sig till människors känslor och slår mynt av dem. Det spelar ingen roll om människor blir glada, arga eller förolämpade, bara han har ”väckt känslor” och ”upprört.” Våld, krig, sex, intimitet, mord och konflikter, allt kan han använda sig av för att sälja. Själv tror han sig stå utanför och så fort han har råd flyttar han till ett lummigt område långt från all kommers. Men eftersom reklam ju inte är något annat än lögn, präglas hela hans liv av denna lögn. Han förlorar förmågan att ta något på allvar. Han blir ironisk och distanserad i förhållande till livet, han kan inte se något i ögonen utan allt är ”så 70-tal”, ”lite svennebanan” eller ”klockrent”. Inget kan vara enbart vackert eller dåligt, allt ska sorteras in och oskadliggöras. Till och med vädret måste han skämta om. När han verkligen visar sina känslor, i ett förhållande, då visas det hur banal han var, han gråter och ”känner sig så svag”. Då kan det hända att han snart går och blir new age.

Den hycklande borgaren älskar allt som är litet. Små människor, småföretagare, enkla jobb och låga löner. Hon talar om små människor som om det vore någon annan slags art. De är hennes idoler, verkar det som. Hennes favoritslogan är ”Man ska inte se ner på....” När hon säger ord som folket, invandrare, städerskor eller hemlösa blir tonen ljusare och så ansträngt fördomsfri, ögonen spärras upp och handen förs mot bröstet. ”Jag talade med en städerska och hon tyckte minsann att det inte alls var förnedrande, utan tvärtom ett hedervärt yrke.” Det är därför den hycklande borgaren älskar välgörenhet, för då förblir människorna små. Så fort dessa små människor växer och kämpar, då blir de något helt annat – terrorister eller mafiosos. Saken är nämligen att hon bara älskar det lilla hos andra – det stora och mäktiga reserverar hon för sig själv.

Bostadsterroristen. Det här är ett borgerligt flockbeteende. Bostadsterroristen flyttar till områden där det händer grejer för att sedan strypa dessa kulturella aktiviteter. Ett område blomstrar av konst, kultur, musik och alternativa sätt att vara. Sedan kommer borgarna dit och då är det en tidsfråga innan det är slut på det roliga. Med sin ekonomiska makt omvandlar de området till en parodi på sig själva, där ställena heter saker som Sofo, Ghetto och Berlin. Själva tycker de att området ”lever upp” eller ”fräschas till”, men hur mycket färg det än får, ligger det något sterilt över det hela. Det ser ut som om alla är statister i filmen om sig själva. Första gången man kommer till ett område som tagits över på det här sättet kan man tro att det sjuder av liv, men går man närmare ser människorna döda ut trots sin uttänkta stil, de är utplacerade för att se coola ut men det händer absolut ingenting. När hela området blivit en kuliss, en cover på sig själv, då drar bostadsterroristerna vidare till nästa ställe där det ”händer grejer.” Och så börjar allt om igen med fejkade folkfester, krystade kulturkvällar och mördande tristess.

Inredningsborgaren är ett nytt och märkligt fenomen. Det är alltid ett par, som sedan tio år tillbaka är fullt upptagna av att lägga nya golv, slå ut väggar, kakla, sätta in klinkers och restaurangkök. Ingen lagar någonsin mat i dessa glänsande kök – det hinner de inte med eftersom all tid går åt att bygga om. Byggandet sker med en frenesi som om det gällde liv och död, men de kan inte själva svara på varför de har gripts av denna lust, det är som om de vore styrda av en yttre makt. Saken är att inredningsborgaren egentligen inte är borgare i hjärtat. Det här paret var för femton år sedan medlemmar i hyresgästföreningen och Hem & Skola. Inredandet är en plötslig panikreaktion, ett

slags chocktillstånd. Det är ett försök att kompensera sig själv för förlusten av folkhemmet. När de upptäckte att det blev allt hårdare i samhället, att Sverige inte längre var ett ombonat hem där alla fick plats, då drabbades de av en akut otrygghetskänsla. Den försöker de desperat råda bot på genom att skapa ett eget litet fågelbo dit ingen kan komma åt dem. Inredandet är egentligen en kanaliserad längtan att förändra sin tillvaro.

Den ofrivillige borgaren eller ”Lånta fjädrar.” Är egentligen inte alls borgerlig, utan en arbetare som röstar borgerligt för att få känna sig som en vinnare. Han har lånat till villa, sommarstuga och bil och tycker att han är ÄGARE. Ägande är så berusande att han kan glömma att det egentligen är banken som äger alltihop. Livet hänger på en lös tråd: den låga räntan. Hans motto är ”Man kan bli vad man vill om man bara försöker.” Riktiga borgare klistrar gärna upp hans leende ansikte på sina plakat, men skrattar bakom hans rygg över att ha vunnit någon så billigt.

Arenaborgaren – tycker själv att hon är vänster, men det är hon ensam om att tycka. Allt som är vänster ser hon som ytterst oroande, särskilt om människor kommer samman. Då tror Arenaborgaren på fullt allvar att nu är det inte långt tills en Sovjetstat har införts och alla människor klär sig i likadana kläder och marscherar i raka led. Att vara vänster är enligt Arenaborgaren som att bära på en dödlig, latent sjukdom. Man kan inte hjälpa att man har den, men man får akta sig för att väcka den. Det gäller att förhindra att den bryter ut genom att ständigt förklara hur problematiskt, komplext och mångfacetterat allt är. Hon tror sig också kunna förvirra sjukdomen med att lägga ut nät av myller, diversitet och gränslöshet. Det sorgliga är att hon själv blir förvirrad av detta och inte ser att hon endast hjälper högern.

Nyfascistiske politikern. Den gamle fascisten var en agitator som hetsade upp massorna. Nyfascisten har avskaffat dessa onödigheter, det går ju att styra mycket bättre om människorna håller sig hemma framför tv:n. Upphetsade människor är farliga, de är politiska varelser och känner dessutom gemen skap med varandra. Nyfascisten säger sig istället förakta politik och talar om för folket att det mest är massa tråkigt babbel. Han framställer sig som en rolig typ, stoltserar med kvinnoaffärer, orgier och drag under galoscherna. Han tillämpar skämtet som vapen; hela politiken tycks bli ett enda skämt om kvinnor, flyktingar och inkompetenta dumskallar. Inga massmöten, ingen militäruniform, istället gömmer han sig bakom en stor skärm med en naken kvinna på. Avsikten är att hålla folket borta från politiken. Nyfascisten styr genom disciplinerad passivitet som är lika konform och totalitär som massmötena, bara att folk håller sig borta från gatorna. Därför är typer som Berlusconi så mycket farligare än Mussolini. För glöm inte: när nyfascisten verkligen ägnar sig åt politik, då är det definitivt inte ett skämt.

Skånske borgaren. Avskyr myndigheter, förbud, utlänningar, fortkörningsböter och mest av allt avskyr han Systembolaget och lapplisor. Tycker att han själv är så potent och kapabel att han gör alla regeringar onödiga. Bara tanken på att HAN skulle styras av någon är ju förnedrande! Kan rösta på politiker av nyfascistisk typ, eftersom de båda smickrar varandras uppblåsta egon.

Ledarskribenten. Hon skriver dogmatiska manifest för äganderätten och valfriheten. Det liknar dåligt hopklippta flygblad, bara att demonstrationen saknas.

Israelborgaren. Vet egentligen inte varför han är för Israel, men eftersom andra borgare är det verkar det vara en respektabel åsikt. Det här är en svag karaktär som gärna gömmer sig bakom storslagna och tjusiga ord som USA, Den fria världen, Väst, Demokrati och Civilisation. Han har inte tänkt ut vad dessa betyder, men eftersom de alla verkar stråla samman i Israel, tar han personligen på sig att försvara staten Israel till sista blodsdroppen. (Den sista palestinska blodsdroppen alltså, inte hans egen – Israelborgaren är en feg typ)

Liberalen. Hon talar gärna uppskattande om kamp och mänskliga rättigheter, men det gäller bara sådan kamp som redan är över. Kampen mot apartheid, medborgarrättsrörelsen i USA och kampen för allmän rösträtt är alla hedervärda och viktiga strider som man kan minnas med stolthet. Men när samma typer av kamper förs idag, då är de tydligen inte lika hedervärda. Då säger liberalen med bestämdhet att här har vi att göra med terrorister, brottslingar och bortskämda ungar. Lärdomen, om man vill bli omtyckt av liberaler, är att det gäller att vinna kampen. Då kommer liberalen om 20 år bestämt hävda att hon stod längst fram på barrikaderna.•

i rõrelse

Patrik Gronostaj

Salongsmaffian

Illustration: Matilda Ruta

Städarna på Berns Salonger har rätat på ryggen. Berns har ropat på polis, sossarna och Sveriges samlade ledarskribenter. Nu gäller det hårt mot hårt i en bransch med mycket mygel.

Så mycket man måste kämpa för ett skitjobb. Ja, man får vara glad om man har ett jobb, säger någon. Men många jobb är svåra att vara glad över. Den koloniala arbetsfördelningen är fortfarande näst intill intakt, vissa roar sig medan andra städar upp. I Stockholm finns det en klar färgkod bland städare och diskare, nästan som en uniform, fast under arbetskläderna. Men städarna är inte ensamma och solidaritetens färg är neongul.

Berns Salonger med hotell, nattklubb och restaurang har tidigare haft ett gott rykte, men nu diskuteras det. Nattklubben är ett ställe där hög som låg kan beblandas, där både brats och förortsbor samlas. Även om dörrvakterna filtrerar ut oönskade kroppar och låter andra veta att det finns en gräddfil i livet, så är publiken i de flesta fall mer mångfaldigad än på andra uteställen i de centrala delarna av Stockholm. Kön slingrar sig ofta lång framåt småtimmarna.

Men Berns publik har sedan slutet av februari minskat och de har fått sällskap i kön. Flera helgkvällar har över hundra blockadvakter i neongula västar tagit arbetsplatskamp till dimensioner som man sällan ser i Sverige, då organiserade syndikalister och sympatisörer från en mängd håll har strömmat till. Trots att deltagare i blockaden blivit gripna av polis och misshandlade av gäster (för att sedan själva bli polisanmälda) har man fortsatt att komma tillbaka vecka efter vecka.

Striden handlar om städarnas rättigheter på Berns, men den knyter an till verkligheter långt bortom Berns och branschen i sig. Det är en strid som är aktuell och drabbar fler. Det är en strid om ifall företag ska ha rätten att använda sig av bemaningsföretag och på så sätt sopa bort rättigheten till trygga och goda anställningsförhållanden. Rättigheter som arbetare kämpat sig till under hundratals år och fortfarande måste fortsätta kämpa för.

Det handlar även om rätten att organisera sig, det handlar om rätten att kunna kämpa tillsammans. Att ta ställning och stå upp för sig, utan att bli straffad för det. Utanför Berns kan det vara svårt att se var skiljelinjen går. Berns egen vaktpersonal, som under konflikten ofta betett sig aggressivt mot blockadvakterna, är själva anställda av ett bemanningsföretag och svartskallar precis som städarna. Så gränsen går inte riktigt där, utan snarare vid vilken sida man ställer sig på och frågan om vad som är rätt och fel.

Polisen visar var de står kväll efter kväll och hävdar med stadig röst att det är de som bestämmer vad som är lag och ordning. De provocerar, men få låter sig provoceras till att ge tillbaka med samma medel även efter slag med batonger mot kära vänner. Ilskans batteri laddas men det stundande upproret får vänta till sin rätta tid.

En del gäster förolämpar dem som lägger sin fredagskväll på att kämpa för att arbetare ska ha rättigheter kvar. En del gäster ger sitt stöd. De flesta genom att vända Berns ryggen, men några låter sig inspireras och tar själva på sig de neongula blockadvästarna.

Många långa diskussioner förs på flera språk. Turister blir stöd till de neongula när paralleller dras till kampen i deras hemländer där blockader verkar vara ett mer naturligt inslag. Genom att önska lycka till och vända ryggen visar de solidaritet fastän de kommit långväga och blivit rekommenderade att besöka just Berns. Nya rekommendationer har delats ut och med dem en annan bild av Sverige.

Efter all smutskastning i media, där SAC beskrivs som maffia, kompliceras blockadvakternas pedagogiska uppgift. Det var en utmaning redan innan. Hur visar man att man inte är där för att förstöra en rolig kväll för gästerna, hur visar man att denna kamp även gäller de flesta av dem? Det är en utmaning att förklara både för de som redan tagit ställning emot oss och för de som i allmänhet tagit ställning för att inte ta ställning överhuvudtaget.

Många strider vinns i skuggan av Berns. Kampen imponerar även på motståndarna för den som inte ger sig är svår att knäcka. De flesta företagsägare kan inte, som Berns räknade med, få öppet stöd av LO och ledande socialdemokrater, även om man ofta får det i det fördolda. Hotell- och Restaurangfackets (HRF) tynande existens i Stockholm är inget mysterium och har, ur ett arbetarperspektiv, än mindre ett existensberättigande. Berns uppmanar till organisering av en HRF-klubb på arbetsplatsen, så kan missförhållandena fortsätta ostört bakom en kuliss av en död arbetarrörelse.

Solidaritet från de andra anställda på Berns hade troligtvis kunnat lösa konflikten på en vecka. Det skulle ha varit bättre, men istället fick vi ett vattenhål, en chans att möta varandra och de gäster som visar att det finns ett hopp. Från olika håll, både bildligt och geografiskt, kom folk för att ställa upp i en stolt blockadlinje.

Media ville först inte rapportera alls om konflikten. Det var knappt ens att den fick uppmärksamhet när polisen trappade upp konflikten till våldsamheter, då blev det bara notiser om våldsamma blockadvakter. Istället var det uthållighet från facket som tvingade Berns att gå till media. Vi kom fler och fler och det räckte inte med poliser för att få bort oss.

Ibland har det diskuterats vilken av dagstidningarna som är värst när det gäller att ljuga om kämpande arbetare, men när de vanliga hundarna skäller låter det likadant. De har bara ett intresse och deras megafon är stark, men deras röster har redan förlorat mångas respekt.

Det krävdes upptrappning, och det var då syndikalister förvandlades till maffia i borgerlig och statlig media. Berns VD Yvonne Sörensen flaxar vilt med orden, uppbackad av två ledande socialdemokrater och en moderat. Det sägs att den som går ut med kniv ökar risken för att själv bli skuren och så är även risken med Berns mediastrategi. Ju hårdare de slår mot oss, lika hårt träffar de även sig själva i slaget. De sänker sig i ett träsk, ett träsk där vi redan är vana att vandra. Frågan är vem som först blir trött, fastnar eller går ner sig.

Men i alla samtal blockadvakterna emellan och med en del av gästerna, byggs broar av solidaritet, och en fredags- eller lördagskväll har inte längre samma enkla betydelse; en öl, en fest eller en film. Det finns ett val. I blockaden lär vi oss i praktiken: att rösta är en sak, att göra sin röst hörd är en helt annan, det är när man tar ställning och pratar med folk. Det finns saker att göra, viktiga saker, och det är en strid som vi bara kan vinna. Att inte kämpa är att förlora, att kämpa är att hålla hoppet vid liv.

Att inte hoppas, att inte kämpa, är att låta sig vara levande död. En sakta tur genom fabriken på ett löpande band, i alla fall för alla dom vars liv är mer strid än lek. Vi lär oss leka i striden, vi ler och räcker ut ett flygblad i regnet, vi pratar, vi söker nya strategier, vi hittar allierade bortom orden.

Ett streck dras i gruset utanför Berns.
Må vi vara stolta för de vi är, oavsett om det är maffia de kallar oss, och må vi inte glömma varför vi kämpar i en värld där det som ofta låter rätt är helt fel.•

Sträjkbrytare.

Så länge det har funnits vad vi nu kalla arbetarrörelse, har det även funnits sträjkbrytare. Ända sedan den tid då den arbetande klassen först började organisera sig för att tillvaratağa sina intressen gentemot den allt starkare industrialistiska kapitalistklassen, ha även människor funnits, som varit till den grad blottade på solidaritets- och hederskänslor, att de, såsom stående utanför allt vad organisationer heter, villigt sålt sin arbetskraft åt kapitalisterna vid för dessa kritiska tillfällen. Dessa andligen förkrympta medlemmar av släktet homo ha dykt upp överallt där en konflikt utbrutit, som hotat att för en tid beröva arbetsköparna profiten och att kringskära deras makt till arbetarnas förmån.

Att sträjkbryteri kunnat florera i en tid, då klasskampen och den sociala upplysningen var i sin barndom, är, om icke förlåtligt, så dock förklarligt. Men att fortfarande nu, i våra dagar, när så mycket arbete nedlagts på arbetarklassens höjande i intellektuellt hänseende, så gott som dagligdags genom tidningar och annorledes se, huru det lyc... industribaronerna och utsugarna vid nästan varje konflikttillfälle finna sådana uslingar, som äro villiga att taga brödet ur munnen på sina klasskamrater och dymedelst dämma för dessas strävanden till frigörelse, detta är en skamfläck på Sverges arbetarrörelse och bevisar hur långt vi efter flera decenniers arbete kommit.

Man kan ur nämnda sakförhållande obestridligen draga den slutsatsen, att om den svenska arbetarrörelsen från första början lagts på en syndikalistisk eller rättare revolutionär bog och kraftigt betonat den direkta aktionens kampmedel såsom de enda riktiga, och om den sedan utvecklats i denna riktning i stället för i en halvt diktatorisk reformistisk sådan, en sträjkbrytare och hans handling i våra dagar skulle ansetts som något så avskyvärt och föraktligt att en dylik form av arbetares sabotering av sina egna intressen icke skulle kunnat tänkas förekomma. Det skulle på sin höjd varit den klass av

BRAND

sträjkbrytare, vilken rekryteras ur de högre samhällslagren, som fortfarande kunnat vara i stånd att låna sig till dylikt.

Men huru skulle man kunna finna en dylik solidaritet av oorganiserade arbetare, när t. o. m. medlemmar av reformistiska fackföreningarna på order av dessa eller av sina resp. förbund tvingas att utföra sträjkbryteri gentemot oss syndikalister? Särskilt den senaste tiden har visat en mångfald exempel härpå, vilka torde vara allför välkända för att här behöva relateras. Medlemmar av L. O. ha — ofta kanske i strid med sitt individuella rättsmedvetande — nödgats rycka in på arbetsplatser, som syndikalister lämnat och blockerat. Reformisternas ljumma, ryggradslösa politik har genomsyrat nästan hela fackföreningsrörelsen och trängt i bakgrunden vad som för denna borde varit viktigast: en sund *klasspolitik*. Och i spåren av reformismens majestät kryper oskiljaktigt sträjkbryteriet som ett eländigt kräldjur, en markatta, som på sin herres befallning utför sina konststycken.

Kamrater! Låt oss vara angelägna om, att det må inskärpas i det allmänna medvetandet, att sträjkbrytarens värv är det föraktligaste en människa kan åtaga sig. Låt oss vid alla tillfällen konsekvent och utan hänsyn lägga i dagen vår djupaste avsky för sträjkbrytaren. Må ingen ärlig arbetsnäve räckas till hälsning mot honom, intet bord dukas till hans vederkvickelse, ingen dörr öppnas för honom! Må skammen vila så hårt på hans skuldror, att han förgås under dess tyngd!

Blindträff i häktet **Lisa Björklund** om kärlek på **två sidor om muren**

Sedan februari har Berns i Stockholm varit försatt i facklig blockad av SAC efter en rad svinerier som bland annat har resulterat i avskedandet av städpersonal som är fackligt anslutna och krävt vita löner och humana arbetsförhållanden. Likgiltigheten inför dessa människors öden från krogbesökarna på Berns är egentligen inte förvånande men de hindrar en inte från att bli illamående när eldsjälar kväll efter kväll står utanför och uppmärksammar den förnedrande arbetsmarknad som förstör människors liv och endast ser dem som omänskliga arbetsresurser som ständigt är förnybara.

Efter en av dessa tillfällen blev jag omhändertagen under polislag 24 och 13 (efter att ha blivit inknuffad på det avspärrade polisområdet av en av överklassens manschauvinister när denne försökte bryta blockaden).

Sittande i min cell insåg jag efter en stunds bankande att jag inte var ensam om att visa min avsky och vrede mot denna institutions betongdörrar. Vi började göra bankningshälsningar och jag insåg att denna person satt i cellen intill. Plötsligt skrek han till, länge. Jag besvarade med detsamma. ”Kampen fortsätter” dånade mellan väggarna. Jag hörde hur polismannen befallde personen i cellen bredvid att sluta banka, att visa denne polis respekt med att tyst och stilla finna sig i sin ofrihet i den klaustrofobiska låda till cell. När polismannen går hörs hur kamraten på andra sidan börjar banka mer intensivt och glödande än tidigare, jag stämmer in. Han ropar att han älskar mig och att han är så glad att vi på något sätt är två och jag kan inte annat än att vinna tillbaka alla krafter som så länge tryckts till inom mig. När jag senare släpps och kommer tillbaka till platsen där mina vänner finns, får jag reda på att ingen annan blivit omhändertagen under kvällen från vår blockad.

Jag kommer antagligen aldrig träffa denna människa som satt inne på polishuset vid Mariatorget i Stockholm och om jag gör det så kommer jag antagligen inte veta att detta är han. ”We are the face which hides itself to be seen” – jag kommer aldrig glömma vår kväll på olika sidor av betongen. Vi finns överallt! Kampen fortsätter!•

Allmosor från bloggeliten **Leila Zoubir** tackar för moisturizern utanför Berns

”Alltså ni behöver en PR-byrå!” säger Blondinbellas kompis Messy. Han syftar på texten i flygbladet han fått av oss på blockaden utanför Berns. ”Vad är det här, det här är inte okej!” fortsätter han och skrattar. Och även om det tar emot måste jag erkänna att han har en poäng.

Det är något avväpnande med Messy, han är liksom mest bara full och glad – en skarp kontrast mot personen som nyss tackade nej till att läsa flygbladet med ett ”jag tar inte emot något från terrorister”.

Någon av oss frågar Messy om han känner till att det pågår en facklig blockad på Berns. Han viftar bort det med att han inte ens är på väg dit. Han är på väg därifrån säger han, och nu börjar han gräva i en ljusblå papperspåse som han har med sig. Det är en goodie-bag; en sådan där påse med gratisprylar man tydligen får med sig hem på bättre fester. Fortfarande glad i hågen tar han fram en liten tub ur påsen, tittar sig omkring och eftersom jag är den enda tjejen inom synhåll vänder han sig till mig: ”Den här kan du få! Det är en moisturizer från Stockholmsgruppen. Här, den är helt oanvänd!” Messy läser högt på tuben och räcker sedan över den.

Nu är vi flera som står runt honom, och ur påsen tar Messy fram flera konstiga saker som han delar ut. Bland annat en liten tratt, och en slags grej man har för att konservera vin. Och alla som vill ha får tuggummin.

Det är första gången jag är på blockaden och det som fick mig att äntligen sluta upp var inte bara den där debattartikeln i Svenska Dagbladet, där syndikalisterna utmålas som en slags förtäckt organiserad brottslighet av bland annat socialdemokraten Harald Ullman. Ytterligare en provokation var när jag läste på Blondinbellas blogg att hon skulle dit, givetvis utan att nämna något om konflikten.

Ja, jag läser Blondinbellas blogg. Ofta, nästan varje dag. Och jag hade hoppats att få möta henne där, ge henne ett flygblad och argumentera med henne. Jag hade hoppats på att få den där kittlande känslan av två världar som möts. Men kvällen gick utan att jag såg henne. Senare fick jag veta att hon valt en annan ingång.

Jag tröstar mig med att åtminstone ha fått möta kompisen som figurerar på hennes blogg ibland. Till dig Messy vill jag bara säga att du ska ha stort tack för moisturizern. Den kommer väl till pass, för man får verkligen torr hy på barrikaderna. Vem vet, nästa gång vi ses kanske jag har lika len och fin hy som du och Blondinbella. Det vi fortfarande saknar är dock en PR-byrå. Du har möjligtvis inte lust att ställa upp?•

Olle Eriksson & Mats Runvall

Att göra ett anarkistiskt val

Illustration: Matilda Ruta

Snart är det val och det är nu det gäller. Ska man rösta eller inte rösta? Behöver det finnas en motsättning mellan utomparlamentarisk kamp och att rösta i riksdagsvalet? Har vi råd att avstå?

Brand har mött två anarkister – Johanna och Elis – för att diskutera valet. Vi bad dem inleda med att kort ge sina skäl för att rösta eller för att inte rösta.

Johanna: Jag tror att sossarnas rätt säkra och enormt långa position vid makten har gjort det enkelt att välja bort röstandet. Det fanns ju under lång tid ingen större risk att det lite värre alternativet skulle få någon makt. Men nu när det ändrats ganska mycket de senaste tjugo åren så har det blivit svårt att blunda för det. Nu kan man inte längre bara ställa sig vid sidan och säga: jag deltar inte. Jag kommer att rösta till vänster. Det finns trots allt viktiga skillnader mellan blocken.

Elis: Jag kommer inte att rösta i valet och har inte gjort det i något av de två senaste valen. De val som är värda att göra har vi redan gjort, för att säga det med Osynliga partiet-kampanjens ord. Det är vad som händer vid sidan av riksdagen som är det viktiga, riksdagen är bara en spegel av maktförhållandena ute i verkligheten. Det är i klasskampen de avgörande besluten om våra liv fattas och det avgör också vad som händer i riksdagen eftersom den inte är någon fristående institution. Det är de valen vi gjort: att kämpa tillsammans med våra arbetskamrater, skolkamrater, grannar och vänner – att vi driver klasskampen själva och inte deltar i deras skådespel.

Johanna: Jag håller med Elis om analysen av maktförhållandena men som läget är idag är det naivt och oansvarigt att inte försöka stoppa borgarna. Mitt problem med röstskolk idag är att jag inte fattar vad det ska leda till. Vi har inte precis någon generalstrejk som står för dörren, vi har ingen radikal politiskt medveten arbetarklass som står och stampar. Om så vore skulle jag definitivt förespråka röstvägran.

Elis: Men när du röstar ger du samtidigt staten och den parlamentariska demokratin legitimitet. Det är inte ett dugg naivt. Det sjunkande valdeltagandet är ändå en stor fråga, både på nationell och på EU-nivå. Borgarna och politikerna vet att systemets legitimitet hänger på att vi ger det vårt godkännande. Ett 80-procentigt valdeltagande är ett sådant OK. Medan 40 procent är ett problem. Då är ju ”demokratin i kris” – och deras kris är bra för oss.

Johanna: Du kan ju titta på USA för att se att det där inte stämmer. De har haft ett väldigt lågt valdeltagande länge, där har det inte ändrat någonting. Det är ju inte så att USA:s etablissemang sätter sig ner och funderar över ekonomisk demokrati eller över hur arbetarklassens levnadsvillkor ska förbättras. Statens makt och legitimitet står inte och faller med valdeltagandet.

Elis: Men att USA har ett lågt valdeltagande säger inte så mycket. Det är ju i sig självt inte nog. Det måste ju även till anarkistisk agitation och propaganda om varför vi inte röstar. Annars tolkas det ju som

vilken soffliggarprotest som helst. Arbetet med att undergräva statens legitimitet är ju ett långsiktigt arbete och har fler ansikten än röstskolk. När vi gemensamt bygger upp till exempel en institution som tar över något som tidigare sköts av staten – varje gång vi genom exemplets makt visar att vi själva kan göra det staten gör, fast bättre – så undergräver vi dess legitimitet.

Johanna: Jo, så kan man väl se det men jag menar att vi inte har tid. Det går så snabbt med exempelvis alla utförsäljningar och försämringar i välfärden, en så stor del av befolkningen får det sämre så snabbt. Vi har inte tid att vara så filosofiskt visionära. Och ett sätt att bromsa den nyliberala utvecklingen är att rösta på dem som i varje fall håller tillbaka alltihop lite grann.

Det är ju en sak vad de säger och en annan vad de faktiskt gör. Att sätta ut våra pensionspengar på börsen, en reform som inneburit en av de största försämringarna för de äldre, var ju inget borgerligt påfund.

Elis: Fast det där stämmer ju inte. Sossarna, vänstern och miljöpartiet är ju inga fiender till nyliberalismen. Miljöpartiet är ett högerparti med miljöprofil. Sossarna driver själva på den nyliberala utvecklingen lika mycket som moderaterna och vänsterblocket kopierar allt mer högerns program, se bara hur sossarnas nya skolpolitik av en konstig slump mer eller mindre blev en blåkopia på folkpartiets. De ideologiska skillnaderna är ju mer eller mindre noll och mest kosmetika. De är ju rörande överens om att alla ska vara ansvarsfulla förvaltare av det nuvarande samhället, vilket innebär att skillnaderna är och förblir väldigt futtiga. Vilka du röstar på kommer därmed att förbli betydelselöst.

Johanna: Jag kan hålla med dig om att skillnaderna är ganska små, samtliga partier förhåller sig ju till samma relativt snäva ramar där exempelvis marknadsekonomin och staten tas för självklara. Men jag skulle säga att det är ett hån mot de utförsäkrade, arbetslösa, de ensamstående knegarmorsorna, fattigpensionärerna, ja praktiskt taget hela arbetarklassen, att påstå att borgarnas fyra år vid makten inte gjort någon skillnad. Jag begriper inte riktigt hur den explosionsartade utbredningen av privatiserad vård, höjda fackavgifter, ombildningar av hyresrätter till bostadsrätter, större gap mellan kvinnor och mäns lönenivåer och mellan fattig och rik, gynnar den utomparlamentariska vänsterns kamp.

På vilket sätt skulle ett rödgrönt maktövertagande efter valet gynna den utomparlamentariska vänsterns kamp?

Johanna: Vi anarkister brukar ju prata om en social revolution, att människor ska vara medvetna och delta i omvandlingen av samhället och att detta är en av anarkismens grundförutsättningar. Och denna förutsättning blir allt sämre ju mer brutalt samhället blir. En människa som går på soc-bidrag och blivit psykisk sjuk efter lång tids arbetslöshet har inte vidare bra förutsättningar för att vara en politisk varelse – den människan har fullt upp med att överleva. Även om jag är överens med Elis om att samtliga partier håller sig inom samma ramar så är de rödgröna, åtminstone sossarna och vänsterpartiet, ändå något slags socialliberaler i synen på samhället, staten, arbetslösa och sjukskrivna. Och det är inte högerblocket. Även om den politiska debatten inte känns så polariserad alla gånger så kan de till synes små skillnaderna få brutala konsekvenser i enskilda människors liv.

Elis: Jag tycker det känns ganska mycket som en myt att skillnaderna är så stora. Jakten på sjukskrivna och arbetslösa, för att ta ett exempel, är ju ingenting som borgarna hittat på. De har bara tagit ett par steg vidare på den stig som sossarna trampat upp och i vissa fall helt enkelt bara följt regler som de rödgröna infört men inte efterlevt. Det är ju en sak vad de säger och en annan vad de faktiskt gör. Att sätta ut våra pensionspengar på börsen, en reform som inneburit en av de största försämringarna för de äldre, var ju inget borgerligt påfund. Det var sossarnas projekt rakt igenom. Jag tror att det till en viss gräns finns en möjlighet att vi skulle gynnas av en rödgrön regering, att det blir lite lättare för våra kultur- och föreningsprojekt att få bidrag osv. Men eftersom vi är en revolutionär rörelse och regeringen oavsett färg är en bromskloss för radikala samhällsomvandlingar så finns det ett särskilt vägskäl där vi inte kommer nå längre. Å andra sidan är det ganska frestande att dra fram den gamla idén om att ökat armod skapar ökad radikalitet, att det skulle vara lättare att mobilisera i kristider och därmed med en borgerlig regering. Men den tesen har ju blivit motbevisad hur många gånger som helst. Det är svårt. Men jag kan inte se på vilket avgörande vis en rödgrön regering skulle gynna vår rörelse.

Men det har ju skett rätt drastiska försämringar på väldigt många områden de senaste fyra åren? Det kan vi väl erkänna?

Elis: Jo, men de försämringarna hade kommit i vilket fall som helst. Ett stort problem under sossarnas långa maktinnehav har varit att många inte riktigt insett hur stora försämringar de har varit med och drivit igenom på grund av att de profilerat sig som en ”vänsterregering”. Sen har de mutat arbetarklassen med diverse välfärdsreformer som visserligen gjort livet mycket lättare för många, inget snack om den saken, men som samtidigt vaggat in människor i något slags falsk trygghet om att vi har en socialdemokrati som trots allt står på alla arbetande människors sida och har den genomfört försämringar av våra livsvillkor så har de varit av nöden tvungna till det. Vi ska inte bygga vidare på den myten och bidra till att lura någon att vi kan rösta oss till förbättringar av våra livsvillkor. Kapitalet kommer att vinna valet igen och kapitalismen kan vi som bekant inte rösta bort. Och det är ju kapitalet som har den verkliga makten över våra liv.

Johanna: Men det finns ju ingen motsättning mellan att rösta på det minst dåliga alternativet och samtidigt, årets alla andra dagar, göra vår uppgift som utomparlamentarisk vänsterrörelse – det vill säga att visa att det inte finns någon säkerhet med en rödgrön regering, att verklig förbättring av våra livsvillkor bara kan komma genom en social revolution. Tills dess kan reformer spela en viktig roll. Det handlar trots allt om att förbättra arbetarklassens villkor redan idag. För en ung människa som lever ensam, kanske är student och har goda möjligheter att anpassa sig efter hårdnande livsvillkor och kan klara av att leva ganska billigt, är det inte säkert att en högerregering upplevs som särskilt mycket besvärligare än en rödgrön. Men för dem som lever på marginalen, och det är ganska många, och vänder varenda krona för att få det att gå ihop, så kan det ha enormt stor betydelse. Jag blir ärligt talat rätt förbannad när jag tänker på det. Att våldet mot människor har ökat så mycket och det är en så liten handling att rösta – som ändå betyder så mycket för många. Ändå tvekar en del av oss. Jag tycker det är svagt.•

__Olle Eriksson__ ingår i Brands redaktionskollektiv. __Mats Runvall__ driver nyuppstartade nättidningen Yelah.net.

Osynliga Partiet var en kampanj som drevs av Syndikalistiska Ungdomsförbundet inför valet 2006 och som bland annat hade ”Vi har redan gjort våra val” som paroll.

Kvinnopolitiskt forum

En vanlig dag på stranden

Illustration: Emma Rendel

För att männen ska få fritid måste kvinnorna jobba desto mer – utan lön. Men vägen till jämlikhet går inte genom pigor.

Beach 2010. Så är det då över för i år, ungarnas mingelparty nummer ett. De har vimlat som vågblänket, tagit sats och kutat i kapp med skvalpet, mot en hink, till en kompis eller en famn att sätta sig i. En kvinnofamn att bäras av. Mammorna har suttit där redo med solkräm och kaffetermos eller med ett barn i knäet. Männen har stått runtomkring, pratandes med varandra, ätandes något eller varit i vattnet lekandes med barnen.

Så ordnas kropparna på stranden: Männens för sin egen skull, kvinnornas i arbetsställning. Överflödiga är socialpornografiska tv-serier och färska, men ack så torra, SCB-staplar. Hemmets fyra väggar är tillfälligt borta och den heliga familjen blottad. På stranden får vi verkligheten ”prime time”.

Scenen som beskrivs kan verka banal, men skrapar vi på den glättiga sommaridyllen så blottas snart grundbulten för könsmaktsordningen: Kvinnor arbetar – män skapar fritid, genom kvinnors arbete.

Arbete eller inte arbete

Många av de argument som lyfts fram i den så kallade pigdebatten handlar om att kvinnor måste få avlastning i hemmet. Knappt någon reflekterar över att männen kan ta sitt ansvar i hemmet. Eller så anses den striden vara förlorad. De som har ’viktiga jobb’ ska i samhällseffektivitetens namn ha tid att ägna sig åt det ’de är bra på’ istället för att lägga tid på hushållsarbete. Eftersom det fortfarande är kvinnor som utför det mesta av hushållsarbetet framställs det därmed som ett feministiskt krav.

RUT-avdraget jämställs ofta med när kvinnorörelsen krävde dagis på 1970-talet. Det frigör tid i hemmet och dessutom skapas nya möjligheter för kvinnor att försörja sig själva och på så sätt även frigöra sig själva. Redan i de här argumenten lyfts en del intressanta frågor som kan appliceras på en generell diskussion kring synen på arbete. Vad är ett riktigt arbete? Vem ska utföra det? Under vilka former? Arbetet är inte begränsat till det som sker på en angiven plats under viss tid utan är alla de handlingar vi utför, eftersom vi är beroende av det vi får i gengäld. Det kan vara ekonomisk ersättning i form av lön, a-kassa, hushållspengar och så vidare. Men det kan också vara ”ersättning” av annan karaktär, som arbetslivserfarenhet, lugn och ro i hemmet eller betyg. Motsatsen till arbete är fritid, då vi gör saker bara för att vi själva roas av det. Självklart finns det ingen ogenomtränglig mur mellan de båda utan mer en glidande skala. Kapitalets expansion går ut på att invadera fler och fler utrymmen i våra liv, att se till att det vi gör utanför lönearbetet på ett eller annat sätt kan inkorporeras i en vara. Den här utvecklingen sker naturligtvis inte utan konflikt. Men diskussionen kring den här konflikten missar ofta att stora delar av det oavlönade

arbetet redan är en del av den kapitalistiska produktionen. Genom att förpassa vissa handlingar till något utanför området arbete och kapital kan därför stärka en falsk föreställning om vilket arbete som räknas som ”riktigt”. Därmed missar man inte bara potentiella konfliktarenor utan man riskerar även att stärka det kapitalistiska systemet. Vilket arbete som krävs för samhällets fortgående är en grundläggande fråga i all politisk analys och påverkas starkt av vilka maktordningar som är dominerande. I vårt samhälle är bilden av den ”riktiga arbetaren” en föreställning med djupa rötter i den heteronormativa könsmaktordning vi lever i.

Det här visar sig tydligt när man tittar på det immateriella arbetet. Många ser inte immateriellt arbete som riktigt arbete. Visserligen har visst immateriellt arbete börjat räknas, som konsultuppdrag och programmering. Men när det gäller relationsarbete, som i strandexemplet ovan, så har vi en lång väg kvar. Under historiens lopp och fram till våra dagar har biologistiska argument använts för att förklara varför kvinnors arbete avlönats lägre eller inte avlönats alls. Städande,

På stranden pågår kampen om fritiden. Solkrämen måste packas och någon måste komma ihåg att ta med mat och badkläder till barnen.

vårdande, administrerande av relationer – allt konkret och immateriellt arbete som kvinnor utför har inte setts som riktigt arbete, utan endast som ett utslag av den kvinnliga naturen. Genom denna syn på kvinnan har man kunnat räkna bort kvinnors arbete ur den kapitalistiska produktionskedjan och därför inte behövt betala för det. Det immateriella arbetet har därmed blivit osynliggjort vilket har kunnat utnyttjas av såväl arbetsköpare som enskilda män i förhandlandet kring fördelning och ersättning av arbetet.

Mannens jakt på fritid

I den feministiska analysen talas det om att män har mer makt, men vad betyder det i praktiken? Vad är det för drivkraft som upprätthåller ett ojämlikt system? Vi tror att drivkraften för enskilda män är fritid. Där det finns arbetstvång finns det en vilja till flykt. En önskan om att få rå om sin egen tid, göra det som roar och låter oss få utlopp för vår kreativitiet. Män kan fly undan en del arbete därför att någon annan – oftast en kvinna – gör jobbet. Men när kvinnor försöker fly undan detta oavlönade arbete så är det vanligare att det helt enkelt inte blir gjort. På stranden pågår kampen om fritiden. Solkrämen måste packas och någon måste komma ihåg att ta med mat och badkläder till barnen. Innan vi ens kommer så långt måste badkläderna köpas, maten planeras, semesterresan synkas så den inte krockar med några släktkalas eller födelsedagar. Det finns ingen ”naturgiven” arbetsdelning, men när vissa arbetssysslor inte synliggörs eller erkänns är de svåra att dela upp. När det dessutom antas att kvinnor vill och ska utföra det mesta av relationsarbetet blir det svårt att vägra. En mamma som glömmer solskydd eller mat till barnen är inte bara oansvarig, utan också en ”misslyckad kvinna”. Mäns delaktighet ses fortfarande som ”hjälp” och vi har mer överseende med en glömsk pappa. Och efter en lång fostran till administratör respektive lekfarbror är det svårt att lära om. Det är svårt att släppa det enda område man har full kontroll över när man vet att andra drabbas när jobbet inte blir gjort och det bär emot att ta på sig mer arbete när man redan är slutkörd som det är. På så sätt lotsar vi in nästa generation i könsrollerna. Det är alltså inte elakhet som gör att enskilda män exploaterar kvinnors arbete i relationer. I stället handlar det om att följa minsta motståndets lag, går det att slippa göra visst arbete så gör vi nog alla det.

Projektet ”den starka kvinnan”

Det är förståeligt att män inte hänger sig åt kvinnokamp eftersom de, på kort sikt, har mycket att vinna på hur det ser ut i dag. Men vad är det som hindrar kvinnorna? I dessa liberalismens tider så pågår en ständig kamp mot det kollektiva. Individen härskar och inga problem är för stora att lösa för den som har den rätta viljan. En produktiv konsument som har vett att rätta munnen efter matsäcken ska kunna njuta av livet – om inte får hon skylla sig själv. Att vara en ”lyckad” kvinna i dag är att dölja den egna, och därigenom den kollektiva, utsugningen och underordningen, för ingen vill ju erkänna sig själv som offer. Istället ska vi vara starka och självständiga individer vilket i slutändan isolerar och förhindrar möjligheterna att skapa kollektiva kamper. Vi ska dessutom vara säljbara på arbetmarknaden 24 timmar om dygnet. Lever vi inte upp till bilden av hur en kvinna ska vara minskar vårt attraktionsvärde på marknaden, vilket i en tid av konkurrens kan vara skillnaden mellan en fast lön eller en fortsatt osäker tillvaro.

Snabbmat och skit i hörnen

Även om de kollektiva kamperna försvåras av vårt alltmer individualiserade samhälle så innebär det inte att kamperna är döda. Flyktförsöken från arbetet fortsätter. Vem vet till exempel att kvinnor har sänkt sin oavlönade arbetstid med 40 minuter om dagen från början av 90-talet till början av 2000-talet? En radikal nedtrappning av arbetet i det tysta. Till viss del kan det förklaras med att kvinnors könsroll har förändrats, hemmafruidealet har fått ge vika för snabbmat och halvskitiga golv. Men framförallt har arbetsdelningen skiftats. Den tidigare oavlönade matlagningen görs av någon annan, mot betalning. Och kampen för fritid fortsätter och samverkar med hela samhällets arbetsdelning, inklusive den mellan olika kvinnor. När några få kvinnor lyckas utöka sin fritid på bekostnad av andra kvinnor genom att köpa städning, fortsätter de flesta kvinnor att göras ansvariga för det oavlönade hem- och relationsarbetet. Män slipper. När en frigörelseprocess innebär att en viss underordnad grupp byts ut mot en annan så förändras inget i grunden. En ny bas upprättas, men den skeva arbetsdelningen består. Och den feministiska kampen löper risken att bli en exklusiv frihetskamp för de privilegierade.

Så vad nu då?

70-talets kvinnorörelse hade rätt i att det personliga är politiskt. 10-talets systemkritiker kan bara instämma. Vår tid och våra liv utarmas när vi ständigt ska arbeta på vår säljbarhet och när allt fler delar av våra liv blir till varor. För att kunna förändra samhället i grunden måste vi låta kampen färdas över de geografiska och tidsmässiga gränser som satts upp kring vad som får kallas arbete. Vi behöver dela på de nödvändiga insatserna och få lika ersättning för lika jobb. Och istället för att låtsas som att det går att upprätthålla en gräns

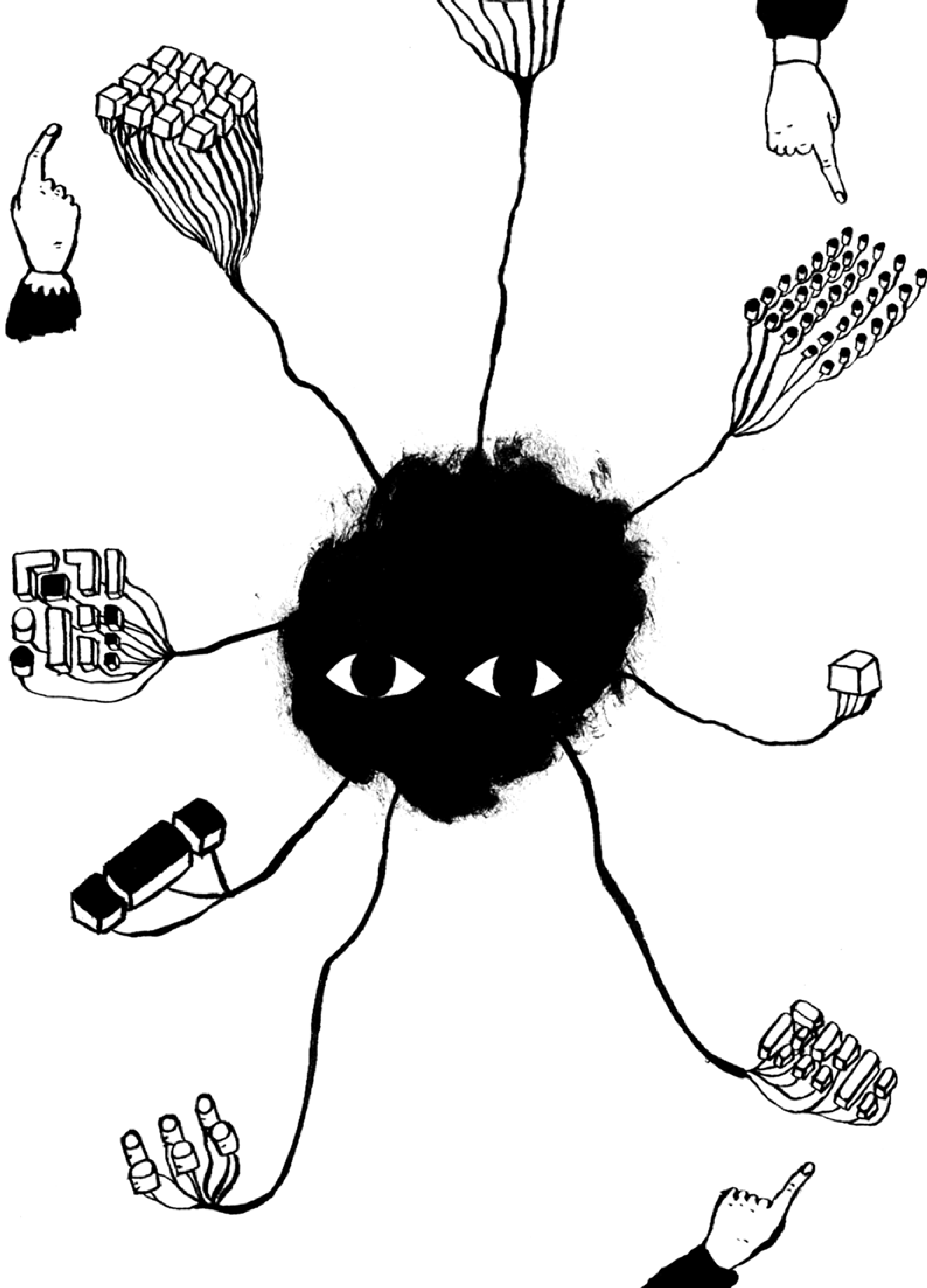
När några få kvinnor lyckas utöka sin fritid på bekostnad av andra kvinnor genom att köpa städning, fortsätter de flesta kvinnor att göras ansvariga för det oavlönade hem- och relationsarbetet. Män slipper.

mellan arbete och fritid vill vi länka ihop kamperna i dessa sfärer. Att vissa grupper i samhället ska sköta den mest monotona och isolerade delen av arbetet kan därför inte vara lösningen på problemet med att kvinnor bränner ut sig. Istället visar exempelvis förslaget om subventionering av hushållsnära tjänster att feminismen på allvar måste göra sitt återtåg.

Vi vill därför analysera – inte för att skriva kvinnohistoria – utan framför allt för att skapa de rätta verktygen för kamp.•

Kvinnopolitiskt forum sprider och utvecklar teorier kring kvinnors arbete och kamp. Läs mer på www.kpf.se

Flygplatssamhället

Rasmus Fleischer

Illustration: Ebba Forslind

Flygplatsen är ett samhälle i miniatyr. Eller är det tvärtom? Att samhället är som en flygplats i gigantiskt format.

Lågprisflygets epok går mot sitt slut. Eftersom olja är en ändlig resurs närmar sig den ofrånkomliga dag då oljedrivna flygtransporter inte längre är ett alternativ för vanliga dödliga. Långsamt kommer landningsbanor att överväxas av mossa. Desto snabbare kollapsar den typ av mobilitet som under epoken 1990–2010 präglat vårt sätt att leva i världen mer än vad vi kanske vill erkänna. Lågprisflyget möjliggjorde inte bara solsemestrar i Thailand, utan även sociala forum i Porto Alegre och Istanbul, dit aktivister tog sig med flyg. Under lågprisflygets epok flög forskare runt på akademiska konferenser, konstnärer flög runt på biennaler. Även relativt okända musiker kunde flyga till en annan kontinent över ett veckoslut, bara för att spela för en handfull fans på en klubb.

Faktum är att den kulturella epok som blommade ut mellan 1990 och 2010 – av vissa betecknad som ”postmodernism” – är omöjlig att skilja från det ständigt ökade flygande som tjänade som dess smörjmedel (vid sidan av ständigt utbyggda elektroniska kommunikationer).

Drömmen om att avskaffa alla avstånd var onekligen lite vacker, i all sin förföriska naivitet. Utan att moralisera över den koldioxid som släppts ut så är det nu dags att betrakta lågprisflyget som ett avslutat kapitel. Affärsmän och politiker kommer säkert att fortsätta flyga under många år, men vi andra gör bäst i att finna de möjligheter som göms i en mobilitet där flygresor inte längre är tillgängliga. En mobilitet där långväga resor tillåts att ta tid, där båtar åter blir viktigare, där resandets tillvaro inte bara är en tom väntan på att anlända till målet.

Flygindustrin överlever idag bara genom att suga i sig ständigt mera statligt stöd. Till skillnad från bilismen, som åtminstone i teorin skulle kunna hållas vid liv genom en extrem utbyggnad av nya kärnkraftverk, finns det inga sätt att driva flygplan på batteri. Flygtransporter är beroende av fossil energi i vätskeform och energin står för en större del av kostnaden än för något annat transportmedel. Flygtransporter är också beroende av flygplatser. Och här kommer paradoxen: samtidigt som vi börjar ana den framtid där flertalet flygplatser blir onödiga, börjar världen i sin helhet att bli alltmer lik en flygplats.

Monopol, övervakning och platslöshet präglar i allt högre grad livsmiljön i metropolerna. Tillvaron på en internationell flygplats är bara dess yttersta uttryck. Därför vill jag föreslå ett samlat begrepp för dessa tre kännetecken: *flygplatssamhället*. Genom att definiera flygplatssamhället som en tendens i samtiden går det att formulera en mycket enkel politisk fråga: Vill vi att världen ska bli mer lik en flygplats, eller mindre?

Monopol

Ekonomin på en flygplats bevisar att kapitalism inte är detsamma som ”fri marknad”. Flygplatsen har upphävt konkurrensen genom att sälja exklusiva licenser för att sälja olika varor och tjänster. En viss butikskedja innehar rätten att sälja böcker, en viss kafékedja innehar rätten att servera kaffe, en viss teleoperatör innehar rätten att erbjuda trådlöst internet.

Licensinnehavarna får möjlighet att ta ut hutlösa monopolpriser. Flygresenärer som checkat in och tvingas slå ihjäl tid i en steril miljö kommer likväl att betala. De billigare konkurrenterna ligger utom räckhåll, flera kilometer bort eller åtminstone innan säkerhetskontrollen.

databasen över alla människors tågresor, så som redan är fallet med flygresorna.
Att flyga innebär otaliga köer och ständiga avbrott för individuell kontroll. Vi kan tänka oss livet i flygplatssamhället som ett liv fyllt av små avbrott där vår passage gör avtryck i en databas. Passerkortet till

Flygplatssamhället innebär att en allt större del av våra liv påminner om ett väntrum. Det får oss att längta till varuhuset, för i flygplanssamhället är konsumtion det enda alternativet till väntan.

På flygplatsen existerar fri konkurrens inte ens i teorin. Men detta är bara en mer renodlad form av hur ägaren styr ekonomin i varenda shoppinggalleria. Endast en gradskillnad skiljer flygplatsterminalen från centralgatan i en genomsnittlig svensk stad. Fastighetsägare föredrar att befintliga butiker helst ska slippa påträngande konkurrens och även myndigheterna gör sitt genom sina rutiner för att licensiera servering, handel och dans. Urbana jippon av olika slag, från stadsfestivaler till olympiska spel, innebär i praktiken skapandet av temporära ekonomiska zoner där licensierade företagare kan utvinna monopolvinster.

Genom så kallad ”intellektuell egendom” sprids flygplatsens ekonomiska logik till alla tänkbara domäner, från dansgolv och fildelningsnätverk till sjukhus och åkrar. Allra skickligast är företagen Apple och Spotify som just nu skördar stora framgångar genom att sälja flygplatssamhället som en livsstil.

Övervakning

Långt innan den 11 september 2001 var flygplatserna ett laboratorium för övervakning. Flyget var länge det enda transportmedel som krävde att varje enskild passagerare på förhand uppgav sin identitet. Numera har även SJ infört krav på legitimation för att få resa med tåg, vilket motiverades med att man ville stoppa handeln med biljetter på nätet – ersätta marknad med monopol – även om det bara är en tidsfråga innan staten gör anspråk på arbetsplatsen, inloggningen på Facebook, kortbetalningen på Systembolaget, spärren i tunnelbanan – alla dessa passager är snabbt avklarade, men flygplatssamhället innebär att de fyller upp en allt större del av livet. Allt mer av identifieringen utförs genom biometri – friktionsfri överföring av data från köttet i ditt ansikte till statliga databaser över säkerhetsrisker. Flygplatssamhället tillåter ingen att interagera med någon annan utan att först registrera sig i en databas som individ. Internet är i grunden en frizon från tvånget att identifiera sig som en individ, men olika former för anonym tillgång till nätet är idag under attack.

Det är slående hur flygplatser har tjänat som förebild och experimentverkstad för regleringen av nätet. Flygplatssamhället innebär att kontrollfunktioner överlåts till privata företag, som tvingas registrera alla kunders aktiviteter vare sig de vill eller inte. Sedan år 2004 gäller en lag om ”transportörsansvar”, gemensamt genomdriven av socialdemokrater och moderater, som innebär att ett flygbolag kan straffas om det släpper ombord resenärer som kan misstänkas vilja söka asyl. Förespråkarna för nya lagar om övervakning av nätet har hänvisat till just denna lag som förebild. Ipred-lagen och Datalagringsdirektivet handlar båda om att nätoperatörer tvingas till att bli underleverantörer av personuppgifter till såväl statliga som kommersiella intressen. Övervakningen går hand i hand med monopolisering, för det blir med tiden uppenbart att dessa känsliga sysslor bara kan överlåtas till licensierade företag, inte vill vem som helst.

Flygplatssamhället innebär att polisiära funktioner sprids ut i rummet. Precis som varje flygplats har ett häkte för misstänkta migranter, även om vi som är EU-medborgare sällan märker av det, har varje större köpcentrum ett rum dit väktarna för misstänkta snattare. Europeiska gränspoliser är sedan många år verksamma på utländska flygplatser för att stoppa flyktingar innan de hinner bli asylsökande. Flygplatssamhället innebär en generalisering av preventiva åtgärder, så att gränsen mellan brottsligt och lagligt beteende stegvis ersätts av mjukvara som pekar ut suspekta beteendemönster.

Platslöshet

Alla flygplatser är likadana. Flygplatsen är den arketypiska ”icke-platsen”, ett begrepp som introducerats av den franske antropologen Marc Augé. Ett typiskt drag hos icke-platser är att de saknar synliga tecken på historia. Om vi blickar omkring oss på en flygplats ser vi ingenting som tyder på att någonting någonsin har hänt, bortsett från tidningarnas löpsedlar. Icke-platsen hänger alltså samman med ett slags guldfiskminne. Vi instrueras ständigt om vad vi ska göra, genom skyltar och anonyma högtalarröster. Så länge vi vistas på en flygplats är vår valmöjlighet inskränkt till att välja mellan den ena och den andra varan inom det snäva utbudet hos licensierade försäljare.

Icke-platsen finns till för att passeras. Vi förväntas inte sätta värde på vår närvaro där, utan ständigt vara på väg emot framtida mål. Försök att ta tillvara situationer, att upprätta en spontan gemenskap som överlever stunden, framstår som antingen absurda eller hotfulla. Flygplatssamhället som tendens innebär att en allt större del av våra liv påminner om ett väntrum. Väntrummets tristess får oss att längta till varuhuset, för i flygplanssamhället är konsumtion det enda alternativet till väntan. Alla varuhus är likadana.

Flyget hålls under vingarna

Flygtrafiken överlever idag tack vare statliga subventioner. På någonting som liknade en fri marknad hade flyget knappast kunnat bära upp sina egna bränslekostnader. Sedan 1944 gäller dock ett internationellt avtal, Chicagokonventionen, som förbjuder beskattning av flygbränsle. Det innebär att flygtrafik gynnas på bekostnad av både bil, båt och tåg. Resultatet blir att det ofta är billigare att flyga än att ta tåget från Malmö till Stockholm.

Till detta kan läggas alla de skattepengar som pumpas in i byggen av flygplatser och sammanhängande infrastruktur. Tidigare i år beslöt Malmös kommunstyrelse (som har rödgrön majoritet) att börja donera två miljoner kronor per år till Köpenhamns flygplats Kastrup. Syftet ska vara att stärka Öresundsregionens konkurrenskraft. Enligt den ”kapitalrealism” som helt dominerar vår tids partipolitik, är det nödvändigt att använda skattepengar för att locka till sig kapital, i konkurrens med andra kommuner, andra regioner och andra stater. Sjunkande flygtrafik anses vara ett varsel om ekonomisk stagnation som i slutändan drabbar alla. Att främja flyget blir en politisk målsättning som går bortom ideologiska principer. Självutnämnda liberaler är dock de allra mest entusiastiska bland flygkramarna.

Liberalismen i det blå

Från tankesmedjan Timbro upprepas budskapet: ”flyget är en central del av det öppna och fria samhället”. Infrastrukturminister Åsa Torstensson (C) hyllade i våras den svenska flygtrafikens ”hundra år av frihet” i en debattartikel. Flyget försvaras med fluffigt idealistiska paroller om hur fint det är att (vissa) människor kan fara jorden runt och smaka exotiska kryddor. Flygplatssamhällets liberalism befinner sig både bildligt och bokstavligt talat uppe i det blå. Att flyget är beroende av skattepengar bekymrar dem inte. Till och med den heliga äganderätten får stå tillbaka, till förmån för drömmen om friktionsfri mobilitet, som alltmer påminner om en religion. För att realisera drömmen är flygkramarna beredda att satsa allt: subventioner, fossiler och fria fantasier.

Centerpartiet utsåg Miljöpartiet till sin huvudfiende i valrörelsen 2010. Miljöpartiets politik utmålades som ”moraliserande och vidskeplig”, bara för att Miljöpartiet vill minska bil- och flygtrafiken. Själva framställer sig Centerpartiet som framstegsoptimister som bejakar bilen som ”frihetsmaskin” och försvarar varje människas rätt till billiga flygresor. Klimatet är givetvis viktigt, intygade centerpartisterna – men svenska forskare letar efter ”nya miljövänliga flygbränslen”. Utan att själva ha en aning om vad för slags mirakelbränsle detta skulle vara, räknar flygkramarna på förhand med att forskningen uppnår ett politiskt önskat resultat. Sådant kan bara kallas för vidskepelse. Liberalismen framträder i flygplatssamhället, tvärtemot sin egen självförståelse, som en öppen anti-vetenskaplig ideologi.

Flygplatssamhällets liberalism befinner sig både bildligt och bokstavligt talat uppe i det blå. Att flyget är beroende av skattepengar bekymrar dem inte.

Klimatrörelsen gör dock inte saken bättre. Fixeringen vid koldioxid öppnar för ”lösningen” att göra utsläppsrättigheter till en handelsvara. Framför allt leder ett ensidigt klimatperspektiv in frågan om flygande i en moralistisk återvändsgränd. Om utsläppen framställs som flygets enda problem så återstår bara en moralisk diskussion om hur vi bör resa, som om det stod oss fritt att välja. Men om olja blir en allt dyrare bristprodukt, vilket vi kan utgå från, så kan vi inte flyga i samma utsträckning som idag. Framför allt borde vi prata om hur vi vill resa, hur vi bäst kan leva tillsammans medan de fossila bränslena sinar. Vore det inte lite fånigt att genomleva denna spännande tid i en värld som mest påminner om en gigantisk kopia av en flygplats?•

Rasmus Fleischer är doktorand i samtidshistoria på Södertörns högskola. Han driver bloggen Copyriot och släppte nyligen boken Det postdigitala manifestet. Är aktiv i det nystartade sociala centret Den hemliga trädgården i Stockholm.

Planka.nu

Bilismen som liberalismens högsta stadium

Bakom ratten blir alla liberaler. Bilföraren är den typiska individen: bekväm, egoistisk och osolidarisk. Planka.nu häller bensin på vårt brinnande bilhat.

Vi hatar bilar därför att bilismen har gjort oss till slavar under sitt rörelsemönster. Ett liberalistiskt rörelsemönster som tvingar oss att sätta prislappar på våra kroppar, vårt arbete och på vår tid. Precis som liberalismen gav oss en besinningslös valfrihet i utbyte mot trygghet och välfärd så har bilen gett oss mobilitet på bekostnad av vår rörelsefrihet.

Vi lever i en transportålder. Marknaden är beroende av ständig rörelse, och liberalismen bestämmer politiken. Tvingar oss att vara flexibla, mobila, tvingar oss att vara individer. Först när vi försöker förstå och kontrollera transporterna har vi en chans att ta makten över våra liv. Hur kan någon under dessa omständigheter påstå att bilhat är medelklassigt, miljömuppigt, ovärdigt ”riktiga revolutionärer”? Det är kanske inte är bilen i sig som är vårt största hatobjekt, utan det samhälle den skapar. Men bilen som en enskild transportmaskin existerar inte längre, bilen är inte någon tjusig pryl med möjlighet att höja vår livskvalitet eller öka vår frihet – med bilen har vi fått massbilismen och alla dess extra kostnader på köpet.

Massbilismen har blivit liberalismens absoluta herravälde över vardagslivet. Den har skapat en värld där all rörelse måste ske isolerat av individer. Det är viktigt att komma ihåg att föreställningen om oss själva som individer inte är något självklart, den måste ständigt reproduceras och vidmakthållas. Bilen är det perfekta redskapet för att isolera människor från varandra, kontrollera oss och göra oss sårbara. I bilens värld söker varje förare vinning på andras bekostnad. Vi spelar ett nollsummespel där ingen kan vinna utan att någon annan förlorar – en fortkörning här och en omkörning där låter någon vinna en minut på bekostnad av en annans tid (eller liv).

Det är 2010 nu, vi är medvetna om bilismens nackdelar, men ändå tycks den romantiska illusionen av bilen som frihetssymbol lika glittrande oantastlig som för 50 år sedan. Varken alarmerande forskningsrapporter eller deprimerande trafikstockningar har orsakat någon större skada på bilens främsta varumärkessymbol. Det finns en orsak till det: Den liberala ideologin med sitt speciella förhållande till frihet och rörelse. I vårt manifest Trafikmaktordningen introducerar vi begreppet ’automobilitet’, i ett försök att förklara den liberala synen på rörelse. Innebörden blir tydlig i begreppets två ord: Självständighet (autonomi) uppnås genom självständig rörelse (mobilitet).

Massbilismens logik

Automobiliteten – bilens ideologi – finns inte bara på vägarna. Titta på nästa fotgängare som hastar fram från punkt A till punkt B utan att stanna upp för att uppmärksamma sin omgivning eller sina medmänniskor. Det är inte ett mänskligt rörelsemönster, fotgängaren beter sig som en bilist! I och med massbilismens övertag har bilen påfört sin logik på all samhällsplanering, våra städer är byggda för att omforma alla kroppsliga flöden efter bilens rörelsemönster. Bilismen har etablerat sig i våra hjärnor och därifrån styr den våra samhällen med en anti-social logik av rationalitet, funktionsuppdelning, hastighet, målmedvetenhet och effektivitet.

Alla måste anpassa sig efter den starkaste i trafikhierarkin och eftersom ingen strukturell maktordning är en isolerad företelse är det samma personer som gång på gång finner sig överkörda av de priviligerade grupperna. Mobilitet och klass till exempel, är tätt sammankopplade, de som inte har råd att köpa en bil fråntas rätten till mobilitet när samhälleliga resurser som kunde ha gått till kollektiva transporter äts upp av massbilismen.

I bilsamhället är alla andra transportmedel för dåliga. Kollektivtrafik, cykel och gång kan aldrig konkurrera med bilen på bilens villkor. Detta förklarar varför bilen fortfarande lyckas upprätthålla sin positiva laddning, trots de paradoxer som det innebär att ha en frihetsmaskin som är beroende av ett specialdesignat samhälle.
När en bil tar upp plats i staden, kan ingen annan bil köra där. Varje parkerad bil hindrar nästa bil från att parkera. När en bilist kör för fort måste alla andra anpassa sig och lägga extra mycket uppmärksamhet på honom (ja, honom) för sin egen säkerhet. 1900-talet var ett sekel av anpassning till massbilismen. Våra städer byggdes om från grunden med målet att lösa bilismens problem: uppbyggnad och utbyggnad av motorvägar, parkeringsplatser och trafikregler tog enorma samhälleliga resurser i anspråk. Men varje ny gata generar mer trafik än vad den har kapacitet för, varje parkering fylls till bredden och varje ny stadsjeep lockar andra att köpa en ännu större bil för sin egen säkerhets skull.
Våra liv och våra möjligheter begränsas av det hyperkontrollerade samhälle som krävs för att ett transportsystem byggt på individualism och höga hastigheter inte ska kollapsa totalt. I bilsamhället har automobiliteten tvingat in oss i ett beroende av dess egna institutioner. Banklån för att köpa bilar, långa arbetsdagar för att betala av lånen och omkostnaderna, oljebolag för att tanka, bilföretag när bilen går sönder, stater för att bygga och upprätthålla infrastruktur och så vidare i all oändlighet. Bilen har gett oss liberalernas drömsamhälle. Men med externa köpcentrum och oändliga motorvägar blir vi tvångsinlagda på frihetens slutna avdelning.

Drive-through-samhället

Bilismen sliter sönder våra liv. Den absurda funktionsseparering som innebär att vi ska bo på ett ställe, arbeta på ett annat och roa oss på ett tredje är en direkt produkt av bilsamhället och endast med hjälp av bilen kan vi effektivt ta oss mellan dessa olika platser. Vi åker bil till gymmet för att staden är för förorenad och otrevlig för att motionera i. För att spara tid så äter vi äcklig take-away på någon öde bensinmack. Vi arbetar mer och mer för att betala all skit, vilket leder till att vi måste arbeta ännu lite mera för att kunna spara pengar och åka på semester för att koppla av från arbetet.

Ständiga krav på högre vinster står i direkt motsättning till meningsfulla saker som kortare arbetstid och levande lokalsamhällen. Vårt transportberoende är så normaliserat att vi ofta glömmer bort hur

absurt och sjukt det är, men vi måste faktiskt inte ta bilen till gymmet för att röra kroppen eller flyga över halva världen för att koppla av. Det finns andra alternativ.
Det talas ibland om att bilismen leder till ett "drive-in samhälle", och visst kan vi se tendenser till det när fler och fler samhällsfunktioner avgränsas från varandra och anpassas för att maximera bilistens effektivitet. Vad det däremot talas mindre om är den flykt från samhället som bilen innebär. Bilen är en privatägd stålbunker på hjul som skyddar dess förare mot andra människor. Bilisterna behöver inte gå av på samma hållplatser, lyssna på andra människors samtal, utsättas för deras lukt eller på något som helst sätt märka av någon mänsklig närvaro. Förflyttningen i bilen sker helt isolerad. Ensam. En man per bil. Det är en märkvärdig frihet, en frihet som föder rädsla.

Draget till sin spets blir det som i stadsdelen Kreuzberg i Berlin där billoft nyligen introducerats. De har alltså byggt en hiss från gatan som låter bilägaren parkera i sin egen hall, trots att lägenheten ligger i ett flerbostadshus i stan. På detta sätt går det att undvika varenda sekund ute på gatan, i samhället, där alla andra, jobbiga, människor är. Vi rör oss från ett "drive-in samhälle" mot en ännu mer extrem situation: "drive-through samhället". Kan vi ens kalla det för samhälle längre?

Kanske är det också rädsla som gömmer sig bakom vårt bilhat, för visst är det skrämmande att inte vara säker på om det som vi lever i fortfarande kan kallas för samhälle. Samhället tänker vi oss som en gemensam plats där var och ens närvaro formar helheten. Bilismen med sin individualism krockskadar den sociala väv som samhällen består av och bygger in helt onödiga konflikter mellan människor som bara försöker leva och överleva i en vardag. Ett finger åt en omkörande bilist eller en svordomsharang efter en fotgängare är vanligt förekommande bilrelaterade konflikter. Otrevligt, javisst, men tämligen oskyldigt. Ibland går det värre, det är då löpsedlarna uppfinner nya ordsammansättningar som *Parkeringsmord*.

Brinnande bilar

Om vi ska kunna försvara oss från liberalismen så måste vi bekämpa bilismen. Kollektivisering och organisering är liberalernas stora skräck, på motsvarande sätt är kollektivtrafiken ett kraftfullt vapen mot bilsamhället. Bilismen gör oss ensamma och isolerade från varandra, kollektivtrafiken skapar sammanhang och gemenskap. Bilismen är ett farligt spel där varje ny bilist försämrar för de andra medan kollektivtrafiken är ett gemensamt rum som bara blir bättre ju mer det tillåts växa. När bilismen stänger in och kopplar bort så öppnar kollektivtrafiken upp och kopplar ihop.

Bilisterna behöver inte gå av på samma hållplatser lyssna på andra människors samtal, utsättas för deras lukt eller på något som helst sätt märka av någon mänsklig närvaro

I förra numret av Brand läste vi hur *Den osynliga kommittén* utropade jagets kris, vi ropar tillbaka: Så låt oss ta tillfället i akt att elda på dess undergång! Varje bil är en isolerad ö, men ingen människa är en ö. Vi är organiserade, våra hjärtan brinner och det gör era bilar också!

Sedan 2007 finns projektet *"Brennende Autos Berlin: eine Chronologie der Brandanschläge"* som är en interaktiv karta på internet med en liten röd markering för varje bilbrand i Berlin de senaste tre åren. Att tända eld på en engångsgrill och kasta in den under en bil är inte nödvändigtvis en attack på automobiliteten eller ens en politisk handling, men varje brand, oavsett om den startas utifrån tristess, avsky mot lyxbilar, avsky mot alla bilar, i syfte att bygga en barrikad eller av någon annan anledning påminner samtidigt om individens – det liberala jagets – pågående kris. Varje gång en bil brinner i Berlin, Rinkeby, Rosengård eller Paris är det en attack mot dem som splittrar kollektiven. Varje gång en bil brinner, lämnar det plats åt en gemenskap. Låt tusen gemenskaper blomma!•

***Planka.nu** är ett nätverk av grupper som arbetar för gratis kollektivtrafik.*

Christopher Kullenberg

Här slutar allmän väg

Illustration: Clara Besijelle

Paketet kommer fram på rätt sekund. E4:ans motorvägar och bredbandens fiberkablar är tätt förbundna. Makten över trafikflödet avgör vilka gemenskaper som kan uppstå, vilka som blir sammankopplade – och vilka som blir bortkopplade.

Trafiken står stilla. Medan flera hundra bilar väntar otåligt på att få köra vidare drömmer de om fler motorvägar. Eller om att köpa en sån där iPad som alla verkar prata om. Den kan ju visa video och så kan man köpa ljudböcker som går att lyssna på i bilen. Det vore även smidigt att kunna kolla mejlen innan man kom fram till kontoret. Motorvägens platslöshet blir tydlig – alla väntar, insjunkna mer i en värld av ljud och bilder från alla andra platser i världen än från det transportmedel de själva sitter.

I våra dagliga färder tittar vi inte ens ut genom fönstret där lastbilarna susar förbi. Nedsjunkna i våra iPhones susar likaså all information vi dagligen skaffar genom nätet förbi. All information vi klickar oss förbi på grund av ointresse, lathet eller bara för att det är för mycket information på en gång. Nedanför asfalten hittar vi inte stranden men väl nedgrävda fiberkablar.

Vi rör oss runt i staden och på nätet varje dag. Vissa vägar får vi åka på, andra inte. Vissa rum får vi tillgång till och andra är helt instängda med staket och övervakningskameror. Men ofta reflekterar vi inte över vilka vägar vi inte använder. Att vi kanske inte har bil men att så stor yta används till asfalt och används av företag varje dag. Först när vår rörlighet begränsas gör vägen sig tydlig. Något liknande kan man säga om nätet och dess tunnlar, vägar och kablar. Företagen har börjat kontrollera nätet, dess kablar, fibrer – vad vi får göra där och inte. Internettrafiken och dess hastighet har börjat prioriteras olika beroende på olika företags önskemål. Dessutom är alla kablar och vägar förbundna med varandra, en lastbil på motorvägen är lika mycket en högljudd dieselmotor, som den är en del av en lika bullrig datorhall någonstans i världen. Datorsystem övervakar varje paket i lasten; deras destinationer, pris och nuvarande position – nätet är alltjämt närvarande.

Trafikflöden skapar städer, för samman dem till stora metropoler, den intensitetspunkt där materia, energi och kapital kan flöda med allt högre hastigheter. När transportleder rullas ut, oavsett om det rör sig om en väg, järnväg, hamn eller flygplats, förändras städernas invånare, dess arkitektur anpassar sig efter nya förhållanden. Ljudbilden går oftast mot mera buller, nya yrken uppstår eller förflyttas, och inte minst sker nya möten mellan människor. Men en motorväg kan även splittra människor som tvingas flytta, en flygplats kan medföra nya säkerhetsrestriktioner som gör att människor skyr områdena.

Ett historiskt exempel är hamnstäder som Göteborg, där sjöfartens framväxt fick magasin, kajer och lyftkranar att fungera som regulatorer i varutransporter. Ett motsvarande nutida exempel, som inte alls är lika iögonfallande men ännu viktigare just idag, är Torsviks industriområde strax utanför Jönköping. I ett kusligt landskap av inhägnade lagerlokaler längs E4:an gömmer sig ett antal företag vars existens är helt beroende av precisionslogistik. Tillsammans utgör de en av Skandinaviens största transporthubbar, och här finner vi bland annat Ikea och Elgiganten, men även rena transportföretag som DHL.

På morgonen fylls en av Elgigantens lastbilar på 20–30 minuter med den senaste konsumentelektroniken från Kina, och samtidigt vet butiker i hela Skandinavien att deras varor kommer att anlända om några timmar. Stämpelklockan sköter arbetskraftens logistik och övervakar varje minut genom ett elektroniskt passerkort. Den som har beställt något på postorder kan sedan se precis var varan befinner sig genom att följa dess rutt på en karta på Internet. Även själva infrastrukturen kan på så sätt diagnosticeras, varje flaskhals kan upptäckas och rutter kan läggas om. Kanske kan datainsamlingen till och med ligga till grund för ett krav om att vägar ska byggas ut.

På dessa strikt kontrollerade arbetsplatser krymper handlingsutrymmet till ett minimum. Du blir en del av en monstruös

maskin som mäter din prestation ned till varje effektiv minut. Den mänskliga förmannen har ersatts av en dator som man inte kan säga emot, och allt fler regler avgörs genom överensstämmelser i databaser. Ska motstånd kunna formeras på en arbetsplats måste vi ta maktrelationen mellan oss och dessa maskiner på allvar, för att hitta deras svaga punkter och deras politiska konfliktytor. Annars finns det risk att maskinerna avpolitiseras, och förblir ”neutral” teknik, vilket är den kallaste formen av teknologisk maktutövning.

På samma sätt som paket förmedlas från lastbil till lastbil i Jönköping, förmedlas ettorna och nollorna på Internet i paket. Man kan säga att Internet och lastbilstransporter delar en slags ”teknologisk organisationsprincip”. Teknologin bakom de tidigaste datornätverken kallas just ”packet switching” och utvecklades i mitten av

Du blir en del av en monstruös maskin som mäter din prestation ner till varje effektiv minut. Den mänskliga förmannen har ersatts av en dator som man inte kan säga emot.

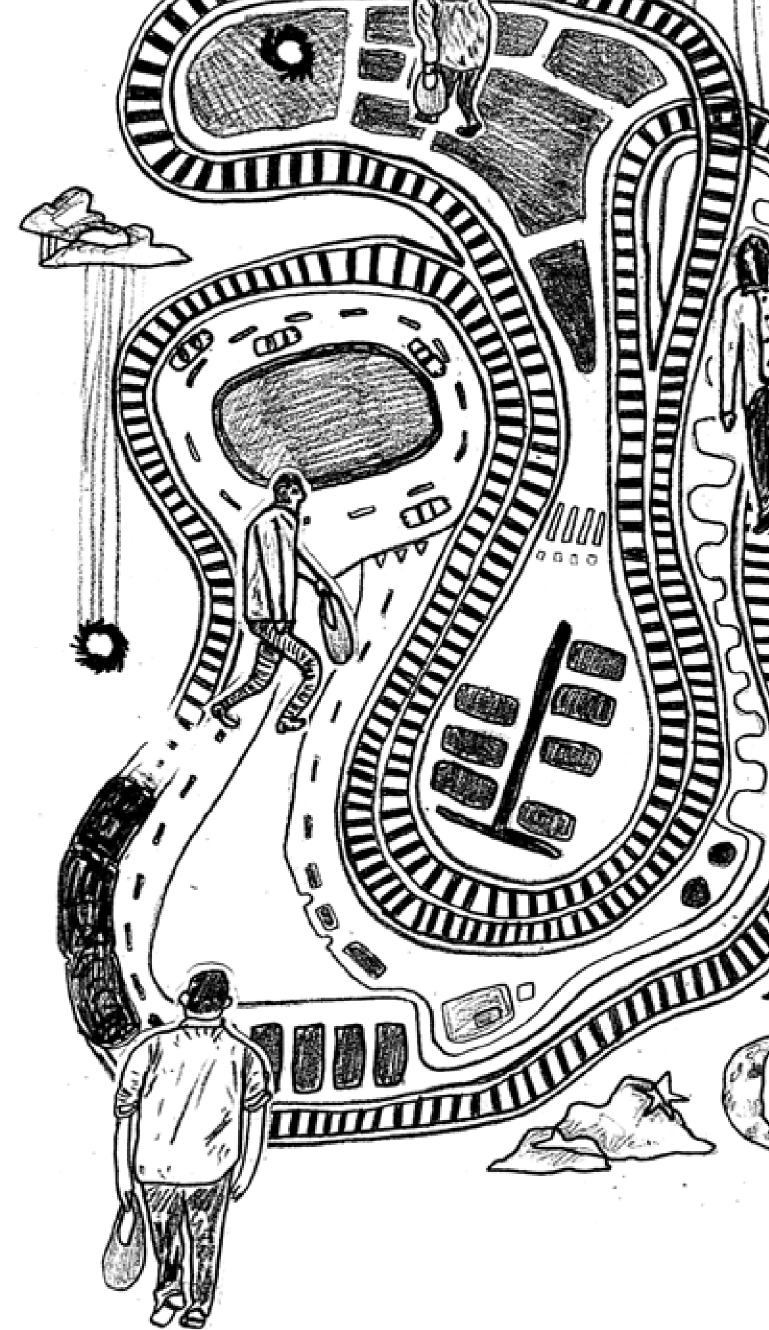
1960-talet i syfte att skapa robusta militära datornätverk i det kalla krigets kapprustning. Idag använder vi samma principiella teknologier för att bygga upp Internet, som idag kopplar samman människor, företag och gemenskaper med ljusets hastighet – paket för paket finner ettor och nollor sina destinationer runt hela jorden.
Den som kontrollerar ”hubben”, kan prioritera och nedprioritera trafik, oavsett huruvida denna aktör befinner sig i Torsviks industriområde eller i Telias serverhallar i Stockholm. Ofta förhåller det sig så att själva transportsträckorna, alltså motorvägarna och fiberkablarna, understöds eller betalas helt av offentliga finanser. Hubbarna, alltså datorhallarna och de stora lagerlokalerna, tillhör å andra sidan nästan alltid privata företag. Den som styr flödena som passerar “hubben” kan stoppa eller släppa fram dem, samt utsätta dem för en systematisk övervakning i syfte att optimera trafiken. Försändelser som brådskar prioriteras upp och får åka med flygfrakt eller budbil, och på samma sätt kan man prioritera upp internettrafik för tjänster som kräver högre bandbredd, exempelvis strömmat ljud, video och internettelefoni (kommer ni ihåg när Telia skulle låta Spotify sno massa bandbredd?). Ett ännu allvarligare problem är att Telia blockerar fildelning med hjälp av bittorrent-protokollet i sina 3G-nät. De blockerar även internettelefonitjänster, som Skype – så att de kunde minska konkurrensen gentemot sina egna röstsamtal. Problemet med att företag beslutar över informationen och trafiken som vi dagligen använder på nätet är att de låser in oss till sina egna tjänster, exempelvis en viss musiktjänst eller ett visst sätt att ringa röstsamtal. Den som kontrollerar trafikflödena kan således reglera hastigheterna och vem som får ta sig till en viss destination, och får på så sätt en betydande makt över hur ekonomier, städer och tillgång till information skapas.

Internet kan koppla samman människor och gemenskaper, men inte om det sker på storföretagens villkor, som helst ser att vi är passiva konsumenter av deras speciella tjänster. De vill tillbaka till 80-talet, då kabel-TV slog igenom med betalpaket för massunderhållning. Vill vi vara deltagare eller konsumenter på Internet? Vill vi kunna utnyttja möjligheten att vem som helst kan säga vad som helst och nå runt jordklotet även i framtiden. Eller vill vi somna till en platt-TV som visar samma underhållning världen över? Den striden handlar om att vi måste bevara neutrala datornätverk, annars är inte Internet internet längre, utan bara en ny teknik för nästa generations MTV.

Trafikflödena i ett genomkommersialiserat internet står i konflikt med en öppenhet- och yttrandefrihetstradition eftersom nätverken då byggs med utgångspunkt i att konsumenter, kunder ska köpa varor och tjänster. Vägnät som koncentrerar sig på att öka varutransporter enligt en skalbar transportlogistik prioriterar inte människors behov att förflytta sig eller att minska koldioxidutsläpp. Konflikten har oftast ingen rationell anledning – det är sällan så att det exempelvis är för trångt på motorvägen eller att bandbredden ”tar slut” i fiberledningarna. Oftast handlar det om att bygga bort eventuell konkurrens från andra företag, att man har intressen av att premiera en speciell vara eller tjänst. Detta sker dock på bekostnad av att man stryper eller blockerar vägar som vi bygger och besöker av icke-kommersiella anledningar, som att kolla in varandras hemsidor, skapa egna forum och så vidare. Exempelvis innebär en blockering av Skype att två personer inte kan prata med varandra, att prioritera en motorväg framför en järnväg gör att personer utan tillgång till bil inte kan resa till varandra.

Så vad kan vi göra för att inte nätet ska bli helt kommersiellt och all information vi har tillgång till stoppas? Nätaktivister har sedan nittiotalet drivit flera kampanjer om nätneutralitet på Internet, alltså att all trafik ska prioriteras lika och att inga protokoll ska diskrimineras. Den senaste stora kampanjen samlade flera internationella organisationer att samarbeta kring telekompaketet, en uppsättning lagförslag i EU som reglerar bland annat telekommarknaden. Inom biltrafikens område finns aktivistgrupper som Planka.nu och Asfaltsdjungelns indianer som ställer sig kritiska till massbilismen och genomför direktaktioner. Sätten man intervenerar på är mångfaldiga, men huvudsaken är att flödena inte bara existerar i det tysta, utan lyfts fram som de gemensamma och bullriga frågor de är.

Infrastruktur både ger oss handlingsutrymme och tar det ifrån oss. För en bilägare leder en ny genomfartsled kanske till en kortare väg till jobbet, en ny flygplats ger möjligen resenärenen en billigare semester. Samtidigt kan de för en annan person göra hela områden omöjliga att bebo, och för vissa leder prioriteringarna kanske till minskade satsningar på kollektivtrafik. Samma sak gäller för information. Framtidens internet kommer både ge oss musik och film i våra telefoner, högupplöst bild i 3D på plattskärmarna, mer underhållning än vi någonsin kan konsumera. Men ett sådant Internet kan likväl begränsa oss från att kommunicera med andra protokoll och mjukvaror, som det inte finns en direkt vinst för operatörerna att stödja. På så sätt riskerar vi att både klippa banden människor emellan, och samtidigt begränsa mångfalden i den information som når oss dagligen.•

Christopher Kullenberg är doktorand i vetenskapsteori vid Göteborgs Universitet och ger ut boken Det nätpolitiska manifestet i september.

Aida Ghardagian

Flyktingarbetarna radikaliseras

Illustration: Karin Rönmark

Alla som arbetar med flyktingar skålar inte i champagne när de avvisas. Det finns anställda på flyktingmottagningar som gör motstånd.

Dublinförordningen är ett av de effektivaste och mest brutala systemen för kontroll av Europas gränser, och är lika hård mot minderåriga som mot vuxna flyktingar. Det är en EU-regel som styr vilket land som har ansvar för en asylprövning, vilket betyder att fall ska prövas i det första landet där en asylsökande satt sin fot.

Solidaritet med de ensamkommande flyktingbarnen, och kampen för att de så kallade Dublin-barnen ska få stanna i Sverige har engagerat boendepersonal och socialarbetare i Skåne.

– Vi förväntas förbereda barn för ett tillbakaskickande utan att veta när eller vad som kommer att möta dem. Vi som personal förväntas att ”bistå” andra myndigheter och köra barnen till Migrationsverket när de fått negativt beslut, berättar Miriam, boendevärd på ett av de kommunala hemmen för ensamkommande flyktingbarn och ungdomar.

De barn som ska skickas tillbaka enligt Dublinförordningen får varken ett offentligt biträde eller en jurist som kan föra deras talan i mötet med Migrationsverket. Ansvaret för att driva fallet ligger istället på barnets gode man, vars kunskap om Dublinförordningen och barnets situation är varierande.

– På min arbetsplats var vi några som gav oss in på att ta reda på mer om Dublinförordningen och aktivt försöka göra något i de fall där barn riskerar att skickas till platser som är deras största mardröm, säger Miriam.

Några av personalen på boendet där Miriam arbetar kontaktade olika organisationer, läste på, skrev överklaganden och försökte samtidigt stödja barnen i deras situation. Men personalen får inte blanda sig i asylprocessen. Denna skarpa gräns mellan vad olika aktörer får och inte får göra ökar barnens utsatthet och rättslöshet. Personalens förutsättningar för att ge tillräckligt med stöd till barnen begränsas av kravet på lojalitet med reglerna.

– Vi försökte också påverka högre upp i hierarkin, berättar Miriam. Jag blev otroligt förvånad över hur lite hjälp och information det gick att få från de stora frivilligorganisationerna som arbetar med flyktingfrågor. Utan att ha någon speciell juridisk kompetens skrev vi överklaganden och yttranden rörande barnens situation och vilka brott som Migrationsverket begick om de skickade tillbaka dessa barn.

Majoriteten av ”Dublin-barnen” kommer från Afghanistan och Somalia. De har flytt långvariga krig och väpnade konflikter för att rädda sina liv. Innan de kommit till Sverige har majoriteten av dessa barn ”fastnat” i minst ett annat europeiskt land där de frihetsberövats tillsammans med vuxna och kriminella. Barn uppger att våldtäkter och annan kränkande behandling av myndighetspersoner är vanligt förekommande. I ett brev till journalister berättar tre av dessa barn och ungdomar om sin situation:

– Vi får, till skillnad från andra ensamkommande flyktingbarn, inte våra asylskäl prövade i Sverige. Detta beror på att vi, under sparkar och batongslag, har blivit tvingade att lämna in fingeravtryck av myndighetspersoner i Ungern och Rumänien. Vi har suttit i fängelse och har levt på gatan i dessa länder. Jag, Asef, betalade

fem euro för en bit bröd under de första dagarna i fängelset i Ungern.

– Vi har inte själva velat resa in eller söka asyl i Ungern eller Rumänien. Jag, Nader, 13 år gammal, tar två tabletter och flytande medicin varje dag mot ångest. Jag ska snart utvisas till Rumänien men jag vet inte när. Där slog polisen mig och skrek ”Fuck you” åt mig hela tiden. Jag fick leta efter mat i soporna. Vi vill inte tillbaka till de länder där vi har blivit utsatta för misshandel och annan kränkande behandling. Vi vill hellre att ni skickar oss direkt till Afghanistan. Vi vill inte leva på gatan i Ungern eller Rumänien. Sverige har inte rätt att tvinga oss att leva som gatubarn eller i fängelse.

Barnen är utsatta för brutalitet på olika sätt av myndighetspersoner, inte bara i Grekland, Malta, Italien, England och Bulgarien, utan även här i Sverige. Migrationsmyndigheterna tar ingen som helst hänsyn till barnens asylskäl. Man lyssnar inte på barnens berättelser om riskfyllda resvägar, misshandel av polis i transitlandet, sexuella övergrepp, inlåsning i fängelse och kränkningar av de mänskliga rättigheterna.
– När personal går samman och försöker förändra saker så blir det ett hot, berättar Miriam. Det gör det besvärligare att tyst skicka tillbaka barnen och det försvårar det smidiga samarbete som byggts upp mellan myndigheter . Idén om professionalitet – att du som socialarbetare måste kunna stänga av dina känslor, ha distans – används som ett argument för hur arbetet ska göras och för att du ska kunna avskärma dig och acceptera att alla inte får stanna. Du ska kunna gå hem och stänga av.

Det finns också en tendens att fler ärenden godtyckligt lämnas över till gränspolisen. Att lämna ärendet till gränspolisen innebär att polisen får uppdraget från Migrationsverket att spana efter eller hämta och med tvång utvisa barnet. Detta medför svårigheter då gränspolisen inte vill samarbeta, varken med socialtjänsten, goda män eller personalen på boendet.
– Det kan vara för att en pojke uttrycker att han inte vill bli avvisad, men det vill ju ingen! säger Anna som är socialsekreterare på resursenheten för ensamkommande flyktingbarn i Malmö.

Andra orsaker kan vara att barnet uppvisar tecken på dåligt mående, är inlagt på Barn och Ungdomspsykiatrin (BUP) och därför inte kan närvara vid beslutande möten om utvisning hos Migrationsverket. Istället kopplas gränspolis in, och all information om tid och datum för utvisning uteblir, och barnets goda man blir meddelad när verkställighet redan skett.

Psykvården för dessa barn avslutas efter sista avslaget, goda männens uppdrag tar slut och all information raderas från datorerna på boendena när barn avviker. Gränspolisen kopplas in, och något som har blivit allt vanligare är att polis kommer till boendena med sköldar och batonger för att leta efter pojkar som inte vill skickas tillbaka. Det gör att barnen känner sig otrygga i boendena, är vakna på nätterna av rädsla för polisen och sover på dagarna. Ytterligare förvärras läget då gränspolis ringer till BUP dagligen och frågar när de pojkar som vårdas där ska skrivas ut.
– Det blir en omöjlig situation om polisen ska börja komma in på boendena. Barnen kommer inte att lita på personalen längre, säger Anders Wiik, fackligt ombud för SAC och skyddsombudsman på ett transitboende i Kirseberg.

Polisen kommer in på de privata boendena i större utsträckning än vad de gör i de kommunala. Det finns överenskommelser mellan kommun och Migrationsverket om hur processen ska gå till. På kommunala boenden blandas polisen in vid bråk eller självmordsförsök men vid utvisningar kommer personal från Migrationsverket.
– Det finns också en överenskommelse mellan de privata boendena och Migrationsverket, fortsätter Anna. Problemet är att det finns tre kommunala boenden och tolv privata, så man har hittills bara sett detta genomföras på de privata.

Även BUP är hård belastad. Majoriteten av barnen är traumatiserade, och självmordförsöken sker ofta nattetid. När många barn skadar sig samtidigt har det hänt att sängar ställts in i personalrummet. BUP har inte resurser och kompetens att ta hand om ensamkommande flyktingbarn, och läkarsamtal med hjälp av tolk upplevs som förhör i vissa fall. Det diagnostiska arbetet är komplicerat, då det inom psykvården finns liten förståelse de barn som har upplevt krig, varit utsatta för tortyr, och eller uppvisar aggressiva beteende. Exempelvis blev en ungdom med upplevelser av grova övergrepp under flera dagar bältad och injicerad med neuroleptika på PIVA, den psykiatrisk intensivvårdsavdelning för vuxna (neuroleptika är ett antipsykotiskt läkemedel som används vid svåra psykoser och kan i höga doser ha ytterst allvarliga biverkningar). Läkarens bedömning i detta fall var att Kriminalvården kunde ta hand om patienten bättre då ”han liknar en gängmedlem från Rosengård, inget botemedel”.

Det är inte bara ensamkommande barn och ungdomar som drabbas av Dublinförordningen. Personalens arbete på boendena försvåras, och det är känslomässigt påfrestande att jobba med traumatiserade barn som hotas av avvisning, som efter avslaget går ner i vikt, slutar prata och blir apatiska. Dessa barn är i behov av mycket uppmärksamhet samt en ökad tillsyn och övervakning, och ibland är personalen deras enda länk till samhället. Nattpersonal på boendena är också mer utsatta; allt är stängt då så barn skickas hem från psykakuten vilket leder till underbemanning.
– Utvisningar av barn och ungdomar enligt Dublinförordningen är uppenbart orättvist, menar Anders Wiik. Ilskan över situationen för barnen och engagemanget som sträcker sig utanför eget arbete har ökat bland boendepersonal och socialarbetare. Personalen lär sig om asyllagar, uttalar sig i media, åker till länder som Malta och filmar asylmottagningen där. Det har skett en radikalisering bland socialarbetare.•

Aida Ghardagian är asylrättsaktivist, konstnär och skribent i bland annat tidningen Mana. Miriam och Anna är fingerade namn.

Nora Karlsson

Vart leder massaktionerna?

Illustration: Karin Casimir Lindholm

Massaktioner har de senaste tre åren blivit ett effektivt redskap för att lamslå stora toppmöten. Samtidigt har polisen lärt sig sin läxa och slår hårdare mot olydnadsaktioner. Hur kan olydnaden bli okontrollerbar igen?

Köpenhamn oktober 2007. 10 000 personer försöker storma ett jättelikt övergivet lokalkomplex, efter ett år av brinnande bilar och gatustrider, efter att Ungdomshuset blivit sålt och sedan rivet. De misslyckas med att bryta sig genom poliskedjor och ta sig över bilar, tårgasen ligger tjock över Köpenhamn, ändå är det en seger.

Köpenhamn december 2009. Det största klimatmötet i Norden någonsin med 100 000 i en demonstration för klimaträttvisa. I ett år hypas en spektakulär inbrytningsaktion av Climate Justice Action, en världsomspännande organisation med stöd av radikala fack och utomeuropeiska bonderörelser. Resultatet? Totalt misslyckande, utan ens seriösa försök att ta sig in på toppmötet i Bella Center och med färre än 5 000 deltagare som försöker utföra sitt “folkets klimatmöte” utanför grindarna. Danmarks samlade poliskår stoppar alla försök till inträngningar.

Det här är en historia om varför massaktioner lyckats och inte lyckats. Den börjar, som vanligt, i Tyskland från G8-mötet i Heiligendamm där en slags konfrontativ ickevåldsstrategi som kommit från kärnkraftmotståndet, femfingertaktiken, utvecklats. I grunden är den enkel, när man möter poliser som blockerar ens väg delar blocken upp sig i fem kolonner – fingrar – och går “runt, över, under” polisen och undviker konfrontation. Det är denna taktik som prövas den 6 oktober 2007 med tillägget att man också ska gå “genom” med sköldar, skydd och stegar.

Köpenhamn – G13

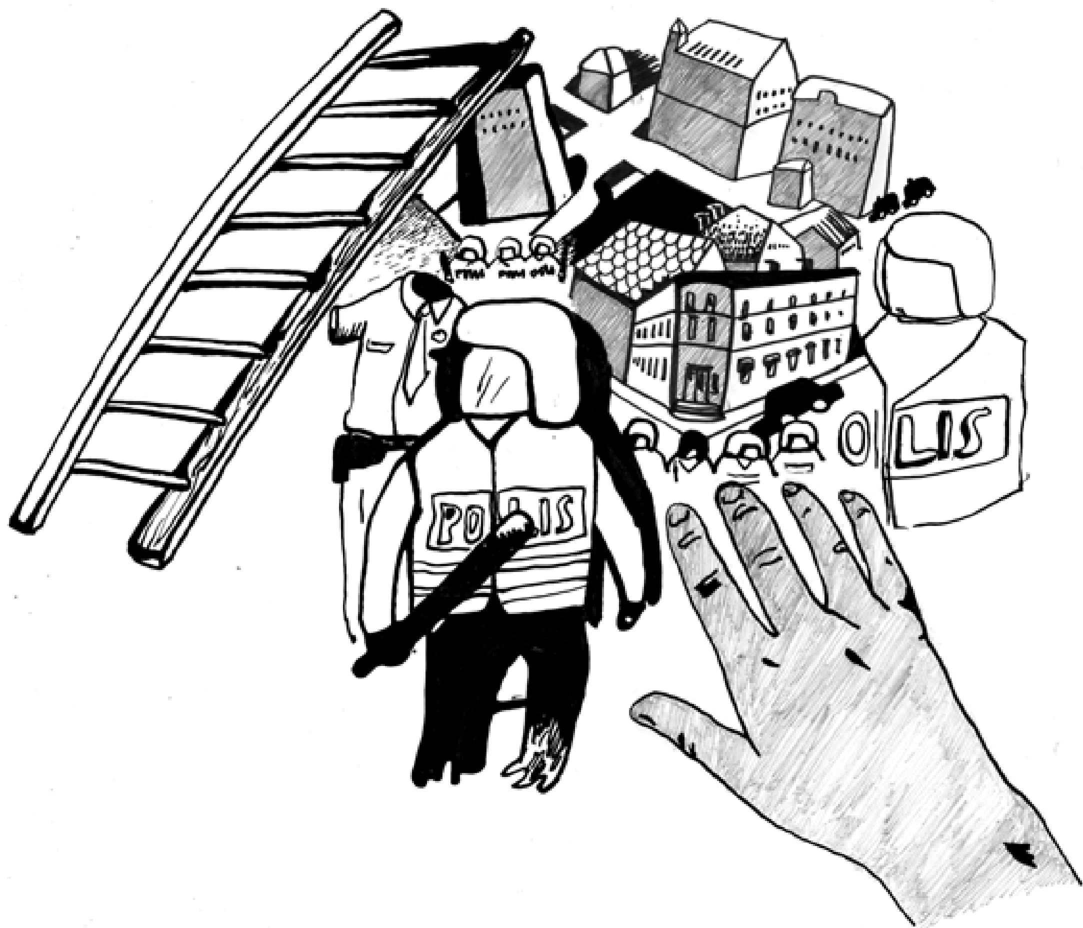
G13 lanseras ett halvår efter rivningen och utrymningen av Ungdomshuset på Jagtvej 69, den danska autonoma vänstern högborg. Massiva kravaller med intensiva gatustrider, demonstrationer varje torsdag, internationellt och lokalt stöd har väckt oerhört mycket uppmärksamhet, men kampen står och stampar. Ingenting händer egentligen. Då sker plötsligt något nytt – ett brott med den autonoma stilen av politik. Ungdomshusets stormöte proklamerar öppet att de ska ta ett hus den 6 oktober, huset ligger på Grøndalsvängsallé 13. Mediala representanter från Ungdomshuset är i TV och i tidningar och tar intervjuer omaskerat och med sina riktiga namn. Man håller öppna workshops och träningar, reser land och rike runt och håller infomöten. Den där höstdagen i Köpenhamn förlorade vi och vann samtidigt. 200 personer hann in på tomten och ockuperade ett hus tillfälligt men blev sedan arresterade. Men vi vann också. Kommunen började förhandla, vänsterpartiet SF och Socialdemokraterna svängde i frågan och ville hitta “en lösning.” När förhandlingarna strandar ett halvår senare lanseras BlokR, en massaktion för att stänga in politikerna i rådhuset med samma stil som G13. Förhandlingarna får plötsligt fart, och nu står det nya Ungdomshuset på Dorotheavej 36 i Köpenhamn.

Ockupationsfestivalen

När Lunds husockupanter når en situation där det inte längre verkar möjligt att ockupera hus bestämmer de sig för att kopiera G13 med sin egen touch. De uttalar sitt syfte offentligt, har representanter i media och ställer krav. 16–17 maj, exakt 40 år sedan Sveriges första husockupation – också den i Lund – försöker 1 000 personer ockupera hus. Inbrytningar med sköldar och pressande kedjor stoppas, men på kvällen ockuperar smågrupper två hus som dagen efter förstärks av ännu en demonstration fram tills de töms. Återigen en taktisk förlust men en strategisk seger.

Shut it Down och Reclaim Power

Så åter till Köpenhamn. Shut it Downaktionen i september 2009 var ett led i mobiliseringen inför Cop 15-protesterna,

att storma och stänga ett kolkraftverk. Något har dock hänt här. För ingenstans kunde man känna geisten från tidigare massaktioner, kedjorna faller samman vid första polischocken och "knuffa"-blocket retirerar just när det är på väg upp mot (de starkt bevakade) grindarna.

Cop 15 och dess Reclaim Power! är satt en onsdagsmorgon klockan sju vilket omöjliggör bredare deltagande från människor som jobbar. Polisen griper ett helt block som samlas på en annan station. Och vi andra? Vi marscherar mot Bella Center i timmar med det enda skyddet av några rosa och gröna regnrockar som kastas från ljudbilen. Ännu en taktisk förlust men strategisk seger? Nej. Efteråt glöms aktionerna bort förutom som en del i ett bygge av en ny aktivistisk strategi och medial inriktning trots att segern precis som vid Shut it Down utropats triumfatoriskt från ljudbilar och presstalespersoner.

Vem riskerar åtal för lite TV-tid?

Vad var det då som skedde, varför hände inte samma sak vid de här aktionerna? Att polisen fått mer resurser och mer befogenheter är sant. Massiva omhändertaganden kan nu ske genom det så kallade "Lymmelpakken" som specifikt utvecklats för just rädslan för Reclaim Power!-aktionen. Men bortom det så är den stora skillnaden att G13 och Ockupationsfestivalen var en del av en materiell intervention i en konflikt många människor kunde känna i sin vardag. Konkreta mål med konkreta medel som blev symboler för en större kamp. Shut it Down och Reclaim Power! var däremot mediala spektakel där det från början var uppenbart att man inte skulle lyckas, därmed försöker ingen heller. Från en disciplinerad materiell intervention till idealistisk propagandamaskin som bara tjänar att ge rörelsens talespersoner lite TV-tid. Vem riskerar fängelse för att någon ska få säga att det är dåligt med föroreningar i direktsänd TV? Ingen.

Massaktionen som skådespel

Massaktioner är spektakulära och ger mycket medial uppmärksamhet. Därför drar de till sig aktivister, dessa barn av mediaåldern. I vissa fall är de hegemonibrytare som öppnar möjligheternas horisont, som förflyttar det man kan eller inte kan säga och sprider praktiker i samhället. Men kritiken från kampanjpolitiken i den autonoma scenen i Tyskland på åttiotalet stämmer in väl här: "Vi kan då även konstatera en varaktig skadlig efterverkan av kampanjpolitiken: det finns visserligen kvar en aning om den egna hjälplösheten, men det fattas varje instrument för att förklara den eller överhuvudtaget kunna föreställa sig politik på ett annat sätt. 'Vi gör ännu en kampanj, vi vet visserligen att detta inte är det optimala, men vi kommer inte på något annat' är en politisk bankrutt-förklaring" (*"Vi är inga kampanjnissar!" Heinz Schenk*)

När massaktionen är över så faller all organisering kring den omedelbart och man återvänder till skrivbordet. Man relaterar till politik som "aktivist" och inte till klasskampen som kommunist.

"Fan vad mycket stryk vi fick! Så jävla roligt!". De orden möts jag av från några kamrater som jag inte sett sedan Ockupantionsfestivalen. Varför kan man säga så? Massaktionernas förförelse är den kollektiva hängivelsen och upplevelsen. Svensk polis har sedan Göteborg undvikit att anfalla grupper av människor utan försöker istället genom Särskild polistaktik (SPT) bryta ut "ledare" och "ledda". Massaktionerna med deras kedjor och block förhindrar uppdelningen och istället slår polis mot nyare aktivister och "tredje part" vilket sätter igång en process av radikalisering och hat mot polisen.

Denna process av medvetande om den kollektiva handlingens kraft och brytandet av ideologin (i termen "falskt medvetande", alltså idéer om lag och ordning, män och kvinnor, "man ska göra rätt för sig" och andra internaliserade åsikter som kapitalet reproducerar) är massaktionens kanske största vinst, den sammansvetsar kollektiv och ger styrka och ryggrad till nya aktioner. Efter Ockupationsfestivalen kändes det som att allt var möjligt. Massor av nya människor strömmade till och man hade skapat en genuin referenspunkt i mångas liv långt utanför rörelsen. (Se exempelvis *Kajsa Ekis Ekmans Kravallen – En kollektiv förälskelse* i Brand nummer 1, 2010)

Vad bör göras?

Massaktionernas förenande aktionskoncept gentemot autonoma och reformisters kamper i diverse nätverk och skapandet av "goda" och "onda" demonstranter stöts bort av aktionskonsensuset. Alla vet vad de ska göra och ingen bryter mot det vilket förvägrar polisiär och medial uppdelning av demonstranter i olika roller. Istället förenar det våra vänner och splittrar våra fiender. Massaktionernas öppna metoder och krav förskjuter hegemonin som definierar vad som är möjligt, tillåtet eller politiskt intressant. Massaktionerna kanske är på väg ut som vi känner dem, möjligen är det bara för att de som så ofta i aktivistsammanhang kopierats och blivit förutsägbara. Ska det finnas någon framtid för dem måste vi komma ihåg att inte intervenera politiskt som idealistisk propagandakraft ute efter tidningsrubriker, utan som materiell intervention i reella kamper.

På ett taktiskt plan måste vi återvända till en lärdom från G13 - femfingerstaktiken som prövats med massiva block funkar inte. Shut it Downs moment av styrka var när ett staket öppnades och alla sprang, en situation av okontrollerbarhet som polisen inte kunde hantera. Ockupationsfestivalen får också kraft av löpandet åt ett, för polisen, helt okänt håll under ockupationen av husen 17 maj. Kampen om rummet är central i kampen mot polisen, istället för att angripa dem direkt måste vi förvägra dem utrymme att röra sig på och därmed kortsluta deras mobila insatskoncept (som kring Ungdomshusets gerillastrider i Nörrebro som beskrivs i *"Studier i ett uprør"*, (*"Kampen om Ungdomshuset: Studier i ett uprør, redaktörer René Karpanstschof och Martin Lindblom*). Öppna ytor där tung bepansring och tunga bilar inte kan röra sig snabbare än oss, ha ett mer decentraliserat ledarskap eftersom massaktionens taktiska styrka är att alla känner till målet och kan agera självständigt efter det. Gör inga direkta angrepp mot byggnader som lätt kan omringas av polis utan försök istället att antingen hemlighålla dem eller än bättre – blockera dem. Och framförallt: bygg barrikader överallt. Samtidigt måste vi balansera allt detta mot den massradikalisering som polisangrepp mot folkmassor i kedjor och med skydd innebär.

Massaktioner är spektakulära och ger mycket medial uppmärksamhet och därför drar de till sig aktivister som är barn av mediaåldern.

Massaktionskonceptet har knappt använts i Sverige och ändå kan det kännas som att det nått vägs ände redan. Men kanske finns det ändå tidpunkter där det vore lämpligt givet att det finns en historia av konflikt, ett behov av inkluderande kampformer och ett mål som är möjligt att uppnå. Motdemonstrationer mot nazimarscher i stil med Salem är kanske ett sådant tillfälle.•

Nora Karlsson är från Lund och skribent på Ockupantscenen.se.

Ordlista

M som i motmakt

Makt

”All makt är förtryck” är en gammal anarkistisk slogan. Får vi lov att krångla till maktbegreppet lite? Makten är alltså inte en plats som man kan inneha, ett Vinterpalats, styrelserum eller kommandocentral där makthavarna sitter – som om vi bara stormade och tog över så fanns makten i våra händer. Om makten är en relation, kan man då bara tänka den som ett styre ovanifrån och motmakten enbart som en reaktion underifrån, motståndet som bara en reflex? Eller föregår motståndet egentligen makten, att makten mer fungerar som en fåraherde, som försöker fånga in, valla och ”styra” de initiativ som kommer underifrån i en viss riktning? Kanske får vi skilja på ”makt att” (*latin: potentia*) och ”makt över” (*latin: potestas*): en kreativ och undflyende makt underifrån, en makt i bemärkelsen kraft och potentialitet, som river ner kategorier (*destituerar*) och skapar sina egna (*konstituerar*). Och en makt ovanifrån, som styre och regerande, en institutionaliserad makt.

Folkmakt

Right on, c'mon,
What we got to say,
Power to the people no delay
To make everybody see
In order to fight the powers that be
(Public Enemy, Fight the Power, 1989)

Egenmäktigt förfarande

Tillgreppsbrott enligt 8 kapitlet, 8 paragrafen i Brottsbalken, när man olovligen bland annat tar och brukar annans egendom och som inte är att betrakta som snatteri, stöld eller rån. Straff: böter eller fängelse i högst sex månader. Vid grovt brott fängelse i högst två år. Dessutom den lag som i allt högre grad börjat användas mot SAC:s fackliga blockader. Att ta makten i egna händer, en kollektiv egenmakt, låter det inte fint?

Vanmakt

”... makten vilar på vanmakten och inte omvänt. Konkret innebär det att makten vilar på passiviteten, på upprepningen av de kända handlingsmönstren utifrån bristande kännedom om alternativ, på det förhållandet att man inte ser vad som ligger i ens intresse och vad ens problem bottnar i. Detta innebär i sin tur att det finns ett medel att rubba makten, nämligen neutraliseringen av vanmakten, som makten ju är beroende av. [...] Statens makt vilar på bevarandet av befolkningens vanmakt: om befolkningen tog sig ur sin vanmäktiga situation, skulle den – om den så önskade – kunna ta upp kampen mot staten och störta den, även om staten till fullo använde alla sina maktmedel.” *(Thomas Mathiesen, Makt och motmakt, 1980)*

Vår makt

”Klasshat är en fin sak. Klasskampen pågår hela tiden, överallt runtomkring oss i våra vardagsliv. Varje arbetsdag bär med sig öppna eller dolda konflikter. Arbetsorder som ska följas, chefer som granskar och bestämmer över dina aktiviteter, det du producerar, de samarbeten du bygger upp och den kunskap du sitter på. Men i varje sådan situation, varje antagonistisk relation, finns ett utrymme för motstånd, för vår kreativitet, olydnad eller undandragande. Det är i dessa kamper, denna verkliga rörelse, som vi kan hitta *vår makt*, som möjligheterna till en samhällsförändring och ett omkullkastande av kapitalismen finns. Nu är det dags för lite kollektiv egoism!” *(Vår makt, 2006)*

Destituerande makt

Förmågan att blockera maktutövningen, upphäva och bryta sig ur den, och samtidigt rasera maktens uppdelningar, kategorier och problemställningar.

Konstituerande makt

All makt utgår från folket. Folkmakten står inskriven i grundlagen. Utgår, vad menar de då? Som att den passerat bäst före-datum? Eller att den kommer från folket och sedan försvinner från dem? Varje stat hämtar sin legitimitet genom ett grundande moment av folklig makt, den konstituerande makten, där den gamla ordningen raseras och en ny tar form, där de som tidigare varit utestängda från rättigheter och beslutsfattande kräver tillträde. Efter att dessa rättigheter konstituerats, förts in i statens författning och institutionaliserats, ska denna grundande makt utgå, upplösas. Anser rättsfilosofin. Men tänk om folkmakten vägrar att försvinna och istället blir en permanent öppen process?

Kunskap är makt

”Pedagogik som ett instrument för människornas frigörelse måste vara en 'problemorienterad pedagogik', som syftar till ett 'medvetandegörande'. Mer precist: inlärning blir inte att motta främmande kunskaper utan att uppfatta sin egen livssituation som ett problem och att lösa detta problem genom reflektioner och handlingar. Att undervisa är inte att programmera utan att problematisera, inte att ge svar på frågor utan att ställa frågor, inte att överföra bildning till eleven utan att provocera eleven till självbestämmande. [...] Agitation är enligt Paulo Freire något förbjudet för en revolutionär. Agitationen hör till förtryckarnas makt- och manipulationsteknik. Frigörelse kan bara lyckas *med* folket, aldrig *för* folket. En 'frigörelse' där folket enbart blir objekt utmynnar bara i maktskifte”. (*Om Paulo Freire i Thomas Mathiesen, Makt och motmakt, 1980*)

Könsmaktsordning

”När vi använde oss av parollen 'det personliga är politiskt' handlade det om de problem som kvinnor upplevde var deras eget fel; att man var en dålig mor som inte ville vara hemma eller en dålig hustru som var arg på sin man. Vi sa att det här är politik, det är inte oss det är fel på. Att vi inte fungerar privat är ett resultat av att vi är förtryckta, att vi har en omöjlig livssituation. Idag har det [*”personliga är politiskt”*] blivit en individualism, en privatisering av politiska frågor.” (*Gunilla Thorgren, fd Grupp 8, DN 030303*)

Biomakt 1

Biomakt betyder bokstavligen en makt över kroppar, ”en explosion av ett antal olika tekniker för att underkuva kroppar och kontrollera befolkningar.” (*Foucault, Sexualitetens historia*) En maktteknik som utövas över livet (*grekiska: bios*), över hela befolkningar. Biomakten ska inte ses som en negativt begränsande makt, kungen som hotar med straff om du inte lyder, utan som ”positivt” verkande makttekniker: den skapar begär, behov, beteenden. Som exempelvis fluortanter, förortsarkitektur, folkbildning, folkhälsa, fredagsmys...

Biomakt 2

”Kampen om upphovsrätten är en kamp om kontroll. Filmindustrin fruktar att förlora kontrollen över vilka filmer vi väljer att se, hur vi väljer att se dem och hur vi producerar ny film. Den teknologiska utvecklingen ger oss tillgång till ett gigantiskt utbud av film. Videoteknologi har integrerats i billiga kameror och mobiltelefoner, och med billiga projektorer kan vi skapa våra egna biografer. Och när vi samtidigt själva kan klippa filmer i vår dator, fruktar filmindustrin med rätta, att deras monopol på att skapa filmkultur är på väg att raseras.” (*Piratbion Köpenhamn, 2006*)

Dubbelmakt

Ett av de få begrepp som anarkister snott från Lenin.
“... När en revolutionär situation utvecklas har motinstitutioner potentialen att kunna fungera som reella alternativ till de existerande strukturerna och folks tillit till dem blir lika normalt som tilliten till de gamla auktoritära institutionerna. Det är då motinstitutionerna börjar utgöra en dubbelmakt. En dubbelmakt är en situation där folk har skapat institutioner som lyckas fylla alla de användbara funktioner som staten annars utgör. Skapandet av ett allmänt tillstånd av dubbelmakt är en nödvändig förutsättning för varje framgångsrik revolution...” (*Love & Rage Revolutionary Anarchist Federation, USA 1997*)
”Denna makt är av samma sort som Pariskommunen 1871. De grundläggande kännetecknen för denna sort är: ... maktens källa är inte lagarna ... som parlamenten utfärdar, utan sker på direkt initiativ från folk underifrån, i deras lokala områden – som ett direkt 'övertagande'...” (*V. I. Lenin, Dubbelmakten, Pravda 1917*)

Trafikmaktsordning

”Det är dock inte bara så att det görs skillnad mellan trafikslag, det råder även en stor skillnad i tillgänglighet till dessa olika trafikslag mellan människor. Bilarna tilldelas mest resurser och plats och de körs till en oproportionerligt stor del av ensamma, vita, högavlönade, medelålders män. Det kan verka fånigt att försöka skapa en idealtyp av bilisten, men det fyller en pedagogisk funktion genom att återspegla vilka som premieras i vårt samhälle, inte bara inom trafiken. Unga får inte köra bil, fattiga har varken råd att köra bil eller betala för kollektivtrafiken, äldre kan ha problem att gå eller cykla längre sträckor och i ett vidare perspektiv: människor från vissa länder har rätt att röra sig fritt över hela världen medan andra inte har det.” (*Planka.nu, Trafikmaktsordningen, 2009*)

Trafikmakt 2

”Blockadtaktiken blir avgörande [...] när denna verkligen omfattar hela staden [...] och sträcker sig överallt som en förlamning av kontrollen, en blockering av cirkulationen, ett virus av motbeteenden, ett avbrott i produktionen och reproduktionen, en störning i kommunikationsfabriken. Med andra ord: när blockaden hindrar den kapitalistiska värdeförmeringens normala förlopp. [...] De arbetslösas blockader, piqueteros-rörelsen, i Buenos Aires och upproret mot CPE i Frankrike visade på dess kraft och organisationsförmåga. [...] Varje blockad i metropolen öppnar andra vägar, andra passager, andra liv: blockaderna i metropolen är nödvändiga för konstruerandet och försvaret av en exodus.” (*Marcello Tari, Tjugo teser om metropolens omstörtande, 2010*)

Exodus 1

”Exodus! All right! Open your eyes and look within: Are you satisfied with the life you're living? We know where we're going; We know where we're from. We're leaving Babylon, y'all!” (*Bob Marley, Exodus, 1977*)

Exodus 2

”Arbetarna i Europa borde deklarera att hädanefter är de en mänsklig omöjlighet som klass, och inte bara det vanliga talet om [dem som] en rå och meningslös inrättning. De skulle inleda en era med enorma svärmar från Europas bikupor, vars like aldrig tidigare skådats, och med denna storstilade flykthandling protestera mot maskinen, mot kapitalet, och mot valet som de nu hotas med, att av nödvändighet antingen bli statens slavar eller ett revolutionärt partis slavar. [...] Vad som började degenerera hemma till farliga missnöjda och kriminella tendenser kommer, väl utanför, få en vild och vacker naturlighet och kallas heroism ” (*Friedrich Nietzsche, Avgudaskymning, 1889*)

Mathias Wåg

¡Que se vayan todos!

Illustration: Matilda Ruta

Finns det möjligheter i en kris? I Grekland studerar man nu exemplet Argentina för att lära sig hur man kan omvandla en systemkris till en social motmakt.

December 2001. Undantagstillstånd har utfärdats i Argentina. Landets finanspolitik rusar mot kollaps. Internationella Valutafonden (IMF) ställer allt högre krav på staten för att bevilja sina stödlån för att rädda ekonomin. Företagen har flyttat stora delar av produktionen och sitt kapital utomlands och konkurserna ökar. Den argentinska arbetarklassen går redan på knä, medlklassen dras sakta med i fallet och arbetslösheten når rekord. Medelklassen börjar ta ut sina besparingar från bankerna, för att omvandla dem till dollar och rädda undan dem på utländska banker. Kaoset hörs. Bullerdemonstrationer, så kallade ”cacerolazos”, ringlar allt oftare genom innerstadens gator. Folk bankar ilsket på sina kastruller utanför parlamentet. Irritationen stiger. De arbetslösa blockerar motorvägar. Dessa så kallade ”piqueteros” bidrar till att lamslå produktionen, de arbetslösas stridsvilja smittar av sig på en strejkvåg på arbetsplatserna. När regeringen fryser alla bankkonton för att hindra kapitalflykten hos småspararna exploderar det.

Manifestationerna utvecklas under ett par dagar till massiva kravaller. Bankerna och de multinationella företagen får sina fönster krossade och lokaler plundrade. Folkmassorna konfronterar polisen utanför parlamentet och president Fernando de la Rúa flyr med helikopter. Dagarna därefter faller regeringen. Under ett par veckor faller varje ny president som tillsätts. Misstron riktas inte mot enskilda politiker förtroendekrisen drabbar alla makthavare. ”Que se vayan todos!”, alla ska bort, blir slagordet som förenar alla protester.

Den argentinska revolten var av en ny typ, den visade på en komplex sammansättning som skilde sig från den gamla enhetliga arbetarrörelsen. Piqueteros och cacerolazos lyckas tillfälligt blockera den politiska och ekonomiska makten i Argentina. Denna ”destituerande makt”, det vill säga förmågan att hindra och destabilisera statens maktutövning, att blockera produktionen och ekonomins flöden, var ena benet i den argentinska motmakt som tog form mellan åren 2001–2003. Det andra benet, dess ”konstituerande makt”, var dess kreativa förmåga att utveckla nya egna konstruktiva strukturer, sätta agendan själv och organisera sig autonomt. Piqueterosrörelsens blockader följdes av skapandet av alternativa försörjningsformer för arbetslösa. Flera av de företag vars ägare lämnat Argentina ockuperades och drevs vidare av de anställda som kooperativ, som med keramikfabriken Zanon, det fyrstjärniga Hotel Bauen, klädfabriken Brukman och tryckeriet Chilavert. De följande åren var 10 000-tals anställda i kooperativen. En annan konstituerande form för revolten var alla de asambleas, kvartersmöten, som uppstod i varje stadsdel. Bara i Buenos Aires bildades 150 stycken, en mångfald av mötesplatser med spretig karaktär. Många av dessa asambleas ockuperade fastigheter i sina kvarter som omvandlades till lokala mötesplatser. Utifrån dessa sociala centra startades bytesringar, en egen informell ekonomi tog form. Det slående var hur dessa strukturer organiserades horisontellt och utanför den etablerade vänsterns initiativ. Motmakten skapades utanför och mot staten, som en massiv ”flykt” undan staten och i en misstro mot hela systemet.

> **Folkmassorna konfronterar polisen utanför parlamentet och president Fernando de la Rúa flyr med helikopter**

2003 började den argentinska ekonomin långsamt återhämta sig och motmakten splittras upp. Staten lyckades förhandla fram kompromisser med några av de större grupperna av organiserade piqueteros och få dem att bryta sina blockader, medan de andra utsattes för repression. Vissa av fabriksockupationerna legaliserades, medan andra olagligförklarades. Medelklassen lämnade protesterna när de fick tillbaka åtkomsten till sina bankkonton. Men erfarenheterna från motmakten bärs vidare i de sociala rörelsernas minne.

December 2008. Polisbilen lämnar Exarchia, alternativkvarteren i Aten, efter att ha grälat med ett tjugotal ungdomar utanför en krog. Två av poliserna åter-

vänder senare till platsen till fots, med dragna pistoler. Natten den 6 december skjuts den 15-årige Alexandros Grigoropoulos till döds när han försöker springa från poliserna. Ingen är beredd på den våldsamma explosion mordet utlöser. Ungdomar i hela Grekland går rasande ut på gatorna och slår sönder shoppingkvarteren i städerna. Skador för över femtio miljoner euro rapporteras. Under några hektiska veckor sker flera demonstrationer varje dag, åttahundra skolor och tvåhundra universitetsfakulteter ockuperas. Rörelsens ”destituerande” karaktär följs av en ”konstituerande” makt. Grekiska anarkiströrelsen får ett massivt uppsving och ur rörelsen uppstår snart en våg av ockupationer. För första gången sprids ockupationerna till förorterna och utanför de stora städerna. Och ockupationsrörelsen når utanför anarkiströrelsen, i flera stadsdelar ockuperas lokala mötesplatser av nybildade stadsdelsförsamlingar. Öppna stormöten blir den hegemoniska organisationsformen för de nya sociala rörelser som uppkom ur decemberprotesterna. Den etablerade vänstern tas helt på sängen. Men när kännedomen om Greklands ekonomiska problem blir offentliga våren 2010 träder även den ut på gatorna, in på arbetsplatserna och ut i kvarteren. Generalstrejkerna avlöser varandra.

Den amerikanska bolånkrisen som bröt ut 2008 växte till en bankkris, spred sig som finanskris för att slutligen brisera som en global ekonomisk kris med massarbetslöshet som följd. Krisen slår hårt mot EU, statsskulderna skjuter i höjden och eurons överlevnad diskuteras. De nationella stödpaketen till bankerna var de första åtgärderna för att hindra krisens spridning, och följs nu av internationella stödpaket till de vacklande nationella ekonomierna med skenande utlandsskulder.

Först ut var Grekland, som i april hotades med nationell konkurs. IMF, som vi tidigare mest förknippat med inblandning i globala syds ekonomier, gick in med ett stödpaket åt Grekland, följt av ett stödpaket på 750 miljarder till andra ekonomiskt svaga EU-länder. I och med IMF-lånen kommer samma chockdoktrin till Europa som drabbat globala syd. Makten över statsfinanserna flyttar från parlamenten till IMF-ekonomerna, som med sina lånekrav i praktiken tar över det nationella styret. Den beska medicinen är sänkta offentliga utgifter, nedskuren offentlig sektor, sänkta lönenivåer, lägre pensioner och högre pensionsåldrar. En cocktail som kan visa sig bli explosiv de närmaste åren. I Europa rasade visserligen antalet strejkdagar från 2008 till 2009. Ekonomiska krisen och den ökade arbetslösheten verkar ha fått facken att göra allt för att bevara sina jobb, även till priset av sänkta löner och försämrade arbetsvillkor. Speciellt tydligt är det i den privata sektorn. Däremot har stridbarheten varit större i den offentliga sektorn, där jobben traditionellt sett har varit tryggare. Och det är just den offentliga sektorn som kommer drabbas hårdast de närmaste åren.

Det finns inga garantier att protesterna kommer gå åt vänster. Snarare finns risken att det blir tvärtom. Historiskt har den yttersta högern varit bättre på att fånga upp sympatierna i dessa lägen, med sina krav på protektionism, stängda gränser, statliga ingripanden och jakt på syndabockar. Högerpartierna börjar göra allt större inbrytningar i andelen av arbetarklassens röster vid parlamentsvalen. Vi ser också en ökad ”proletarisering” då medelklassen börjar få en allt osäkrare tillvaro. Var deras stöd kommer gå är osäkert.

När staten tappar sin legitimitet öppnas dörrarna för motmakten. I denna totala förtroendekris framstår självorganiseringen som enda alternativ.

Men vi har också sett antydningar till en gryende social proteströrelse. Och inte bara i Grekland. Efter Islands ekonomiska kollaps ställde sig hela befolkningen utanför det isländska parlamentet med kastruller och skanderade ”alla ska bort”. Samma sak skedde förra året i Lettland, Litauen och Bulgarien. Oron märks på ekonomi- och ledarsidorna i dagstidningarna. IMF's vd Dominique Strauss-Kahn varnar för att de ekonomirelaterade upploppen kommer att öka. Tidningen Financial Times varnade samtidigt för att ”Det verkliga hotet mot partistaten vore storskaliga protester i städerna som började korsbefruktas med varandra och bli koordinerade”. Eurokrisen i Grekland riskerar att följas med liknande ekonomiska sammanbrott i Portugal, Spanien, Irland och Baltikum. Baltikums ekonomi är i sin tur starkt uppbunden till svenska och danska banker. Europeiska unionen står inför sin svåraste kris.

Den grekiska protestvågen visar på många likheter med den argentinska utvecklingen då den ekonomiska krisen övergick till att bli en systemkris. Förtroendet för hela det politiska etablissemanget rasar med de stora försämringar och nedskärningar som staten tvingas genomföra. När staten tappar sin legitimitet öppnas dörrarna för motmakten. I denna totala förtroendekris framstår självorganiseringen som enda alternativ. Det är i en sådan situation som en dubbelmakt kan uppstå, det vill säga att de sociala protesterna börjar utgöra en egen organiserad makt i samhället parallellt – och mot – statsmakten. Det argentinska exemplet visade på motmaktens två sidor: en uppbrytande destituerande sida (kravallerna, sabotagen, generalstrejkerna, massdemonstrationerna, blockaderna) och en uppbyggande konstituerande sida (kvartersförsamlingar, arbetarråd, bytesringar, självorganisering, öppna stormöten). Den argentinska motmakten, med dess styrka och svagheter, studeras nu flitigt och diskuteras i Grekland inför höstens stundande protestvåg. Och alla europeiska sociala rörelser följer med spänd blick om den grekiska motmakten ska lyckas ta form. För en ny kampcykel kan snabbt få fäste och spridas till de andra europeiska länderna som står inför samma chockbehandling. Misstron riktas nu mot hela det politiska systemet. Alla ska bort. Que se vayan todos!•

Mathias Wåg är ansvarig utgivare för Brand. Han driver bloggen Guldfiske.

det argentinska laboratoriet

Martin Cornell

Under två års tid styrdes Argentina av en stark motmakt underifrån. Colectivo Situaciones befann sig mitt i med sina militanta undersökningar som metod för att hjälpa grupper att förstå sin roll i kampen. Och gå vidare när revolten brunnit ut.

Det är en varm februaridag i Buenos Aires, så varm att kläderna klibbar mot kroppen. Sebastián från Colectivo Situaciones stiger på argentinskt manér in en halvtimme försenad på kaféet där vi har stämt träff. Kaféet ligger alldeles intill det futuristiska betongfundament som är Biblioteca Nacional, där Sebastián arbetar som bibliotekarie. Innan byggnaden blev bibliotek var det den forna presidenten Juan Perons privata residens. Byggnaden är precis så hisnande som den argentinska historien. En historia där militärkupper, presidenter och uppror har avlöst varandra, med sin senaste kulmen i decemberupproret 2001.

Mycket har hänt med Argentina sedan de turbulenta decemberdagarna för nio år sedan. Den argentinska ekonomin var i ruiner, med en enorm statsskuld. Regeringen beslagtog argentinarnas personliga banktillgångar, skar ner på pensioner, löner, sociala förmåner, och allt annat som den långa peronisteran hade gett argentinarna. Gatorna fullkomligt exploderade av hundratusentals argentinare som trotsade IMF:s åtstramningsprogram. Det var ingen vanlig protestyttring, inga vanliga konfrontationer mellan den argentinska polismakten och demonstranter. Protesterna stannade inte vid en rituell stenkastning och brinnande bildäck. De blev ett uppror. Det upproret lyckades med det många trodde var omöjligt i den enda vägens politik, man skapade en egen makt, en motmakt mot staten, utan att ta makten över staten. Det enande slagordet mot hela det politiska systemet var ”Que se vayan todos!”, alla ska bort.

Nu har den argentinska vänstern antingen kört fast i ett romantiserande över vad som hände i december 2001, eller så har grupper fullt upp med att bygga det stora nya arbetarpartiet. Colectivo Situaciones är ett projekt där man blickar framåt, och hela tiden analyserade de nya situationerna utan att fastna i nostalgiska hjältehistorier eller dödsdömda partiprojekt.

Undersökningar

Organisationen Colectivo Situaciones är ett viktigt laboratorium för de sociala rörelsernas kamp. Organisationen har funnits sedan 90-talet och är en löst sammanfogad grupp. De har sin bas främst på universiteten där de anordnar träffar och öppna seminarier om aktuella politiska frågor och pågående kamper i Argentina. Den centrala verksamheten består i att undersöka sin samtid, genom en metod som kallas för militanta undersökningar. Militanta undersökningar, eller deltagande undersökningar, skiljer sig från akade-

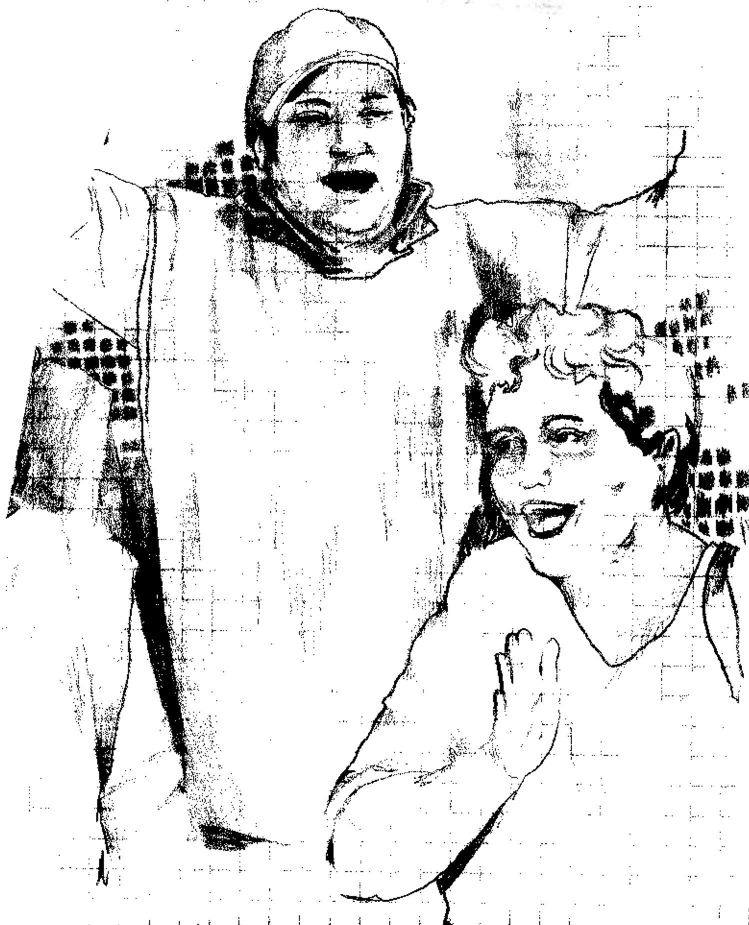
miska sociologiska undersökningar: målet är inte att förstå eller beskriva en social rörelse eller social kamp för forskningsvärlden, utan delta i den och tillsammans med dem som kämpar hjälpa till att utveckla kampen genom att gemensamt problematisera och teoretisera den. Man vill skapa ett redskap som de sociala rörelserna själva kan utvecklas igenom.

Det finns inte någon förutbestämd metod i Colectivo Situaciones arbete, och undersökningsobjektet är inte heller bestämt på förhand. De utgår istället från kämpande

Det var ingen vanlig protestyttring, inga vanliga konfrontationer mellan den argentinska polismakten och demonstranter. Protesterna stannade inte vid en rituell stenkastning och brinnande bildäck. De blev ett uppror.

kollektiv på olika nivåer; från stora vildvuxna rörelser som piqueterosrörelsen till fattiga bolivianska familjer i slummen.

– Både den militanta undersökningsmetoden och den vanliga akademiska sociologin ser erfarenheterna i de folkliga kamperna som ”studieobjekt”. Men vi vill, till skillnad från den akademiska metoden, söka efter begrepp som hjälper de sociala rörelserna att utveckla deras frågeställningar och som är ärliga mot deras drivkrafter, säger Sebastián från Colectivo Situaciones.

Kampverkstad

Deras metoder för undersökningar har förändrats i takt med tiden. I början utgick Colectivo Situaciones praktik från workshops. Där samlade de olika erfarenheter från vardagen och från kamper kopplade till vardagslivet. Under tiden uppkom en rad nya infallsvinklar, vilket resulterade i att det fanns ett behov att sätta ord på konkreta problem. Detta för att kunna tänka med rörelsen och att utveckla teorierna i rörelsen. Man kunde diskutera om de gamla kampmetoderna spelat ut sin roll och om vilka nya taktiker som kunde utvecklas.

– Den militanta undersökningsmetoden arbetar med att visualisera frågeställningar. Detta är mycket komplext eftersom den inte vill påvisa något, utan istället eftersträvar att problematisera. Det vill säga, den säljer inte en modell till dig för att stänga in dig, utan belyser problem för att de ska diskuteras utifrån olika erfarenheter, säger Sebastián.

Exempel i praktiken

Deltagarantalet i de workshops Colectivo Situaciones organiserar spelar inte så stor roll, utan centralt är att de är del av en rörelse som utgår från gemensamma erfarenheter. En sådan gemenskap som Colectivo Situaciones har undersökt och beskrivit är de arbetslösas rörelse, piqueterosrörelsen. Deras sätt att närma sig piqueteros illustrerar hur Colectivo Situaciones tänker och arbetar som grupp.

– När vi besökte dem år 2000, ett år före decemberupproret, kom vi inte för att de var piqueteros, utan trots att de var piqueteros. Vi var intresserade av vad de gjorde mellan vägblockaderna, inte att reducera dem till att bara vara ”arbetslösa som blockerar vägar”. Vårt intresse gick tvärt emot forskare, kommunikationsmedier, universitet och vänsterpolitiker, vilka hade sökt upp dem i egenskap av att de enbart var vägblockerare, piqueteros. Vi var istället intresserade av vilken typ av drivkraft som upprätthöll denna kampform, vad fanns inom organisationen och den sociala rörelsen och vilka nya perspektiv skapades mellan vägblockaderna, säger Sebastián.

Det handlade alltså inte om att studera dem i rollen som exkluderade arbetslösa som ville få lönearbete, utan se hur de blev något annat än bara arbetslösa, hur de skaffade sig andra försörjningsmöjligheter bortom lönearbetet och andra relationer utanför den i fabriken.

– Denna inställning gjorde att vi som grupp fick ett starkt förtroende inom piqueterosrörelsen som finns kvar än idag.

Den undersökningen Colectivo Situaciones gör nu är lokaliserad till de slumområden, så kallade ”villas”, som ligger i utkanten av Buenos Aires.

– I Argentina lever idag två miljoner bolivianer, och de utgör en enorm materiell kraft. 80 procent av alla grönsaker som konsumeras i staden är producerad av dem. Kläderna vi använder görs alla i textilverkstäder där både arbetarna och de som driver fabriken är bolivianer. Det hela är ett nätverk som utgår från det lilla jordbrukssamhällets gemenskap i Bolivia och sträcker sig in till slavverkstäderna. Vi försöker granska vad som kännetecknar denna komplexa relation, där din kamrat som kommer från samma gemenskap som du i Bolivia kan övergå till att bli din utsugare. En relation där produktionen sker under illegala och slavliknande förhållanden, berättar Sebastían.

Rörelser igår, idag och imorgon

Decemberdagarna 2001 må ha varit massiva, men när man besöker en demonstration i Buenos Aires idag är massrörelsen som bortblåst. Det hålls olika demonstrationer varje dag men det är få personer som deltar och manifestationerna är helt uppsplittrade i olika trotskistiska partier och förbund. Även de samhällskonflikter, som då och då kommer upp till ytan, framstår mest som defensiva utan att ställa några stora frågor om sig själva eller placera sig själva i ett historiskt perspektiv. Detta är en problematik som Colectivo Situaciones har jobbat mycket med. Diskussionerna resulterade i deras senaste bok som behandlar vad som hände efter att den sociala rörelsen fick retirera efter protestvågen 2001–2003.

– Decemberrörelsen var det mest demokratiska jag någonsin upplevt i Argentina, eftersom det inte fanns någon som utfärdade några direktiv eller order. För ett tag verkade allt finnas inom räckhåll. Men allt det upplöstes, säger Sebastián.

Kravet ”vayan todos” hade inte bara innebörden att alla politiker skulle avgå, utan även att alla medborgare skulle lämna sina instängda individuella liv och gemensamt ta saken i egna händer. Det var en inbjudan till att bygga något nytt och kollektivt tillsammans

Colectivo Situaciones menar att upproret var en ”destituerande makt”, för att använda ett av deras egna begrepp. Det vill säga att den bröt ner och upplöste de sociala hierarkierna i samhället. Detta blev

möjligt på grund av att hela Argentina var lamslaget av krisen. Det fanns ingen politisk eller social makt som fungerade längre. I detta vakuum uppstod en gigantisk social dialog direkt mellan människor horisontellt. Kravet "vayan todos" hade inte bara innebörden att alla politiker skulle avgå, utan även att alla medborgare skulle lämna sina instängda individuella liv och gemensamt ta saken i egna händer. Det var en inbjudan till att bygga något nytt och kollektivt tillsammans.

En rörelse är radikal så länge den själv genomför radikala förändringar. Nu började rörelsen istället svänga och förvänta sig eftergifter från staten.

Överleva krisen

Det finns ett tydligt samband mellan de sociala rörelserna och den ekonomiska krisen. Colectivo Situaciones menar att den sociala rörelsen både föregick och överlevde den ekonomiska krisen. Det fanns en tydlig tendens att rörelsen försökte utveckla organisatoriska former som även skulle överleva krisen.

Till skillnad från sina grannländer kunde inte Argentina absorbera krisen som genomsyrade hela samhället. Staten hade inte de resurserna, och samtidigt hade det vuxit fram en stark social rörelse som började formera sig och konstituera en motmakt.

– De nya sociala aktörerna utvecklade nya organisationsformer som skulle gå bortom de traditionella organisationsformerna, bortom fackföreningarnas och de politiska partiernas strukturer. Dessa nya organisationsformer föregick krisen och var en bidragande orsak till att få den att explodera. Dessa fick sedan en masspridning under krisen, säger Sebastián.

Rörelserna organiserade till stor del de människor som var exkluderade och uteslutna från både arbetsmarknaden och det etablerade samhället. Dessa grupper av människor sökte och hittade egna former av självorganisering. De arbetslösa organiserade sina vägblockader, de anställda svarade på uppsägningsvarsel med ockupationer, de bostadslösa ockuperade bostäder och lantarbetarna krävde rätt till sin jord genom markockupationer. Genom de olika formerna av ockupationer började de att skapa något helt nytt. Den defensiva kampen blev offensiv, den "destituerande" makten blev en "konstituerande" makt genom att man själva började producera och ta makten över sina områden.

Hur krossas en motmakt?

Som motdrag från staten utvecklades det Colectivo Situaciones kallar för "sjuttiotalismen". Detta innebar att staten putsade av den keynesianska politik som rådde under sjuttiotalet, innebärandes statliga satsningar för att stimulera efterfrågan på varor och tjänster, och försökte applicera dem på dagens Argentina. Detta skedde precis när de sociala rörelsernas arbete hade börjat få ett stort genomslag i samhället. Denna nykeynesianism lyckades få människor att återgå till den tidigare normaliteten och få den sociala rörelsen att tappa i kraft och initiativförmåga.

Under 2003 skedde en stor statlig bankrutt och kollaps som av en tillfällighet sammanföll med tillsättandet av en ny regering. Den nya regeringen var historiskt i sitt slag; det var den första på tjugo år som efter militärdiktaturens slut lyckades att läsa av vilka tendenser som fanns hos den sociala rörelsen, och integrera delar av den i sin politik.

Sebastián menar att regeringen samtidigt både finansierar, vårdar och utarmar de sociala rörelserna politiskt:

– Rörelserna splittrades när vissa delar av den införlivades med eftergifter medan andra utsattes för repression. Men det är viktigt att se det som ett fenomen snarare än en konspiratorisk plan för att krossa de sociala rörelserna.

En rörelse är radikal så länge den själv genomför radikala förändringar. Nu började rörelsen istället svänga mot de gamla föreställningarna existerande innan upproret, med krav och förväntningar på eftergifter från staten. Återgången till normaliteten blev synlig i till exempel förskjutningen av hur man såg på lönearbetet, där istället den tidigare defensiva ståndpunkten, att se arbetet som en rättighet istället för att ifrågasätta själva lönearbetets existens, började råda. Detta avväpnade den sociala rörelsen. Det som förr hade utmärkts av kamp, blev nu en strävan efter att i princip återvända till arbetet och till den normalitet som man innan hade försökt lämna.

Rent praktiskt innebar detta att staten gick in i de arbetslösas rörelse och började finansiera små kooperativ som blev självgående. De självorganiserade arbetslösa förvandlades till anställda. Ett annat område var arbetsplatserna som hade ockuperas, och regeringen började behandla de ockuperade fabrikerna som legitima företag. Arbetarkooperativen som nyss framstått som en radikal lösning för att slippa undan marknadens krav och lönearbetets tvång, blev nu en införlivad beståndsdel för att upprätthålla marknaden och lönearbetet.

De förlorade sin kritiska hållning. Nu är de en grupp anställda som förenas i goda arbetsförhållanden och som producerar för den kapitalistiska marknaden. Det som växte fram som en kritik mot de statliga bidragen slutade som en underkastelse till världsmarknaden. Risken är att det bara blivit en form av underkastelse där varje arbetare också är administratör, kassaförvaltare och koordinatör. Men rörelsen finns fortfarande där, även om den är passivare, och problemen är fortfarande de samma, säger Sebastián.

Politik ur vemod

Under samtalet med Sebastián återkommer han ofta till denna passivisering av den sociala proteströrelsen. Hur denna har gjort att Colectivo Situaciones har börjat leta efter nya begrepp för att förstå sin samtid, när allt har blivit fragmenterat och uppsplittrat. Men det är utan bitterhet Sebastián talar om detta. Jag märker snarare att han har ett starkt hopp om morgondagen.

Erfarenheterna finns kvar. Den sociala proteströrelsen har inte försvunnit. Däremot har den avpolitiserats och slutat ifrågasätta den nya situationen. Vilket leder till att den konstituerande dynamiken hos de sociala rörelserna tillfälligt hindras.

De lyckades med att avväpna rörelsen genom att börja tala till den och inordna den. Men den kan ta fart igen och börja röra sig. På grund av detta kan man inte tala om något nederlag. Handlingsförlamningen resulterar i att vi idag inte kan tala om någon massrörelse. Något som i sin tur beror på att den ekonomiska situationen och arbetsförhållandena har normaliserats igen.

– Största svårigheten för rörelsen idag är att återigen ställa rätt frågor, säger Sebastián och avslutar samtalet.
Självaktiviteten kan ta fart igen. Utanför ser den gråa biblioteksbyggnaden ännu gråare ut i det forsande regnet, och jag tänker att en dag är alla de styrandes institutioner våra bibliotek.•

Martin Cornell är aktiv i förbundet Allt åt alla i Göteborg.

Colectivo Situaciones bok om decemberrevolten 19 y 20. Apuntes para el nuevo protagonismo Social, Lavaca editora, Buenos Aires 2002, håller på att översättas till engelska.

Peronism var en epok i Argentinas historia som började på 1940-talet och stagnerade under 1960-talet. Man kan närmast beskriva det som en socialdemokratisk fascism. Arbetarklassen fick det bättre genom en välfärdsstat skapades och kvinnlig rösträtt infördes, men denna epok kännetecknades också av åsiktsförtryck på arbetsplatserna och i resten av samhället.

GREKLAND HAR PÅ SENASTE TIDEN SKAKATS AV VÅLDSAMMA PROTESTER. EN DEL AV STADENS HEMLÖSA HUNDAR VERKAR NU HA ANSLUTIT SIG TILL UPPLOPPSMAKARNA, TILL SYNES FÖR ATT VISA SOLIDARITET.

VAD ÄR DET SOM GÖR ATT DE DRAS TILL KRAVALLERNA?

STÖDJER DE ETT OMKULLKASTANDE AV DEN PRIVATA ÄGANDERÄTTEN?

ELLER SER DE GATUKÄMPARNA SOM SIN FLOCK?

HUNDARNA VÄNDER SIG ALDRIG TILL UPPRORSMAKARNA FÖR KOMMANDON. INGEN SÄGER ÅT DEM VAD DE SKA GÖRA. DE BARA DYKER UPP AV SIG SJÄLVA OCH GÖR VAD DE KÄNNER FÖR.

KANSKE KÄNNER HUNDARNA AV SPÄNNINGEN PÅ GATORNA OCH FÖRSÖKER SLÄPPA UT SINA EGNA SPÄNNINGAR?

MEN VARFÖR DRAS DE TILL DEMONSTRANTERNA OCH INTE TILL POLISEN?

EN VARG FÅR SIN FÖDA TACK VARE SINA KÄFTAR, EN HUND TACK VARE SITT HJÄRTA. HUNDAR MÅSTE OMVANDLA SINA INSTINKTER TILL SOCIALT BETEENDE FÖR ATT KUNNA ACCEPTERAS I VÅRA HEM.

INGEN HUND HAR DEN MENTALA KAPACITETEN ATT FÖRSTÅ VAD DET INNEBÄR ATT UNDERKASTA SIG EN MÄNNISKAS HÖGRE RANG ELLER STATUS, MEN INGEN HUND HAR HELLER FÖRMÅGAN ATT INTE UNDERKASTA SIG VÅRA ÖNSKEMÅL, TILL OCH MED NÄR VI ÄR OMEDVETNA OM ATT VI KOMMUNICERAR DESSA TILL HUNDARNA.

DEMONSTRANTERNA VILL HA FÖRÄNDRING

HUNDAR ÄR DESIGNADE FÖR ATT HJÄLPA DEM ATT NÅ DEN.

TEXT: FRITT ÖVERSATT FRÅN WWW.PSYCHOLOGYTODAY.COM

i väntan på stormen

Mathias Wåg

Ekonomisk kris, kravaller och strejker. Men också ockuperade parker, egen skolundervisning och kvartersbio. Greklands revolterande rörelser försöker finna sin roll, mitt i ett nationellt sammanbrott.

– Spräng riksdagen, säger mannen på uteserveringen. Han blandar sig nyfiket i vår konversation. Jannis har lagt ut en karta på bordet och visar mig var de olika ockupationerna i Aten ligger.
– Dessa ockupationer, fortsätter mannen. Vad gör alla dessa ockupationer egentligen? Om ni anarkister verkligen vill hjälpa oss mot politikerna som blåser oss varje dag, spräng riksdagen i sådana fall. Det skulle få effekt.

Vart man än går har folk synpunkter, de vill diskutera den politiska situationen i Grekland. Den ekonomiska krisen, nedskärningarna, sparpaketen och politikernas svek. Alla har åsikter.
– Det är problemet, säger Jannis till mig. Folk har med rätta tröttnat på hela det politiska etablissemanget, så nu vänder de sig till oss istället. De vill att vi ska lösa deras situation åt dem, frågar varför vi inte gör mer. Men vi vill ju inte bli nya politiska representanter som agerar åt andra. Vi vill agera och kämpa med samhället, inte för samhället.

Janusansiktet

Bomber och ockupationer. Attacker mot polisen och organisering med grannarna i kvarteren, den grekiska anarkiströrelsens janusansikte. Militanta och ändå en förankrad massrörelse. Med självorganiseringen som det gemensamt bärande i alla projekt, oavsett om de är destruktivt riktade mot makten eller konstruktivt inriktade på att skapa alternativa strukturer. Men räcker dessa två sidor för att kunna agera i den omfattande politiska kris som Greklands ekonomiska haveri gett upphov till? Vad gör alla dessa ockupationer egentligen? Och var kommer de alla ifrån?

– Vi kallar dem ”decemberbarnen”, hela den nya våg av ockupationer som spred sig under decemberrevolten. Inte bara i Aten, utan i hela Grekland, berättar Stratos när jag stöter på honom i Thessaloniki.
Polisens dödsskjutning av 15-årige Alexandros Grigoropoulos i Exarchia december 2008 väckte en enorm motreaktion. Mordet slog an en ton djupt i många i samhället, en darrande resonans som fortsatte vibrera i flera veckor. I varje stad gick ungdomar ut på gatorna, slog sönder lyxbutiker och angrep poliser. Grekland brann i den mest omfattande protestvågen sedan diktaturens fall. En hel generation radikaliserades under de veckorna, tog steget ut på gatorna – och in i den utomparlamentariska vänstern. Decemberhändelserna öppnade nya perspektiv, för rörelsen och för hela samhället, menar Stratos. Den allmänna känslan att en oskyldig pojke dödats av staten blev kollektiv vrede.
– Det såddes frön, i en massiv dimension. Nu kultiverar vi dessa. Först om fem år kommer vi se resultaten, vad som går att skörda.

Stratos och Mario är aktiva i Antiauktoritära rörelsen i Thessaloniki, eller Alfa-Kappa som de förkortas på grekiska. När jag möter Thessalonikigruppen har den just ockuperat en skola. Kyrkan som äger skolan, har även den dragits med i den ekonomiska korruptionen och valt att ligga lågt med att kräva tillbaka byggnaden för att det inte ska grävas mer i deras finansiella situation. Den ekonomiska krisen och korruptionen öppnar alltså vissa luckor.

– Vi håller på att skapa en frihetlig skola här. Det är studenter som själva kommer hit och undervisar i de ämnen de kan, utifrån Freires befrielsepedagogik, berättar Mario.

Alfa-Kappa har redan experimenterat med en sådan självorganiserad undervisning i två års tid, med en kritisk undervisning utan vare sig prov eller examen. Verksamheten blev en stor succé, men lokalen var för liten och demolerades i februari av en fascistisk bomb.

Nya vägar

Antiauktoritära rörelsen bildades under globaliseringsrörelsen i ett försök att hitta öppnare former att arbeta politiskt för utomparlamentariska aktivister. I Grekland, likt i många andra europeiska länder, delades den utomparlamentariska vänstern i en mer hypermilitant svarta blocketfraktion och en förnyartendens som ville experimentera med deltagande metoder utåtriktat i samhället.
– I Alfa-kappa gör vi inga slutna squats, utan genomför ockupationer som öppna sociala platser där alla kan delta. För oss handlar det om att kämpa med samhället, inte för samhället. Vi går dit där kampen pågår, säger Stratos.
Där kom den formuleringen igen. Att kämpa med samhället. Självorganiseringen som en bärande principen.
– Alfa-Kappa är mer intresserade av samhället än resten av anarkiströrelsen. Många i samhället börjar agera självorganiserat, direktdemokratiskt. Folk har slutat tro på löften om en framtida karriär, rikedom, att bli egenföretagare, eller att kapitalismen kan lösa problemen. Det finns en spricka i den representativa demokratin, det är där vi måste agera nu, för att utöka den, säger Stratos.

De antiauktoritära har därför lagt alla ideologiska beteckningar åt sidan.
– Ideologier försöker använda samhället för sitt syfte. Det är inte bara att vi inte håller med, vi är emot ideologier. En ideologi hamnar ofta emot samhället, där är det ingen stor skillnad på anarkisterna eller stalinisterna. Anarkister kan mycket väl skapa ett nytt Gulag med sitt politiska renhetsvurmeri, säger Stratos.
Jag tycker det låter onyanserat. Blir inte även denna antiideologi en egen ideologi, som snarare maskerar gruppens målsättningar och diskussioner? Hur kan man då analysera vilka nästa steg som behöver tas?
– Vilka steg behöver tas? Det går inte att säga, vi har inte någon ”master plan”. Det viktiga är att samhällets syn håller på att förändras och att vi måste befinna oss i denna förändring. Det är klart det är viktigt att ha målsättningar, så länge dessa är öppna. Och klart att vi kan använda oss av teori, även gamla teorier, för att förstå relationen stat-samhälle-kapitalism-exploatering. Men vi behöver inte en ideologi som föreskriver att agera på ett förbestämt sätt eller fungerar som en identitet. Det behövs inga nya manifest. Behöver vi något skapar vi det med samhället, säger Stratos.

Bakom barrikaderna

Anarkisterna arbetar på ett annat sätt. Deras ockupationer påminner mer om fort, med barrikader och skydd. Ockupationen Skaramaga i Exarchia i Aten startade i början på året. Huvudentrén är stängd när jag kommer för att knacka på, hela bottenvåningen barrikaderad och taggtråd hindrar folk att klättra upp på husfasaden. Men på baksidan av huset sitter Giorgis och blandar cement. Han tar en paus och tar med mig via en labyrint av bakvägar in igenom husets försvar och visar byggnaden. Anarkisterna bakom Skaramaga deltog alla i ockupationen av Politekniska universitetet i Aten under decemberdagarna. När universitetsockupationerna avbröts beslöt de sig för att ta ett nytt hus. Han visar på de slitna väggarna som de nu håller på att rusta upp.
– Det här är en historisk byggnad och får inte rivas. Men i och med att den är svårrenoverad och ligger så centralt, har den varit för dyr att köpa. Så istället har den stått tom och förfallit under många år, tills vi tog den för sju månader sedan, säger Giorgis.
Barrikaderna är nödvändiga eftersom ockupationen varit nära att vräkas när polisen intensifierat sin jakt på militanta anarkister. Skaramaga-aktivisterna deltar ofta i de stora demonstrationerna, under namnet Eldcirkeln, och har gjort sig kända för att finnas i första linjen kring alla militanta konfrontationer runt manifestationerna.

Skaramaga har inte öppna stormöten, men Giorgis håller inte med om att anarkisterna skulle vara mer slutna än de antiauktoritäras ockupationer. I andra stadsdelar arbetar anarkisterna närmare lokalbefolkningen.
– I stadsdelen Petralona har lokalbefolkningen själva genomfört en egen ockupation som fungerar som en lokal mötesplats. Nu funderar de på att gå ett steg längre och börja med självreduktionskampanjer på matpriser i stormarknaderna i sitt område. Vi föredrar ju visserligen att inte betala något, att ta det vi behöver. Men vi ser ändå att det är ett steg på vägen när lokalbefolkningen börjar självreducera priser, säger Giorgis.
Jag berättar att jag ska gå vidare till Alfa-kappas lokal Nosostros några kvarter bort. Giorgis snörper på munnen och varnar mig.
– Passa dig för dem, de är ju vänsterfolk. Vi kallar dem för reformistiska anarkister, säger han.

Folkets park

Mitt i Exarchia, mellan uteserveringarna och universitetsbyggnaderna, pågår en annan form av ockupation. En övergiven rivningstomt har tagits över och gjorts om till en lokal park. Ett trettiotal personer har stormöte, de diskuterar den dagliga skötseln av parken. Tomten har stått öde ett bra tag efter att en sjukhusbyggnad rivits. Kommunen hade vaga planer på att bygga kontorslokaler där, men i väntan på det beslutet hade ödetomten mest blivit en samlingsplats för socialt utslagna, vilket gjorde kvarteren otrygga för de boende i området. I mars spreds lokalt en uppmaning att komma till platsen för att göra ett gemensamt rum av den. 800 personer dök upp, rev ner stängslen och de stora reklamskyltarna runt platsen och höll ett stormöte om vad de ville göra med tomten. Därpå upprättade de Navarinouvparken. Giorgos, Ariadni och Melani lämnar stormötet och sätter sig för att prata med mig.
– Vårt mål är att skapa ett alternativ till bara konsumtion. Här kan vi ha aktiviteter som inte bygger på att man måste köpa saker för att få sitta och umgås, säger Ariadni och sneglar bort mot alla uteserveringar och barer längre ner på gatan.
– Sedan vi öppnade parken har faktiskt de kommersiella uteserveringarna börjat tappa kunder, folk kommer hit istället. Här har vi hela tiden gratis aktiviteter som det går att delta i, fortsätter hon.

I parken arrangerar de konserter, föredrag, diskussioner, bedriver utebio och sommarlovsaktiviteter för barn. Jag frågar om de ser parken som en del av den sociala protesträrelsen som pågår, hur interaktionen mellan dem och rörelsen ser ut.
– I början var det många anarkister som var med och ockuperade parken, de satte upp en svart flagga. Efter mycket diskussion tog vi ner den, vi vill inte ha en etikett på parken. Många är visserligen anarkister, men alla är inte det. Det politiska är ju hela experimentet med självorganisering, att människor kommer samman och måste sköta det själva. Parken måste städas, aktiviteterna måste organiseras, alla delar

på kostnaderna, säger Giorgos.
– Det är aktiviteterna som ger karaktär åt parken och som gör att folk söker sig hit. På så sätt får de en bild av vad man kan göra med självorganisering, ett positivt exempel. Parken utvecklas ju hela tiden, det sker en ständig interaktion kring vad vi vill med den och vad som händer, säger Ariadni.
– Jag tror det är så här en revolution faktiskt startar, säger Melani hoppfullt. Vi vill ju inte göra saker åt samhället, utan med samhället.

I svensk media har Exarchia skildrats som revolthärden, där de brunnit polisbilar varje kväll och skett konfrontationer med polisen. För att försöka kväsa den nya rörelsen har Exarchia militariserats av staten. Kravallpoliser patrullerar gatorna och deras fordon står uppställda som checkpoints utanför universitetsbyggnaderna dit de är förbjudna enligt lag att gå in. Ockupationerna är svåra att slå mot, men däremot en öppen park lätt att attackera. Vilket de också gjort gång på gång.
– Polisen brukar komma hit så fort det skett något någonstans i Exarchia. I början misshandlade de folk och grep många på platsen. Nu har lokalbefolkningen börjat reagera med ilska på det, säger Ariadni. Parkbesökarna har slutat springa så fort polisen kommer utan står kvar och håller samman. De som bor i kvarteret driver flera rättsprocesser mot polisen för trakasserierna i området. Det har begränsat polisens framfart.
– Vi har också gjort ett gemensamt uttalande, som Navarinouvparken tillsammans med Nosostros och flera andra lokala initiativ, att vi inte tolererar asociala brott som droglangning, förstörelse och stölder i vårt område. Exarchia har ju redan så dåligt rykte och vi vill inte att lokalbefolkningen ska drabbas, säger Giorgos.
Men Exarchia är ju också en väldigt populär alternativ stadsdel i innerstan, Atens motsvarighet till Kreuzberg eller Möllevången. Riskerar man inte att påskynda gentrifieringen?
– Det är ett dilemma vi står inför. Lyckas vi bra i vår ambition att skapa gemenskap och trygga kvarter påskyndar vi gentrifieringen. Och blir det ett misslyckat exempel, med ökad otrygghet, så blir det dåligt för rörelsen och skrämmer bort folk från oss. Det är i den motsättningen vi måste jobba, säger Giorgos.
– Vi får hoppas att det antikommersiella projektet med parken slår undan benen för vinstintressen i området. De flesta grannarna tycker att det blivit säkrare och tryggare i kvarteret sedan vi skapade parken, säger Ariadni. Men det finns också några som tycker det är för mycket oljud, aktivitet och politik och som flyttat härifrån.

Botanisk ockupation

Även om de grekiska protesternas tydliga epicentrum är i Exarchia, kretsar inte allt kring denna innerstadsdel. Det nya med ”decemberrevolten” var att ockupationerna spreds till förorterna och korsbefruktades med en våg av stadsdelsorganisering och kvartersförsamlingar. 2008 blev ett uppsving för alla sociala rörelser. Miljöfrågorna har oftast stått i centrum för stadsdelsrörelsen, ofta har de lokala kamperna handlat om att försvara lokala parker mot förtätning, stoppa byggandet av parkeringsplatser eller stora supermarkets. Det har skett kampanjer mot privatiseringar och mot den privata byggmarknaden, för behovet av gemensamma utrymmen även i förorterna. I stadsdelen Petroupoli har på Alfa-Kappas initiativ en botanisk trädgård, Votanikos Kipos, ockuperats och gjorts till en viktig lokal mötespunkt. När jag kommer dit sitter människor i alla åldrar i trädgården. Barnen leker, tanterna dricker kaffe och pratar. Några gubbar hjälper en grupp ungdomar att fixa i ordning odlingslotterna i de trasiga växthusen och få igång bevattningssystemet.

Jag börjar prata med Magis, Giorgios och Maria, men snart har jag femton personer runt omkring mig som alla vill blanda sig i diskussionen och ge sin syn på situationen.
– Jag har aldrig varit aktiv politiskt innan jag kom till Votanikos Kipos, berättar Magis. Men i den här förorten är det lätt att kommunicera med lokalsamhället. Alla kommer förbi för att se vad som är på gång. Det är ju ett attraktivt läge, bredvid en park och en lekplats, så det är lätt att bara gå in och se vad som händer. Stormötena var öppna, så jag besökte ett och blev kvar.
– När vi ockuperade fastigheten och trädgården var de vandaliserade. Kommunen hade startat projektet i stadsdelen med EU-pengar, men så fort finansieringen var slut lät de trädgården bara stå och förfalla. Allt var förstört, missbrukare övernattade i trädgårdsbyggnaden och ingen i kvarteret gick hit. Det vi gjorde var att ta tillbaka lokalen till medborgarna, säger Maria.
– Vi tar ju hand om platsen, medan myndigheterna lät den förfalla, säger Giorgios.

Precis som de andra nya ockupationerna pågår en rad öppna aktiviteter: här ges språklektioner, det finns en teatergrupp och utomhusbio, barnverksamhet och politiska seminarier. Dessutom har man gjort i ordning trädgården med odlingslotter. Juli och augusti brukar vara döda månader under sommarlovet. Men Votanikos satsar på att ha aktiviteter för ungdomarna hela sommaren.
– Många är trötta på att bara vara åskådare och konsumenter. Här kan man delta aktivt i det offentliga rummet, det är inte bara en konsumtionsplats. Vi har något att erbjuda här, som folk har nytta av. Men det svåra är ändå att få alla att ”delta” och inte bara ”ta”. Hur uppmuntrar man till deltagande, det är nöten som vi försöker knäcka, säger Giorgis.
Han tittar allvarligt på mig och fortsätter.
– Vi vill ju inte kämpa för stadsdelen, utan med.

Generalstrejk

Självorganiseringsprojekten i lokalsamhället är intressanta. Men var finns anarkisterna och de antiauktoritära i de stora protesterna mot den ekonomiska krisen, mot de försämringar som kommer ske i arbetslivet? Sedan februari, då de ekonomiska åtgärdspaketen och de stora sociala försämringarna offentliggjordes, har det hållits minst en större demonstration och flera generalstrejker i månaden. Vissa organiseras halvhjärtat av fackföreningsrörelsen, det socialdemokratiska partiet Pasok har ju ändå regeringsmakten och är de som formellt beslutat om åtgärderna. Den bärande kraften i de sociala protesterna är istället det grekiska partiet KKE, kommunister av den gamla skolan, samt deras tvärfackliga frontorganisation PAME. KKE samarbetar aldrig med övriga vänstern utan organiserar alltid sina manifestationer och strejker själva, och de är fortfarande en massrörelse.

Jag tar en taxi in till demonstrationen under generalstrejken. Taxichauffören berättar att de endast strejkar när busspersonalen jobbar, och tvärt om. Annars skulle det ju bli kaos, säger hon. Det är en något märklig känsla att gå i demonstrationen, på vår gata tågar 10 000 personer i olika fackliga block och vänsterblock. Alfa-kappa har sitt block, Skaramaga-anarkisterna kring Eldcirkeln sitt. På demonstrationerna håller åtminstone alla utomparlamentariska aktivister ihop. På gatan ett kvarter ner ser vi KKE:s demonstration, även den med 10 000 deltagare, vandrar parallellt längst vår hela vägen fram till riksdagen – men utan att möta oss. Deras demonstrationsvakter bär alla påkar med en liten röd fana i toppen. Jag möter upp Marianna från trotskistiska Spartakos. Hon berättar om hur splittrad den grekiska proteströrelsen mot krisen är, massprotesterna till trots.
– Fackföreningarna backar ju i slutändan upp Pasok, medan KKE är oerhört sekteristiska vilket försvårar uppbyggandet av en bred protest. Samtidigt är KKE-PAME de enda som fokuserar på produktionen och organisering på arbetsplatserna. De övriga sociala rörelserna, vänstern och anarkisterna organiserar sig bara utifrån stadsdelarna och i studentrörelsen, berättar hon.
KKE och fackföreningarna stod helt utanför den sociala explosionen i december 2008 då anarkiströrelsen fick sitt uppsving. Men de jobbar hårt nu på att ta igen den förlorade marken, menar hon. I kris demonstrationerna har anarkisternas roll snarare inskränkts till att ta konfrontationerna med polisen och ställa till kravaller.
– Demonstrationerna blev större och större för varje månad under våren. Den största var 5 maj med 200 000 deltagare, en så stor demonstration har inte hållits i Grekland sedan diktaturens fall för trettio år sedan, säger hon. Men därefter har de minskat igen.

En av anledningarna är att sommaren lagt sig som ett lock över protesterna. Det är först när folk kommer tillbaka från semestern som nedskärningarna och försämringarna verkligen kommer börja kännas. Då kommer situationen återigen bli kokande. Men det finns också ett allvarligare skäl. Under manifestationen den 5 maj kastade anarkisterna, sin vana trogen, molotov cocktails mot bankerna längs demonstrationsvägen. Denna gång slutade det i katastrof. I en av bankerna brann tre inlåsta anställda inne, kvävda av röken. En oerhörd tragedi.
– Det var vi som rörelse som dödade dessa personer eftersom vi accepterade de tendenserna i rörelsen, säger Stratos från Alfa-kappa. Tyvärr har våld blivit en fetisch för många anarkister.
– Militansen måste ligga på en nivå så att alla kan delta och använda den. Den får inte utföras av en militant elit, fortsätter han och åsyftar de nya väpnade vänstergrupper som bildats i Grekland. När övriga samhället använder våld gör vi det också. Om våldet har en poäng. I till exempel december var våldet massivt och spritt över hela Grekland, även i småstäder. Alla var förbannade på statsmakten.

Militansen måste ligga på en nivå så att alla kan delta och använda den. Den får inte utföras av en militant elit. När övriga samhället använder våld gör vi det också.

Anarkisterna i klasskampen

Det är kanske därför pendeln svängt för rörelsen från att betona den destituerande makten (attackerna, sabotagen, kravallerna, blockaderna), till att satsa på den konstituerande makten (ockupationerna, självorganiseringen, stadsdelsorganiseringen). Men räcker det? När pensionerna skärs ner och pensionsåldern höjs, när de offentliganställda får försämrade anställningsvillkor och sänkta löner, för att staten på IMF:s direktiv ska minska sina utgifter och budgetunderskottet, vad kan då rörelsen sätta emot? Med den informella arbetsdelningen i vänstern är det kommunistpartiet som organiserar motståndet på arbetsplatserna, medan de frihetliga har hittat sina ansvarsområden: de antiauktoritära i stadsdelarna skapandes alternativprojekt och anarkisterna i attackerna mot statens symboler.

Jag försöker fråga alla grekiska aktivister jag träffar hur det står till med organiseringen på arbetsplatserna. Men den utomparlamentariska vänstern har svårt att få in en fot där. De gör stödaktioner och

solidaritetsaktioner vid enskilda arbetsplatskonflikter.
– Vi deltar i försöket att bygga upp några arbetarråd, en form av stormöten för olika branscher. Just nu finns det en sorts träffar för restaurangbranschen och en annan för post- och kurirbranschen, säger Giorgis från Skaramaga.

Alfa-kappa berättar att spanska CNT hört av sig flera gånger och undrat varför de antiauktoritära inte försöker starta ett syndikalistiskt fack. Med sina rödsvarta fanor syns släktskapet tydligt. Men ”Peppe”, som är av grundarna av Alfa-kappa är skeptisk.
– Det är staten som är fienden och nu börjar folk tappa tron på systemet, så det är i samhället vi måste vara, säger han. Dessutom finns inget att hämta i gamla ideologier, vare sig i syndikalismen eller anarkismen längre.
Fast är de inte fast i anarkismen undrar jag, med deras fokus på staten. Självorganisering i samhället i all ära, men hur kan en rörelse bygga en effektiv motmakt i denna situation utan att ha en analys av kapitalismens exploatering och organisera sig inom produktionen? Peppe tittar irriterat på mig, genomskådande.
– Marx leder bara till Gulag, om det är det du fiskar efter, svarar han. De analyserna av kapitalismen håller inte längre. Dessutom är staten den största arbetsgivaren i Grekland. Varje arbetsmarknadskonflikt blir omedelbart politisk, och protesterna riktas mot staten.

Kanske är det inte konstigt i det läget att anarkistiska idéer får sådan spridning. Och att det är inom den offentliga sektorn som kommunistpartiet har sin starkaste fackliga organisering. Generalstrejkerna sker nästan bara av offentliganställda, med betydligt färre protester bland privatanställda.

Vad bör göras?

– Det är svårt att veta hur vi strategiskt ska agera i den här situationen, säger Marianna från Spartakos. Det mest brådskande målet är att få bort IMFs lånekrav och åtgärdslista. Pasok vann valet på keynesianska löften om välfärd, men genomdriver nu en nyliberal ekonomisk nedskärningspolitik. Vilket gör att folk lever i en ekonomisk terror, de är paralyserade. På grund av att Grekland är bankrutt resonerar många människor att de inte gillar åtgärderna men att det kanske ändå är enda lösningen. Hur förklarar vi att en annan väg är möjlig? Lyckas vi inte med det kan missnöjet svänga till höger och ta sig uttryck som rasism.
– Vi är i samma situation nu som Argentina var i 2001, när IMF tog över kontrollen över statsfinanserna, säger Stratos från Alfa-kappa. Det är inte längre bara en ekonomisk kris, utan en hel systemkris nu. Folk har tappat tron helt på det politiska systemet och de politiska partierna som försvarar detta gamla system. Det finns en oerhörd trötthet över den massiva plundringen av välfärdsstaten.
– Den grekiska statsministern har till och med bett Frankrike och Tyskland om stöd, om det skulle bryta ut en social revolution. Vi får också se vad som händer när medelklassen börjar drabbas och skickas ut i osäkerheten, hur de kommer protestera. Den grekiska medelklassen var en miljon personer, men de minskar nu och proletariseras snabbt, säger Stratos.

Stratos är likt Marianna orolig för vilken väg detta sociala missnöje kommer ta.
– Antingen går det mot en form av kannibalism, där alla bara försöker rädda sig själva, eller så börjar man lita på sin kollektiva styrka. Om samhället slutar tro på att vara samhälle, att det är var och en för sig som gäller, då är det bara att kapitulera, då är vi förlorade.
Även Maria på Votanikos Kipos är inne på samma spår.
– Hur skapar man solidaritet mellan människor när det exploderar, så att solidariteten då ska vara självklar? Att föreställningen om självorganiseringen ska finnas hos alla, så att Kropotkins ”inbördes hjälp” framstår som ett tänkbart alternativ, säger hon.

Alla experiment med självorganisering, direktdemokrati och självstyre har därför en tydlig poäng menar de. Det är genom dessa en erfarenhet av att agera kollektivt sprids och en allmän solidaritetskänsla inom samhället skapas steg för steg, som motvikt mot en individuell reaktion på krisen.
Stora brådskande frågor att hitta lösningar på. Och överallt kommer samma förslag. Självorganisering, självorganisering, självorganisering. Generalstrejken är över för denna gång, men en ny är redan utfäst. I väntan på att den heta sommaren ska ta slut, för att gå in i en ännu hetare höst, tar jag en sista promenad i det sommarvarma Aten, driver runt i Exarchias livliga kvarter och försöker gå vilse. På ytterligare en ödetomt som omvandlats till en gemensam mötesplats hittar jag Atens surrealistgrupp. De diskuterar de senaste stöduttalandena för sociala protester de ska skriva. Och hur deras nya experimentella poesiperformance ska gå till.
– Vi vill ju inte agera för publiken, utan med dem, säger surrealisterna.
– Hurra, ropar jag.•

Bakgrund

Anarkiströrelsen i Grekland är ung. Efter andra världskriget har Grekland upplevt ett inbördeskrig (1946–1949) och en militärdiktatur (1967–1974). Vänstern har under långa perioder varit förbjuden. Först i slutet av sjuttiotalet bildades de första anarkistgrupperna och de första husockupationerna genomfördes på 90-talet, framför allt i Aten och Thessaloniki. Med vågen av universitetsockupationer 2005–2006 mot den nya universitetsreformen spreds praktiken i studentrörelsen. Men det blev först ett massfenomen efter december 2008.

*2001 bildades **Antiauktoritära rörelsen** (Alfa-kappa), trötta på strukturlösheten i anarkiströrelsen och inspirerade av Murray Bookchins bok ”Social anarchism or lifestyle anarchism”. Organisationen bedriver verksamhet i sju städer och baseras helt på öppna stormöten. Deras gratistidning Babylonia, med en upplaga på 12 000 ex, ska just övergå från att vara månadstidning till veckotidning.*

*Grekland har ända sedan militärjuntan på sjuttiotalet haft en tradition av stadsgerillagrupper som placerat ut bomber vid myndigheter och ambassader. Deras aktiviteter minskade under 2000-talet, men har fått ett nytt uppsving efter december 2008. De nyaste och mest kända grupperna är ”**Revolutionär Kamp**” och ”**Revolutionära Sekten**”.*

med makten mot makten

Dario Azzelini

Illustration: Olle Söderström

Förändra världen utan att ta makten? Eller genom att både ta statsmakten och samtidigt undergräva den underifrån? I Venezuela existerar båda formerna för samhällsförändring sida vid sida. I konflikt och i samförstånd.

Det finns ingen fråga som är mer kontroversiell inom vänstern än frågan om att ta makten. Frågan är om staten ska tas över, om man kan samarbeta med statliga institutioner fram till en viss punkt eller om man ska undvika allt samarbete. Att dessutom olika vänsterregeringar valts till makten i Latinamerika, då särskilt i Venezuela och Bolivia, spelar en viktig roll. När Hugo Chávez valdes till president i Venezuela i början av 1999 tvingades vänstern att tänka om vissa av sina traditionella begrepp.

Den sociala förändringen i Venezuela har påbörjats från två håll samtidigt. Den händer nämligen både ”underifrån” och ”ovanifrån” samtidigt. Både från de organiserade folkrörelserna och från staten och institutionerna. I samhällsförändringen deltar både de traditionella statsinriktade politiska organisationerna och partierna, såväl som de rörelser och grupper som varit emot systemet. Det finns ett intensivt samspel mellan gräsrotsrörelserna och de statliga institutionerna. Ingen av de olika vänsterströmningarna hade räknat med en revolutionär förändring med det här sociala omfånget och djupet. Den bolivariska revolutionen har slagit in på en egen väg. Den startade inte som en socialistisk revolution, utan snarare som en rörelse mot nyliberalismen som med tiden radikaliserades. Den leddes inte av någon grupp eller parti – länge fanns det inte något större parti, arbetarorganisation eller ens en tidning. Processen hade ingen uttalad ideologi utan har mer baserats på en uppsättning värderingar (solidaritet, kollektivitet, rätten till deltagande och så vidare) som fått fungera som vägledning.

Under årens lopp har denna sökande process tagit en mer och mer socialistisk inriktning. Deltagardemokratin har blivit en ”tredje väg”, bortom kapitalism och socialism, och landet har successivt rört sig allt längre vänsterut. 2005 förklarade Chávez att socialismen var det enda alternativ som kunde övervinna kapitalismen. Och från 2007 betraktas deltagardemokratin som officiell statlig politik. De tre benen är Poder Popular (”folkmakt”), revolutionär demokrati och socialism. Den bolivariska processen söker efter ett nytt sätt att genomdriva en social förändring, bortom de gamla bekanta alternativen. De försöker skapa ett samspel mellan ovan och under för att bryta de kapitalistiska strukturerna.

Utgångsperspektivet i förändringsprocessen är att staten ses som en del av den gamla ordningen, och måste övervinnas. Staten ses inte heller som den aktör som genomför förändringen utan det är rörelsen, den organiserade befolkningen, som har den centrala rollen. Staten kan ha en funktion att stödja denna process och stödja detta arbete som kommer underifrån så att rörelserna kan skapa mekanismer och sätt att förändra samhället. Statens pri-

mära funktion är att stå för det materiella innehållet som kan garantera ett förverkligande av det gemensamma.

Prova nya vägar eller gå vilse

Det finns inga objektiva sanningar om hur socialismen kan skapas. Därför är det inte konstigt att Simón Rodríguez, en socialistisk föregångsgestalt i Latinamerika och den antikoloniala hjälten Simón Bolívars lärare, citat ”om vi inte provar nya vägar så är vi fel ute” har blivit en ledstjärna för förändringsprocessen. Det existerar ett stort antal projekt, institutioner och strategier sida vid sida som ofta överges eller förändras lika snabbt som de hinner föreslås, för att andra initiativ eller idéer visar sig fungera bättre.

Den bolivariska processen präglades redan från början av olika strategier: en ”ovanifrån”, färgad av staten och dess institutioner, och en ”underifrån”, som förkastade representation och hade gjort sig själv till aktör. De som stöder denna process underifrån kritiserar de existerande byråkratiska strukturerna och partierna, vilka de beskyller för att monopolisera beslut, ignorera korruptionen inom partierna och som genom sina byråkratiska hinder verkar totalt demobiliserande.

Den konstituerande makten är folkets kraft och förmåga att utveckla något nytt, utan att basera det på det redan befintliga. Den är därför den viktigaste motorn i historien.

I januari 2007 började Chávez tala om behovet att övervinna den borgerliga staten genom att inrätta kommuner. Han knöt därmed an till den diskussion som kom från den systemkritiska strömningen och generaliserade den. Grundtanken är att det överallt och inom i princip alla områden går att bilda en rådsstruktur, som steg för steg kan ersätta den borgerliga statens institutioner. Staten ses därigenom inte som ett neutralt instrument (som hos leninismen) eller som en autonom instans (som i den borgerliga och socialdemokratiska traditionen), utan som en integrerad beståndsdel i kapitalismen, och måste som sådan överskridas.

Den största utmaningen är att hålla denna process öppen och utveckla metoder som understödjer, ledsagar och stärker processen ”underifrån” utan att ta över, införliva eller begränsa den. Alla dessa förändringar äger rum i en miljö som fortfarande är kapitalistisk och i ett politiskt system som är liberalt och representativt organiserat, trots ständiga förändringar i definitionen av statens form och roll de senaste tio åren.

Historiens motor

En av riktlinjerna för den bolivariska processen är att den konstituerande makten ges en stor prioritet. Den konstituerande makten uppfattas inte som tillfällig eller som ett ögonblick av en kortvarig överföring av makt eller suveränitet, utan som en folkets (el pueblo) permanenta skaparkraft, som reser sig mot den institutionella makten.

Därigenom behövs ingen mediering mellan det civila samhället och den politiska makten, den form av förmedling som till exempel NGO:s är ett uttryck för. Det handlar istället om folkets förmåga att själva kunna besluta och genomföra det som rör det egna livet. Begreppet ”konstituerande makt” har i Venezuela sitt ursprung i det sena 1980-talets folkrörelser, då tanken på en social förändring som en kontinuerlig konstituerande process formulerades för första gången. Under 1990-talet fick synsättet en stor betydelse för de sociala rörelserna och sammanföll med begreppen som Antonio Negri formulerade i sin bok *Il Potere Costituente* (*Den konstituerande makten*, på engelska *Insurgencies*). Även Chávez, som läste boken under sin tid i fängelse (1992–1994), har betonat den viktiga betydelse som begreppet har haft på den bolivariska processen.

Den konstituerande makten är folkets kraft och förmåga att utveckla något nytt, utan att basera det på det redan befintliga. Den konstituerande makten är fundamentet för varje revolution, demokrati och republik. Det är därför den viktigaste motorn i historien, den viktigaste och starkaste kraften för social förändring och innovation. Men historiskt sett har den konstituerande makten alltid underkuvats och berövats sina möjligheter att agera så fort den fullgjort sin uppgift att ge legitimitet åt den konstituerade makten. Folket har gjort revolutioner och sedan förpassats till rollen som publik. Så frågan är hur man kan ge den konstituerande makten en permanent möjlighet att vara kvar i bilden. Revolutionen handlar inte bara om att ta makten, utan måste vara en ständig akt av skapande och uppfinnande.

Den bolivariska processen har än så länge bara delvis lyckats med detta. Till exempel blev den konstituerande församlingen 1999 verkligen suverän, men den bestod av representanter – inte av delegater. Viktiga förändringar gjordes dock i och med den nya konstitutionen, där begreppet ”aktörsbaserad deltagardemokrati” uttryckligen inte gör någon åtskillnad mellan det sociala, politiska och ekonomiska livet. De senaste åren har däremot den populära idén om en konstituerande process hamnat allt mer i bakgrunden. Detta har delvis skett på grund av den centrala position Chávez har som person. Men också delvis på grund av den konfliktfyllda inrikespolitiska situationen som tvingade många rörelser till att defensivt försvara processen mot ständiga attacker från oppositionen, i stället för att kunna ägna sig åt ett fortsatt uppbyggande.

Med få undantag, som till exempel urbana landkommittéerna (CTU, en självorganisering för en legalisering av urban bostadsmark), fanns det inte någon utbredd erfarenhet av aktivt deltagande, och även dem som ingick i den nya konstitutionen använde sällan möjligheten till deltagardemokrati. Dessutom betraktar många i det bolivariska ledarskiktet den konstituerande makten bara som ett formellt bihang till de representativa strukturerna och inte som den centrala källan till allt beslutsfattande.

Trots detta var självorganisering underifrån under dessa år åtminstone vid två tillfällen (under återtagandet av makten efter högerns statskupp 2002 och vid ”oljestrejken” 2002–2003), den avgörande faktorn för förändringsprocessens fortskridande. Den konstituerande makten, och inte staten eller partierna, hade den ledande rollen i dessa händelser. Samma sak har skett med arbetarnas fabriksockupationer. Regeringen tog två år på sig för att bestämma sig för en tydlig position i frågan. Sedan 2003–2004 har regeringen bedrivit en politik som stärkt strategierna ”underifrån” och syftar till att främja deltagandet i stadsdelsråd och i fabriksråd.

Revolutionen handlar inte bara om att ta makten, utan måste vara en ständig akt av skapande och uppfinnande.

Men det är inte någon entydig process. Att regeringen startat program har både gjort att nya rörelser uppstått, samtidigt som många kaderaktivister och drivande personer från rörelsen har börjat arbeta inom institutionerna, vilket försvagat rörelserna. Ökningen av olika sociala aktörerer har också lett till en ökning av konflikter mellan staten och den folkliga basen (särskilt inom tillverkningsindustrin) och även inom själva staten, som utvecklats till klasskamp. Detta är inte förvånande, med tanke på att en samhällsomvandling som går på djupet leder till allt fler platser där logiken ”underifrån” och ”ovanifrån” hamnar i konflikt med varandra.

Chávez roll är också ambivalent. Han fungerar som en slags megafon och fyller därmed en viktig roll att rikta allmänhetens uppmärksamhet på annars ganska okända initiativ ”underifrån”, därigenom sammanlänkar han dem och hjälper dem att spridas. I vissa fall leder detta dock till att den organiska framväxten av initiativ försvåras, eftersom det politiska ledarskapet, borgmästare och vissa institutioner - med deras inbygda logik - anstränger sig för att på ett konstgjort sätt försöka skapa sådana initiativ som ses väl av Chávez, istället för att stödja en kvalitativ tillväxt underifrån.

Folkets makt för socialismen

Begreppet Poder Popular hänger nära samman med konstituerande makt. Båda begreppen utvecklades i början av 1990-talet och hade stort inflytande på rörelsen, även om de i processens inledningsfas inte hade så stort inflytande på regeringsnivå. Sedan 2005 har skapandet av en ”aktörsdriven deltagardemokrati”, och senare även socialismen, sammankopplats med Poder Popular i den officiella retoriken.

Historiskt har folkmakt betytt att revolutionärerna upprättar en parallell makt under revolutionen, för att skapa en situation av dubbelmakt. Men när partiet väl tagit över makten behövs inte längre folkmakten. I Venezuela har däremot Poder Popular inte varit ett övergångsskede, utan både väg och slutmål. Till skillnad från andra revolutioner har de gamla strukturerna inte förstörts i Venezuela, utan istället främjat skapandet och spridningen av Poder Populars strukturer. Folkmakten Poder Popular kan naturligtvis inte tilldelas från ovan, och den kan därför inte förstås som något som kommer från staten, men inte heller förstås utan staten. Det är frågan om suveränitet, genom exempelvis kontrollen av resurser, som tvingar statsfrågan att integreras i Poder Popular, även om staten bär på ett helt historiskt bagage av representation, nationalism, uteslutning, centralism, institutionaliserad politik, delning av maktsfärer och så vidare.

De kommunala råden

Det mest utvecklade systemet av självorganiserade råd och den viktigaste organisationen på lokal nivå är de kommunala råden. De som är mest aktiva i arbetet för en förändring i Venezuela är invånarna i städernas slumområden och på landsbygden. Uppbyggandet av fabriksråd har däremot varit mycket svårare.

Uppbyggandet av kommunråden inleddes 2005 utan någon rättslig grund och som ett initiativ underifrån. I januari 2006 tog Chávez upp initiativet offentligt och det började sprida sig, och i april samma år antog nationalförsamlingen en lag för kommunala råd. I allmänhet finns dessa råd i stadsdelar med mellan 200 till 400 familjer. Basenheten och det viktigaste beslutande organet kallas CoCos (Consejos Comunales) och är kvartersförsamlingar. De utgör en ickerepresentativ parallellstruktur till den officiella makten. 2009 fanns det i hela Venezuela cirka 30 000 kommunala råd.

Råden finansieras huvudsakligen direkt av staten för att undvika en större inblandning ifrån borgmästaren och stadshuset, vilket varit det tidigare tillvägagångssättet och som hade gett upphov till stora problem. Lagen föreskriver att ingen institution har makt eller befogenhet att avslå de projekt som råden föreslår. I själva verket är relationen mellan råden och statsinstitutionerna inte alltid så harmonisk. Konflikter uppkommer framför allt på grund av att den institutionella responsen tar sådan oerhörd tid och institutionernas försök att blanda sig i rådens beslut.

Råden överbrygger avståndet mellan det politiska och civila samhället, det vill säga mellan styrande och styrda. Det är framför allt av detta skäl som anhängarna till liberaldemokratiska idéer, som förespråkar denna maktuppdelning, är negativa till råden. De hävdar att råden inte är någon oberoende kraft i civila samhället, utan att de har kopplingar till statsapparaten. Och detta råder det ju ingen tvekan om: det handlar verkligen om att bygga upp en parallellstruktur, som då och då tar stöd från staten självt, för att slutligen kunna styra sig själva.

Flera kommunala råd bildar tillsammans en Comuna och flera Comunas och råd bildar slutligen en ”kommunal stad”. På vilket sätt samverkan mellan dem sker och vilka uppgifter en Comunas har beslutar de själva. Strukturerna förblir baserade på de lokala församlingarna och har inga representativa mekanismer. I slutet av 2009 höll cirka 200 Comunas på att skapas. Föreställningen med en Comuna som en plats för att skapa deltagande, självstyre och socialism knyter an till den kommunistiska traditionen med kommuner, som Pariskommunen, men även till en latinamerikansk tradition med Simón Rodríguez, José Carlos Mariátegui samt historiska indianska- och afroamerikanska erfarenhet.

Motsättningar på vägen

Det finns många exempel på motsättningar i uppbyggnadsprocessen av Poder Popular och konstruerandet ”ovanifrån” och ”underifrån”. Staten kan utöva politisk påverkan på initiativen ”där nere”, så att rörelsen underifrån riskerar att tas över. Det finns också en risk att dessa kommuner bara härmar makten och skapar nya hierarkiska strukturer eller en byråkratisering.

Erfarenheterna av hela den här processen är mycket olika. Vissa har upplevt att relationerna mellan staten och kommunerna kännetecknas av paternalism och klientelism, och andra att deltagandet är begränsat till en liten kärna av personer utan att utgöra någon verklig gräsrotsmobilisering. Men det finns också exempel där det verkligen rör sig om en samhällig basorganisering, som i hög grad ökar folkets självständighet.

Det är också uppenbart att den venezuelanska regeringen har behövt stärkas för att upprätthålla sin suveränitet och kunna uppfylla de sociala rättigheterna. Råden löper dock risken att falla ner i ännu mer korrupta, korporativa och byråkratiska metoder. Det är ur denna synvinkel som även den statliga finansieringen av basorganisationerna och de offentliga initiativen är ett tveeggat svärd. Å ena sidan möjliggör det många initiativ och stöder självorganisering. Samtidigt hämmar det dock en självorganisering underifrån, eftersom beroendeförhållandet ökar tendensen till klientelism.

Diskrepansen mellan den offentliga retoriken och verkligheten i Venezuela är uppenbar. Det här behöver dock inte nödvändigtvis vara dåligt, så länge verkligheten förblir öppen. Retoriken måste med nödvändighet gå längre än verkligheten, men utan att förlora kontakten med den, annars kan ingen debatt, utveckling eller eget perspektiv uppstå. Det finns många områden där denna öppenhet visar sig, framför allt i de kommunala råden. Men det finns också tendenser som går i motsatt riktning. Framtiden är öppen. Det är mycket som uppnåtts de senaste åren i Venezuela som inneburit en avsevärd förbättring av levnadsvillkoren och skapat en ”nutida fläkt” av det kommande samhället. Men det är fortfarande en lång väg kvar till ett rättvist samhälle. Och det återstår att se hur processen klarar sig igenom dessa ekonomiska kristider.•

Dario Azzelini är journalist och dokumentärfilmare. Han är medlem i organisationen Fels i Berlin. Artikeln publicerades i deras tidning Arranca! nummer 41, januari 2010. Artikeln är översatt och något bearbetad av Brandredaktionen.

hundra år av gemenskap

Patrik Gronostaj

Illustration: Sofie Nohrstedt

I Oaxaca handlar den radikala kampen inte om skapandet av en utopi utan om återuppfinnandet av en gammal tradition.

Delstaten Oaxaca i södra Mexiko uppmärksammades i massmedia år 2006 då lärarfackets protester växte till ett folkligt uppror som krävde guvernörens avgång. Upproret höll i sig under sex månader innan de kvävdes med våld. Då hade man lyckats slänga ut polisen ur delstatshuvudstaden och ockuperat alla myndigheter och många radiostationer i flera månader. Men när tårgasdimman skingrades hade folket misslyckats med sitt främsta mål och guvernören Ulises Ruiz – en symbol för korruption och mord – fick sitta kvar vid makten.

Den kamp som under sommarmånaderna 2006 exploderade hade sin grund i en mycket längre kamp som drivits främst av ursprungsfolkens samhällen och deras organisationer. I hundratals år har den europeiska sociala modellen exporterats till alla världens kontinenter, ibland med urskiljningslöst våld, ibland i form av teknik, religiösa missioner eller biståndspolitik. I Oaxaca har folken genom sin uthålliga kamp kunnat begränsa skadan av denna utveckling och haft styrkan att motstå den ångvält som skickats mot alla avvikande världsåskådningar.

De ursprungsfolk som inte utrotats beskrivs ofta som primitiva, men i många fall har de burit på avancerad kunskap mycket äldre än de europeiska kolonisatörernas. Dessa kunskaper exploateras till exempel då läkemedelsföretagen patenterar växter som använts i traditionell medicin, men det finns även kunskaper om samhällsorganisering och värderingar. Dessa kunskaper kan ge oss perspektiv på värld och vår kamp för förändring.

I Oaxaca har folken till stor del lyckats behålla sin traditionella samhällsstruktur och kampen för autonomi pågår ständigt med hög intensitet. I Oaxaca bor över 3,5 miljoner invånare och majoriteten hör till något av de sexton ursprungsfolk som finns i delstaten. I vissa byar har de flesta mobil, bil, DVD och TV, i andra har folket knappt mat för dagen. På vissa sätt påminner livet om det i svenska städer och byar, ibland i negativ bemärkelse och ibland i positiv.

I bergsbyn Guelatao bor Jaime Luna som sköter om en lokalradiostation. Jaime var en av tre oaxacanska antropologer som efter avslutad utbildning återvände till sin by och lyckades se bortom de kategorier han lärt sig på universitetet. Jaime och hans kollegor upptäckte att de behövde andra ord för att på den koloniala spanskan beskriva den verklighet som deras folk levde och konceptet de tre på skiljda håll utarbetade fick namnet comunalidad. Ett ord som närmast kan översättas till gemensamhet.

– Jag skulle säga att gemensamhet är något som man känner och gör, det är inte något

man tänker, säger Jaime. Om du frågar vem som helst här i byn om vad som är gemensamhet för dom så kommer de säga att de inte vet. Men om du frågar dom 'vad gör du i ditt samhälle?' så berättar personen allt som den gör. Detta är gemensamhet.

Gemensamhetens grund

Militärerna ställer upp vägkontroller längs vägarna i bergen vilket påminner om det lågintensiva krig som pågår. Gemilla kommer från staden Ixtlan ett par kilometer ifrån Guelatao.
– När vi pratar om gemensamhet ser vi framför oss byn där allt är allas, alla de fina sakerna, men i verkligheten är det inte så, säger Gemilla. Gemensamheten i praktiken är alltså något komplicerat att genomföra till hundra procent, men idén i sig är väldigt vacker.

På gränsen mellan paradis, svält och slagfält befinner sig folken i Oaxaca när kolonialismen fortfarande försöker slå sig igenom den världsåskådning som lyckats begränsa kapitalismens framfart och undergräva dess logik. Kapitalismen kräver konkurrens och individuellt ägande, medan gemensamheten i Oaxaca bygger på det motsatta.

– Vill man köpa jord här så säljer ingen, säger Gemilla. Allmänningen är hela territoriet, det är marken, naturresurser som skog och vatten och allt som kan göra så byn har en hållbar utveckling. Territoriet är något av det mest heliga som finns i byarna. Det respekteras i byarna, om du tittar runt kan du se att det inte finns så mycket skräp och man slösar inte vatten, fastän vi har mycket.

Då traditionens allmänningar står i motsättning till kapitalistisk expansion förekommer många konflikter med turistindustrin, gruv- och energibolag samt med den mexikanska staten. På många håll försöker man stjäla marken från samhällena. I södra Oaxaca har energibolag med hjälp av staten tagit kollektiv jord för att experimentera i så kallad grön kapitalism. Där bygger man en industriell vindkraftspark med hundratals snurror som inte bara innebär att många förlorar sin försörjning, utan även att marken och ekosystemet permanent förstörs. Vid kusten i staden Huatulco försöker man kopiera byggandet av den internationellt kända turistmetropolen Cancún, som även den ligger på stulen mark.

– Gemensamhet är inte socialism eller kommunism, säger Jaime. Karl Marx förstod denna vision, men han trodde att den skulle försvinna. Det gjorde den inte och här är vi fortfarande levande två sekel efter Marx gått bort.

Ursprungsfolken har sin historia, men den fortsätter att utvecklas och det gör även deras kampmetoder. Markockupationer och blockader av motorvägar är några av de direkta metoderna som används mest för att försvara sina territorier. I mer än sjuttio procent av kommunerna i Oaxaca existerar fortfarande inget individuellt ägande av marken vilket historiskt sett har enat samhällenas befolkningar och begränsat behovet att sälja sig som arbetskraft på plantager och i industrin. Jorden och territoriet är basen för livet och autonomin, men den gemensamma platsen är bara ett av benen som gemensamheten står på. När allt fler blivit tvungna att emigrera till USA eller säsongsarbeta i norra Mexiko har ändå banden till hembygden bevarats genom de traditioner man har.

Arbete för alla

Den årliga festen som organiseras i alla byarna har även den en viktig roll i skapandet av gemensamhet. Gemilla förklarar att i deras region kallas festen gosona vilket på språket zapoteco betyder "jag hjälper dig idag, du hjälper mig imorgon". Liknande fester förekommer i de flesta byarna och enligt traditionen bjuder man in närliggande byar vilka hjälper till bland annat genom att skicka musikgrupper. Tanken om gästfriheten som alltid ska återgäldas är en viktig del av kulturen och under festen bjuds alla på mat i den gemensamma matsalen. Gemensamheten bygger även på tequio som är en tradition av obligatoriska kollektiva arbetsdagar.

– När man behöver göra tequio så kallar man till en, säger Gemilla. Det kan vara var åttonde dag, eller så kan det gå ett år emellan beroende på behovet som finns. På tequion kan man till exempel städa upp i skolan eller i en park.

Tequio är precis som festen viktig genom att på ett symboliskt plan lägga grunden för gemensamheten. I arbetet hamnar alla på samma nivå, arbetande för det gemensamma. Hur olik man än är sett utifrån utbildning, förmögenhet eller status har man alla samma skyldigheter. Fyller man sina skyldigheter får man rättigheter och den grundläggande rättigheten är att få stanna kvar i samhället och att bli respekterad.

– En annan av de viktiga sakerna i gemensamhet är de allmänna mötena, säger Gemilla. Det är de som bestämmer. Om de inte ger sin tillåtelse till något så kan man vara president i byn, men ändå inte bestämma något.

Det är på de allmänna mötena som samhällets behov definieras och där läggs grunden till gemensamheten. Här ska frågor som rör samhället diskuteras och man försöker hitta lösningar som alla kan leva med. I större samhällen har man allmänna möten uppdelade per kvarter där man diskuterar för att sedan skicka sina tankar och åsikter till nästa nivå. Med många tusen invånare kan beslutstagandet i svårare frågor gå fram och tillbaka mellan olika nivåer flera gånger innan ett beslut kan tas.

På de allmänna mötena väljs årligen de auktoriteter som skall ta på sig olika ansvar och arbeta för byn under kommande år. Ersättning får de bara så de klarar sig, inget mer. Folket ser till att deras familj har mat på bordet och deras mark sköts om. Det är tydligt att arbetet inte utförs för en lön, utan för att göra sin tjänst för folket och på så sätt vinna dess respekt. Alla kan väljas att på detta sätt tjäna andra inom de olika ansvarsområden som finns i samhället, och migrantarbetare kommer ofta tillbaka från USA om de väljs till någon tjänst i hembyn. I vissa byar finns ingen vanlig polis, utan bara de som är utvalda i byn till att sköta detta uppdrag. För att få ett uppdrag med mer prestige måste man ha passerat alla uppdrag med mindre status. Korruption förekommer, men konflikter är en naturlig del av hur samhällena fungerar och ofta lyckas man stoppa maktmissbruk.
– Vi har bra verktyg med tequio och de allmänna mötena men om vi inte vet hur vi ska använda dom så tjänar de ingenting till, säger Gemilla. De allmänna mötena har massa makt, om vi kan använda dem för folkets väl så är det jättebra, men när de manipuleras mot sitt egna folk, så förstör man för alla.

Gemensamheten tar olika skepnader och struktur i varje stad och by och den förändras med tiden. Åttio procent av kommunerna i Oaxaca har sedan 1995 laglig rätt att använda traditionella strukturer lokalt istället för den parlamentariska partipolitik som tvingats på dem. De traditionella strukturerna är föränderliga och moderniseras hela tiden genom att man tar nya beslut på mötena. Autonomin och den direktdemokratiska strukturen bygger på självorganisering och till viss del på självförsörjning som skapar ett konkret manöverutrymme.

Vi vill inte bara skapa passiva människor som är billig arbetskraft och som accepterar vad chefen säger. Vi vill bilda folk så de kan analysera vad som händer.

– De har inga allmänna möten i vissa byar, säger Jaime. De kan säga till mig att jag inte pratar mitt språk zapoteco, men då kan jag fråga dem om de gör tequio i sina samhällen. Kulturen kan inte vara beroende av bara ett element som språket. Det är vackert och jag ångrar att jag inte lärt mig det, men det handlar också om organisering.

Kulturen och kunskapen

Modersmålet underlättar för barnen att förstå och vara stolta över de värderingar som förlorats när inte bara språket utan även livet översatts till den koloniala spanskan. Skolans roll i byarna är fylld av motsättningar då den är en orsak till försvagningen av modersmålet, men även för att skolan bygger på ett helt andra värderingar. Ironiskt nog blev det specialutbildade lärare från ursprungsfolken som till en början gjorde stor skada mot sina egna folk.
– De första som blev utbildade lärare skulle lära alla prata spanska i byarna, säger Maria medlem i organisationen CMPIO som organiserar lärare från ursprungsfolken. Då var all undervisning på spanska. Regeringen ville bara ha ett språk och hellre än att tala ursprungsfolkens språk skulle man prata engelska. Nu är våra projekt riktade mot staten och vi jobbar mot de värden som staten vill sprida. Vi jobbar med de värden som finns i byarna.

I Oaxaca växer autonoma skolor upp i byarna vilka grundar sig i gemensamhetens värderingar. Kunskapen är där inte sett som ett medel för individens framgångar, utan samhällets. Även i de vanliga skolorna pågår en kamp om hur pedagogiken ska vara och lärarna driver frågan genom sitt fackförbund.

– Förändringen kan inte vara snabb utan måste vara djup och först måste vi ändra vår avsikt med vad vi vill göra i samhällena, säger Maria. Vi vill inte bara skapa passiva människor som är billig arbetskraft och som accepterar vad chefen säger. Vi vill bilda folk så de kan analysera vad som händer.

Utveckling och förändring pågår i skolan och i samhället och de påverkar varandra. Konflikter förekommer hela tiden och mångfalden är naturlig med alla geografiska, språkliga och kulturella skillnader som finns i delstaten. Lärarna och ursprungsfolken är de mest militanta och genomför många stora aktioner och ryggraden är sammanhållningen i byarna. Synen på traditionerna och hur man praktiserar dem är något som hela tiden ändras då folk möts och diskuterar. Det liv präglat av kamp mot kolonialism i olika former som ursprungsfolken tvingats utkämpa flera hundra år bevisar att en annan värld inte bara är möjlig, utan livs levande. Oaxaca är en del av vår moderna nutid, men bär en annan tid i sitt hjärta.•

Patrik Gronostaj ingår i Brands redaktionskollektiv.

Lovisa Broström

Proletariseringen av den unga medelklassen

Illustration: Lisa Ewald

Medelklass = välbärgad, tänker många. Men den unga medelklassen får det allt svårare. De flesta saknar fasta jobb, egna bostäder och möjligheter till ett vuxenliv.

Det sägs att man tvingas vara ungdom längre idag än tidigare, att man inte längre har möjlighet att bli vuxen. Den utsträckta ungdomstiden handlar dock mer om att de osäkra levnadsvillkor som tidigare präglat ungdomen sakta men säkert sprider sig utanför gruppen ungdomar och utanför arbetarklassen.

Att dagens unga generation har fått det sämre på de flesta områden i livet är inte längre en diskussionsfråga, det är ett faktum. Alla undersökningar från SCB till Svenska Dagbladet är entydiga – situationen för dem under 30 år har stadigt försämrats. Ungdomsarbetslösheten i Sverige är bland de högsta i Europa – uppemot 25 procent. Allt fler tvingas bo kvar hemma hos föräldrarna då hyresrätterna har omvandlats till bostadsrätter och bostadsköerna växer. Den yngre generationen mår också allt sämre, blir sjukare och försöker oftare att ta livet av sig jämfört med tidigare generationer. Ingen politisk falang bestrider att det skulle förhålla sig på detta vis. Alla är eniga, unga har det inte bra och mår inte bra idag. Inför frågan vad man skall göra står de flesta politiker handfallna, de lösningar som presenteras är slående fantasilösa och påfallande repressiva.

Lösningarna som presenteras för den yngre generationen går ofta ut på att försämra deras situation för att detta i förlängningen skulle leda till förbättringar. Förslaget om sänkta ingångslöner är ett återkommande förslag från högerflanken och i synnerhet från centerpartiet men nu senast har folkpartiet försökt övertrumfa centern i hårda tag med uttalanden från Jan Björklund om att ”Ungdomar under 23 ska ha rejält lägre lön än vuxna. Allt i syfte att arbetsgivare skall bli mer intresserade av att anställa unga. Andra förslag är att det skall bli lättare att sparka unga eller att införa ett system likt det i Danmark med flexicurity . Alla lösningar bygger på idén om att skapa en stor flexibel billig arbetskraftspool och för detta ändamål passar stor, ung, oorganiserad generation som handen i handsken. Generationen under 30 år är stor, 80-taliserna är ungefär lika många som 40-talisterna och tillsammans med de som är födda 90–95 utgör de 1,7 miljoner människor. En generation som i kraft av sin storlek kommer sätta en tydlig prägel på det svenska samhället. Det är också en stor generation som kan användas för att omskapa hela grundfundamentet för arbetsmarknaden om de som förespråkar försämrade arbetsvillkor för unga, får sin vilja igenom.

Lösningen på problemet med bostadssituationen är än mer absurd än den för arbetsmarknaden. Införandet av marknadshyror på bostadsrätter, menar man ofta skulle skapa en flyttkedja som skulle frigöra lägenheter till yngre. Dyrare bostäder skulle alltså gynna gruppen som skall få sänkta löner och minskad betalningsförmåga. Det egentliga problemet är ju självklart bristen på billiga hyresrätter, inte cirkulationstakten mellan dem. Den andra lösningen är att skapa ett blandat boende – hyresrätter och bostadsrätter. Utfallet blir att man säljer ut hyresrätter för att det både skall finnas hyresrätter och bostadsrätter i ett område. Nybyggnationen av hyresrätter har också minskat. Färre antal hyresrätter gör att det är svårt för den unga arbetskraften att faktiskt bosätta sig där arbetena finns. När Borgarna tog bort subventioner för hyresrätter har byggandet av hyresrätter mer än halverats jämfört med perioden 2004–2006. Den kristdemokratiska kommun- och finansmarknadsminister Mats Odell har förespråkat att man skall börja med att ta bort skatteplikten på inackordering för unga som en lösning på bostadsproblemet. En lösning som man hoppades aldrig skulle lämna 60-talet.

Försämringslösningarna i synnerhet på arbetsmarknaden ska bara gälla de under ett visst ålderstreck, 23, 26 eller kanske 30 år. Ibland sägs det rakt ut, ibland är det underförstått, men de låga lönerna och dåliga villkoren är bara tillfälliga. När man blir äldre blir det bättre . Det viktigaste nu är att man får in en fot på arbetsmarknaden eller en obetald praktikplats eller någon arbetsmarknadsåtgärd. Lösningarna för ungdomar är genomgående att försvaga deras position och marknadsanpassa dem. Det finns inget att oroa sig för det här är

för, ens eget bästa, man får möjlighet att komma in på arbetsmarknaden, till låg lön och osäkra villkor förvisso, men ändå ett steg i rätt riktning. Det är tufft när man är ung – men det gör inget för hundåren kommer betala sig. Man blir obönhörligen äldre och detta kommer automatiskt innebära att man får det bättre, man kommer att kunna klättra uppåt i samhället och allt kommer lösa sig.

Vid sidan av att det är oacceptabelt att människor ens under en kortare period skall leva i osäkerhet och under existensminimum är löftet om avancemang den stora bluffen. Att det skulle bli lättare eller säkrare för att man blir äldre är helt enkelt inte sant. Det har på inget sätt blivit enklare att klättra uppåt i samhället eller att man skulle få en säker anställning eller ett förstahandskontrakt för att man är över 30, det har den borgliga regering sett till. Situationen har tvärtom försämrats och det finns inte ens samma möjligheter att stanna kvar i den klass man föddes i. Åsa Linderborg pekade i tv-programmet Debatt 4 maj 2010 på att medelklassen har delats i två delar, en del som fått det ekonomiskt bättre och en del som fått det betydligt sämre under borgligt styre. Vid sidan av de som är sjuka och arbetslösa är det nog ingen överdrift att säga det är i synnerhet de delar av medelklassen som är under 30 som fått det klart sämre.

Sverige är ett samhälle där klassresor nedåt knappt existerat. 2000-talet kommer troligen visa på en annan trend. Vägen för en klassresa nedåt är sopad.

I hårt krisdrabbade länder som Grekland och Spanien har medelklassen krympt i takt med att den ekonomiska situationen har försämrats. Även om det är arbetarklassen som sett den största absoluta förändringen, drabbar den största relativa förändringen de unga vuxna ur medelklassen. Att tillhöra medelklassen i Sverige är inte heller lika friktionsfritt som det tidigare varit . Högre utbildning och köp av bostadsrätter som tidigare borgat för en säker medelklasstillvaro eller möjligheten till en klassresa uppåt är inte lika säkra. Sverige är ett samhälle där klassresor nedåt knappt existerat. Under hela 1900-talet har man antingen stannat i den klass man fötts in i eller avancerat uppåt i klasshierarkin, 2000-talet kommer troligen visa på en annan trend. Vägen för en klassresa nedåt är sopad.

Att försvåra möjligheterna till högre utbildning är ett steg till att minska den sociala mobilteten i samhället. Bara under 2008 försvann 20 000 utbildningsplatser på Komvux, vilket bidragit till att minska möjligheten till en andra chans i livet och det minskar möjligheten att komma in på en högskoleutbildning för den som inte lyckades få höga betyg på gymnasiet. Den borgliga regeringen påstod att det nästan bara var medelklassens barn som läste upp dåliga betyg på Komvux, vilket tydligen legitimerade minskningen av antalet platser. Komvux bidrog till snedrekryteringen av medelklassare till högskolan, när det egentligen var en andra chans för alla i samhället som ville utbilda sig. Det går inte heller att vänta med studier då de som går direkt från gymnasiet till högskola premieras. Om man väl kommit in på en högskoleutbildning är inte det heller en säker nyckel till en klassresa. Mellan 1994 och 2005 ökade akademikerarbetslösheten med 100 procent, och värst är situationen för nyutexaminerade akademiker. Även om arbetslösheten är betydligt lägre hos välutbildade är den ändå historiskt hög och tvingar ofta tillbaka välutbildade till de arbeten de hade före sina studier. I Sverige idag finns 67 000 arbetslösa akademiker. När många tagit chansen att utbilda sig och arbetena är för få, blir det andra kriterier än högre utbildning som gäller för att få arbete. Kontakter i den bransch där man vill arbeta är ofta avgörande, vilket skapar en situation där högre utbildning inte längre räcker till för att få arbete.

För att hålla budgeten och maximera profiten försöker man såväl inom privat, statlig som kommunal sektor hålla så många som möjligt på korta, tillfälliga kontrakt eller vikariat för att slippa stå med ”överflödig” personal, om efterfrågan skulle minska. Detta slår inte enbart mot outbildad arbetskraft utan även mot yrken som kräver högskoleutbildning. Inom tidningsbranschen har man satt i system att LAS:a ut journalister. Lärare är en annan grupp som kan gå från vikariat till vikariat.
Alla de stora bemanningsföretagen har idag satsningar som riktar sig just till studenter och högutbildade, det finns också renodlade bemanningsföretag för akademiker som till exempel Academic work eller Student consulting. Academic work skryter på sin hemsida om hur de kan ”…få företaget att växa utan att de fasta kostnaderna gör samma sak” ett företag som vuxit fram under tio år och idag har en omsättning på en miljard om året. År 2003 fick Academic Work en plats på Dagens Industris lista över Sveriges mest snabbväxande företag. Student consulting skriver på sin hemsida att. ”Vi är Svensk mästare i tillväxt! Vi har blivit utsedda till Sveriges snabbast växande företag för andra året i rad, och vi är det företag som vunnit gasellpriset flest gånger i Sverige.” Uthyrningsbranchen för akademiker har uppenbarligen expanderat snabbt samtidigt som den vanliga arbetsmarknaden minskat. Båda företagen berättar också stolt hur de expanderar i kristider. De akademiskt inriktade uthyrningsföretagens tillväxt är ett tydligt tecken på att livet som högutbildad kan vara lika osäkert som livet som lågutbildad. Bara för att man har en akademisk bakgrund kan man likväl få stå och vänta länge på ett tillfälligt arbete och få mängder av ofrivillig ledighet och inte minst osäker ekonomi.

Den bostadskarriär som äldre generationer kunnat göra med snabbt stigande fastighetsvärden under 80-, 90- och 00-talet har stannat av. Att köpa en lägenhet är inte en säker investering som kommer att stiga i värde och betala sig, utan ett högriskprojekt. Det visar om inte annat kronofogdens statistik över exekutiva auktioner som ökat de senaste åren. Bostadsrätter har i många fall blivit den dyra lösningen för de med tillräckligt rika föräldrar, när det egentligen är hyresrätter som efterfrågas. Att äga istället för att hyra sin bostad blir också ofta en dyrare historia då en ung människa sällan har råd med något större insatsbelopp, får sämre ränta och avkrävs amorteringar. Fler billiga hyresrätter är en viktig fråga i synnerhet för unga, som flyttar ofta pga av arbete, studier eller kärlek. Samtidigt som arbetsmarknaden kräver en mobil arbetskraft som anpassar sig efter marknadens behov, låser bostadsmarknaden fast människor, då det är svårare och mer omständigt att flytta när man har köpt en lägenhet jämfört med när man hyr en. Den flexibilitet man vill skapa på arbetsmarknaden står helt enkelt i bjärt kontrast till den rigiditet som bostadsmarknaden präglas av.

Bristen på riktiga arbeten och bostäder sänker ungas krav. Den som är tacksam för varje form av arbete eller bostad är lätt att diktera hårda villkor för.

De möjligheter i livet som man som medelklass tagit för givna är mycket mer svåråtkomliga idag och det sker sakta men säkert en proletarisering av den yngre medelklassen. Levnadsbetingelserna börjar allt mer likna de som arbetarklassen alltid levt under, tillfälliga, sämre betalda arbeten och bostadskostnader som tar större delen av inkomsten. Det kapitalistiska systemet och tjänstesamhället kräver en stor, flexibel, tjänstvillig och billig arbetarklasspool. Det är svårt att attackera de med en redan etablerad plats i samhället som vant sig vid kollektivavtal, reglerade arbetstider och övertidsersättning. Det är desto lättare att tvinga på en yngre oorganiserad generation nya försämringar med förespeglingen att det är för deras eget och samhällets bästa. Bristen på riktiga arbeten och bostäder sänker ungas krav på dessa båda. Den som är tacksam för varje form av arbete eller bostad är lätt att diktera hårda villkor för. De villkor som tillsynes bara verkar gälla yngre under en begränsad tid, är också lättare att väcka gehör för. Detta eftersom det underförstått betyder att de yngre kommer få det bättre när de blir äldre eller mer välutbildade trots att man egentligen har sparkat undan stegen för avancemang i samhället. De osäkra levnadsvillkor som tidigare främst präglat ungdomen har sakta men säkert spridit sig utanför grupper ungdomar och utanför arbetarklassen. De nya försämrade villkoren och sänkta ingångslönerna blir trojanska hästar för alla löntagare. Insatser som ser ut att vara bra för hela samhället blir istället ett bakslag för hela löntagarkollektiviet. De villkor som vid första anblick bara verkar angå yngre människor med tillfälliga anställningar är egentligen en fråga för alla som kommer att leva på sitt eget lönearbete.•

Lovisa Broström är aktiv i förbundet Allt åt alla i Göteborg.

Sonny Renton

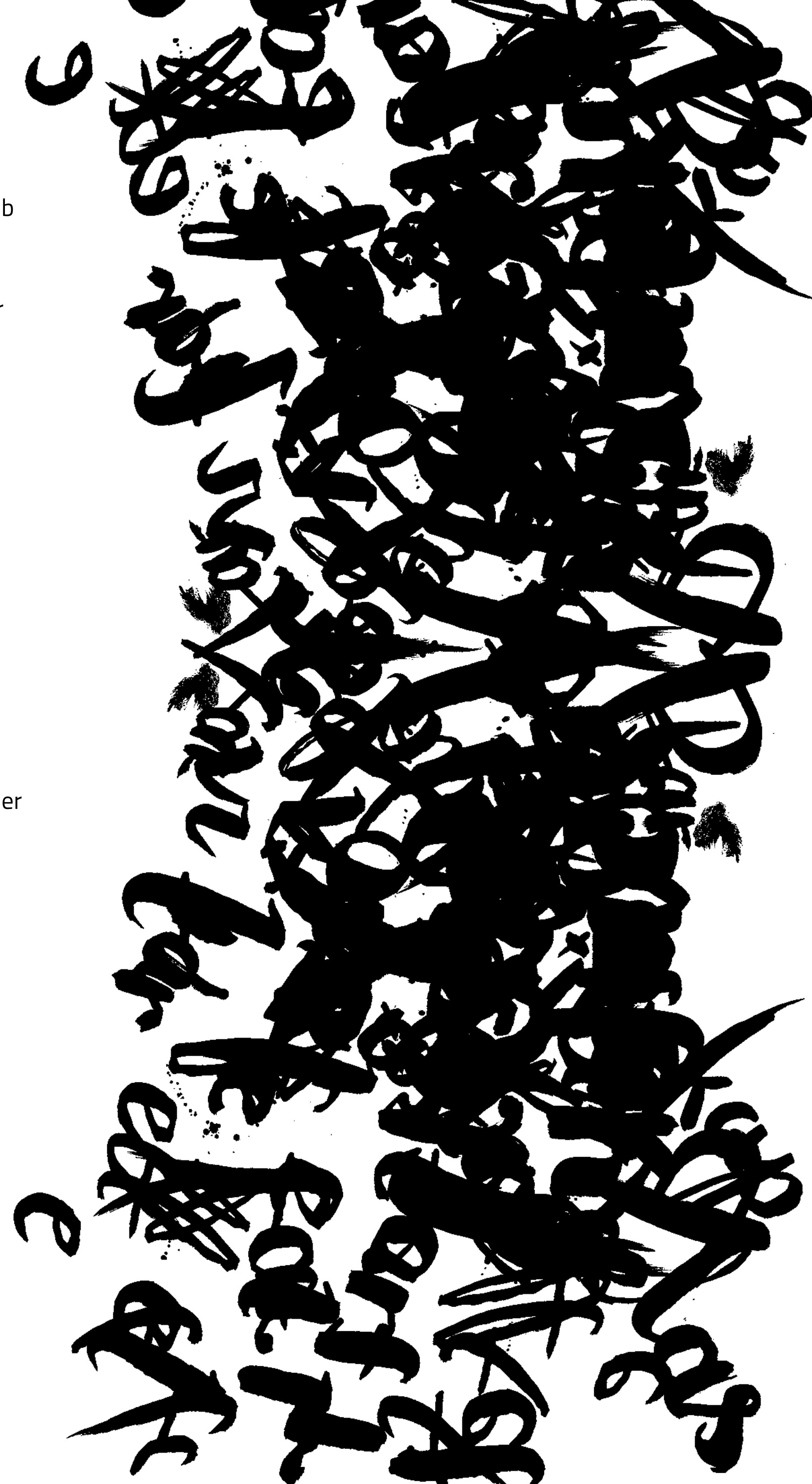
den här stan o jag kommer nog aldrig överens
de e trötta ögon, monotona mönster som möter i mitt jobb
det e ledan, passiviteten framför teven som gror

det e en mörk stad, en kall som tar betalt vart man än går
avstånden leder mot fyllan, fotbollen o kommersen
bort från närhet, deltagande o sunt jävla förnuft

den här stan o jag blir väl ett en dag...

Emil Boss

vi dras med i en långdragen beskrivning av tunnelbanan
banan som slungar last efter last över centrumgången
tills allt går hem till sitt och vi småfrusna passerar
vivo från höger kommer främlingarna från vänster kommer
främlingarna de går förbi de bär en kasse de tar en öl
som när de var små när de var små höll de händerna
för ansiktet och var plötsligt försvunna

Emil Boss

om jag skriver så här

med jämna mellanrum sveper ljuskäglorna från nattbus-
sarna över sovrumsdörren från sängen kan vi
höra gatorna byta plats omkopplingar vid busstorg
och korsningar gör det svårt att orientera sig och
även om vi kämpar hela natten kommer vi tillbaka
till vår hemadress

om jag skriver så här

vi står i badrummet och kammar håret i spegeln då
fastnar kammen och blir alldeles stilla då säger
vi att vardagen är ett gift som finfördelas över
året vi säger att det späder sig i kroppen och
ropar efter oss från insidan vi säger att vi
inte längre vet vad vi skall svara

och

vi berättar om våra arbetsdagar med mekanisk skärpa
kundernas ihållande tjatter kassan som gick i strejk
vi vrider och vänder på timmarna kämpar tappert för
att kunna lägga upp någonting näringsrikt på bordet
vi sliter och drar i detaljerna vänder uppochner på
dem skakar vill inte tro att en hel dag fullständigt
kan sakna innehåll men det räcker med att jag reser
mig upp och tänder kökslampan för att avbryta dig mitt
i en mening

och

du är en röst jag håller i handen den säger
det här är rent objektivt din hand

Per Janse

Mullvadens stjärna

Illustration: Marcus Nyblom

**Vårt förra nummer väckte minnen.
Här är första delen i en berättelse om sjuttiotalets husockupanter.**

Jag gick på gatan en vinterkväll med några hundra andra. Det var en demonstration men av det mjukare slaget. Istället för plakat hade vi facklor i händerna. Istället för slagord sjöng vi sånger. Bredvid mig gick Phil, en engelsman jag kände. Han hade tidigt flyttat hit och gift sig i Sverige. Nu var han nyskild liksom jag. Han skrev på en bok om kärnkraft som jag hjälpte honom lite med. Vi bodde i de hus på Krukmakargatan som alla var på väg till. Han i 12:an. Jag i 8:an. Snett framför oss gick Klara som bodde i 6:an. Hon var kring de tjugo. Hon hade svart hår ända till midjan och en svart kappa. Bredvid henne gick en kille i läderjacka med keps och glasögon. Hon viftade lite oförsiktigt med facklan och hennes mörka ögon riktade intensiva blickar mot honom.
– Du är så djävla intellektuell, sa hon. Du håller väl med om att det vore skandal ifall husen revs?
– Jo, men...
– Varför kan du inte ställa upp? Vi behöver folk som du, flytta in! Hjälp till!
– Skit i det då, sa Klara ilsket.
Hon vände sig plötsligt till mig och Phil.
– Kan ni komma med på mötet? Det är viktigt.
Phil måste iväg och skriva men jag sa OK.

Vi närmade oss husen. De var prydda med banderoller som var stora men varken hela eller rena. I alla fönstren stod levande ljus. Med snöslask om fötterna svängde vi in i 10:ans port. Huset svalde sakta ormen av facklor. Det ekade i portgången av trampet och sångerna. De andra gick in på gården medan Klara och jag vek av mot caféet som låg på bottenvåningen.
– Vad är det frågan om? undrade jag.
– Telefonkedjorna, upplyste hon.
Vi måste ringa runt och berätta för alla som anmält sig, vilka dom ska ringa ifall det smäller. Jag följde henne in i caféet. I ena rummet pågick schackspel och en studiecirkel i zonterapi. I det andra satt några runt ett bord och väntade på oss. De hade försett sig från serveringen med vegetariska smörgåsar, te och kaffe. Henrik stod mitt på golvet. Han var lång och smal och höll armarna bakåt på ett fågelliknande sätt. Orden forsade fram så att det var svårt att höra vad han sa. Han fick syn på Klara och mig.
– Hej, har du med dig listorna Klara?
– Yes.

Rummet var möblerat med olika sorters stolar runt bord som var likadana. På väggarna satt affischer, väggtidningar och upprop som alla handlade om aktionen för husen. Jag satte mig vid fönstret. Bredvid satt Ulrika från en av teatergrupperna. Hon hade yvigt hår och gjorde hastiga rörelser. På andra sidan om henne satt Lasse, en man som var med i ”Mullvadens vänner”, ett löst organiserat sällskap av människor som bodde utanför husen. Han var rund om magen, hade ett gråsprängt skägg och en matchande stickad tröja.
– Har ni ingen falukorv? frågade han med ett varmt och bullrande skratt. Det är väl bra med vegetariska mackor för dom som gillar det, men om man nu tycker att det smakar halsduk...

Och där var en av Hattifnattarna. Jag visste inte vad hon egentligen hette. Namnen på dörrarna var fingerade. I de fyra ockuperade husen i kvarteret Mullvaden på Södermalm i Stockholm bodde således vid denna tid Hattifnattarna och Filifjonkan, Brahma och Tina Turner, Rosen och Majakovski och alla deras vänner. Här var nu några av dom igång med att organisera allt starkare och längre telefonkedjor. Jag tittade ut genom fönstret. Facklorna var lagda till en brasa som skickade upp höga lågor. Fackelbärarna stod i ring runt elden med armarna om varandras axlar och sjöng. Kvällspressen var där och lokalradion rapporterade.
– Hur gör ni för att reparera kedjorna? hörde jag någon säga.
– Vad menar du Stjärnan? frågade Ulrika.
Den som frågat stod tyst. Han var äldre än de andra, tunn, gänglig och alldeles kal på huvudet. Han hade nyss flyttat in och verkade rätt nervig. Han såg sig oroligt runt omkring med sina små blå ögon. Så öppnade han munnen, skakade huvudet lite, rättade till glasögonen och försökte börja tala, men kunde inte få fram något.
– Bra Stjärnan, sa Klara vänligt, men du får förklara mer. Du får tänka på att vi inte varit data-ingenjörer som du.
– Om ni ringer runt i kedjorna och dom går av, fick han fram, då måste ni ha något system för att kollringa så ni kan reparera.
All bör t.e.x. ringa fler än en.
– Hur då? frågade Henrik otåligt.
Det var mer än denne Stjärnan klarade. Han började stamma och muttrade något om Hemvärnet. Så tystnade han och satte sig på en stol.
– Lugn Stjärnan. Det kommer så småningom, sa Hattifnatten.

Var aktionen för att rädda husen dömd att misslyckas? Myndigheterna gick till hårt motangrepp. Det var husägaren, det kommunala bolaget ”Svenska Bostäder” och Stadshusets politiker, anförda av finansborgarrådet, den korrekte Per-Olof Hansson, en folkpartist av frikyrkligt snitt. Aktionen var ett öppet brott mot reglerna! Det ropades på lag och ordning. Det ropades på domstol och polis! Husens försvarare, kallade ockupanterna eller mullvadarna, var ändå inte utan vapen. Först och främst hade man de sakliga skälen. Beslutet att riva husen var dåligt underbyggt. Aktionen hade klent stöd i

den officiella politiken. Centerns Ungdomsförbund, VPK, Syndikalisterna, yttervänstern och Hyresgästföreningens Södermalmsavdelning vägde just inte så tungt. Men bland allmänheten fanns ändå många som tyckte att husen skulle räddas. Mullvadarna hade också lätt att komma ut i massmedierna genom upptåg och påhitt. De ordnade fackeltåg och parader. De presenterade billiga renoveringsförslag. De bjöd in allmänheten till att kitta och måla de hundratals fönstren. Och ju fler folk runt husen, desto ovilligare var polisen att storma.

Polisen var redan impopulär så det räckte. De ville inte utan vidare tjänstgöra som knölpåk åt politikerna när dessa tagit ett beslut som ifrågasattes. Länspolismästaren var en målmedveten herre som politikerna inte beordrade utan vidare. Han var dessutom mycket mån om hur han och hans mannar skulle te sig i mediernas rampljus. Just det, Hans Holmér. Rivarna fick därför finna sig i att motivera en stormning ordentligt innan den kunde genomföras. Några argument att tala om för beslutet att riva kunde de väl i ärlighetens namn inte presentera. Taktiken blev istället att misstänkliggöra aktivisterna. De kallades för ”bostadstjuvar”, på sin höjd en halvsanning då det viktigaste motivet bakom aktionen var en protest mot själva rivningen. Det OLAGLIGA i mullvadarnas handling betonades. Direktören i Svenska Bostäder, den tunge Gösta von Schmaalensee med glasögon i tjocka svarta bågar, lät åtala aktivisterna, tolv åt gången för ”grovt egenmäktigt förfarande”.

Den som har till uppgift att kalla åtalade till rättegångar är en delgivningsman. Han närmade sig de ockuperade husen på Krukmakargatan en vårdag. Han var nära till pensionen, bar beige trenchcoat och en tunn svart portfölj. En stillsam typ, nu på väg till ett av sina ovanligare uppdrag. Han kliver in genom porten med en viss bävan, men han är också nyfiken. Vad tänker han en stund som denna? Detta rebellnäste, vilka bor här egentligen? undrar han måhända. Råder kaos eller ordning? Hur styrs det? Han har vidöppna sinnen, ungefär som turistens under sin första timme i ett avlägset land. Varje liten händelse, mänsklig gest eller blick är han beredd att tolka som typisk för en främmande kultur. Omedelbart i trappen står en ung man och målar väggen. Skjortan är helt oknäppt och fladdrar utanpå ett par vida plyschbyxor. Han är barfota och sveper rollern i raska, inte särskilt metodiska drag. Det stänker om färgen och han ser inte besökaren som väjer undan och förbi. Husen hålls efter, tänker delgivningsmannen kanske men ser också att det är skräpigt. Han kommer ut på den asfalterade gården. Den är avlång eftersom gårdarna utmed den längan av kvarteret är sammanslagna. Gårdens andra långsida består av gårdshusen, låga gamla hus med tak i tegel eller röd plåt. I ett av dem ligger en bilverkstad, i ett annat är förråd och ett hade nu gjorts om till samlingssal för möten.

På gården står många cyklar. Där står soptunnor, där ligger brädor och annan bråte, där hänger en dammig matta på ett streck och där finns folk. Några står och pratar, andra städar. En berusad man försöker dansa till musiken som kommer ut ur ett fönster. Han svänger med en plastpåse som innehåller ölburkar. En rödhårig kvinna med lång kjol kommer bärande på en trave vedträn med bägge armarna. Besökaren rör sig utmed husen. Han försöker väcka så lite uppmärksamhet som möjligt. Mellan honom och gårdshuset står en grupp och övar något. En småväxt man leder övningen. Han har blåställ, långt svart hår och en pilotmössa av läder med långa öronlappar. Han bryter på engelska och ger högljudda instruktioner. I ena handen håller han en flaska, i den andra en brinnande fackla. Han tar en klunk, för facklan nära munnen och blåser sen ut sin klunk med full kraft. En stor eldslåga kastar sig fram i luften med ett brummande. De andra gör efter. Delgivningsmannen kan inte låta bli att snegla på övningen medan han diskret fortsätter framåt.

För att bättre förstå vilket samhälle han hamnat i skulle han kanske behövt vara antropolog. Eller åtminstone haft lite mer klart för sig vilka ingredienser som i tur och ordning kastats i denna sociala gryta. Först fanns där husens vanliga hyresgäster, de som sett husen förslummas och sina grannar flytta. En annan sorts urinnevånare var fyllgubbarna och narkomanerna eller pundarna, som alltid dras till rivningshus för att få nattkvarter. Det är som om förfallet i deras inre får en resonans i spruckna fönsterrutor och flagnande tapeter. De betedde sig som väldiga, våldsamma barn och ställde till mycket besvär. När de vanliga hyresgästerna efter skrivelser och vädjanden misslyckats med att stoppa rivningsbeslutet, bjöds ockupanterna in. Det var inte bara en protest, utan lika mycket en åtgärd för att vårda husen och därmed rädda dem för vintern. Så kom teatergrupper, poeter och konstnärer. Sen kom miljöaktivister, anarkister och löst vänsterfolk att fylla upp husen.

Nu kom livsnjutare, ungdomar utan bostad som fick en chans att vara ifred och ta dagen som den kommer. Så drogs även udda existenser till kvarteret Mullvaden. Därute, i det normala livet, vem som nu bestämmer vad som är normalt, hade de svårt att finna sig tillrätta. Men här var brottet mot reglerna en sorts självklarhet. Härinne fanns en frihet från konvenansen och de kunde trivas bättre. Här fanns till exempel Birger, astrologen. Han var en bra bit över fyrtio, gänglig, elegant och med en liten prydlig mustasch. Han gick runt i husen och erbjöd sig ställa horoskop för en slant. Damer gav han en generös rabatt. Då kunde arbetet med horoskopet efter många timmar övergå till halvterapeutiska seanser och få en pikant vändning över natten. Här fanns Igor, den mest deprimerade människa jag träffat. Han hade små bruna ögon, runda glasögon och såg ut som en rysk anarkist från sekelskiftet, kanske i exil på ett café i Paris. Från det höga hårfästet gick ett stripigt, smutsigt hår bakåt och över nacken. Ibland kom han med en mörkhårig kvinna. Då såg han nöjd ut och kunde till och med ge ifrån sig ett leende. Men det var en olycklig kärlek och för det mesta var han ensam. Då var han vresig och oförskämd. Och varje kväll rätt sent, ljöd ett intensivt, skärande vrål i hela 8:ans hus och ut på gården. Det pågick halva, ibland hela natten, bottenlöst. Ömsom ylade han helt oartikulerat och ömsom den mörka kvinnans namn. Då och då gick någon in och sa ett tröstande ord. Annars ville han vara ifred. •

Ur arkivet: Från Brand nr 1 1992 om protesterna i samband med Greklands inträde i Europeiska Unionen (då Europeiska Gemenskapen)

GREKLAND

ETT LAND PÅ VÄG IN I EGs NYA MARKNAD

Under hela 80-talet har det med jämna mellanrum blossat upp oroligheter i Grekland, framförallt i samband med de stora studentdemonstrationerna varje år den 17:e november, på årsdagen av juntans fall 1973. De senaste åren har Grekland dessutom befunnit sig i en djup ekonomisk kris, vilket lett till ökade sociala klyftor. Situationen har naturligtvis inte förbättrats av att regeringen fört en aggressiv politik, med målet att kväsa varje form av motstånd. Detta är en liten och kortfattad redogörelse för vad som hänt i Grekland under de senaste två åren.

För två år sedan var det regimskifte i Grekland och det konservativa *Ny Demokrati Partiet* kom i regeringsställning.

Ny Demokrati Partiet rivstartade och genomförde hårda åtstramningar, privatiserade statliga företag och aviserade nya anti-strejk lagar etc.

Den grekiska arbetarklassen svarade med att strejka och under den nya regeringens 10 första månader strejkades det mer än någonsin tidigare. Men fackföreningsbyråkraternas motvilja och svek ledde arbetarnas kamp in i isolering och en återvändsgränd. Frånvaron av en politisk vision för att trappa upp konfrontationen med regeringen och dess politik, skapade frustration och desillusionerade arbetarna. När väl anti-strejk lagarna infördes i november 1990, samlades endast 1000 arbetare i protest utanför parlamentet.

En månad senare lades ett lagförslag till en anti-terrorist lag, som politiskt sett var en komplettering till anti-strejk lagarna.

Den 5 november 1990 attackerade lokala partimedlemmar från Ny Demokrati textilfabriken Piraeiki-Patraiki, som varit ockuperad av arbetarna i flera månader, många blev skadade på båda sidor.

Under hela hösten förekommer det omfattande fängelserevolter och polisen stormar fängelserna Alikamssos och Aghios.

STUDENTRÖRELSEN

Protesterna mot regeringens utbildnings reform började på gymnasieskolorna, där studenterna i slutet av oktober 1990 ockuperade sina egna skolor. Reformen var ett försök från regeringens sida att vrida tillbaka klockan, den skulle bl.a. innebära minskat elevinflytande, uppförande i betyget, minskad tillåten frånvaro, mer religion, privatiserade universitet etc.

Ockupationerna spred sig över hela Grekland och även till universiteten. I Athen och andra städer organiserade gymnasie- och universitets-studenter gemensamma demonstrationer.

Den första konfrontationen ägde rum i mitten på december, då polisen attackerade en demo utanför Utbildningsdepartementet med batonger och tårgas. Studentrörelsen hade nu blivit massiv och det var endast en handfull gymnasieskolor i hela landet som inte var ockuperade.

Regeringen gick nu ut och uppmanade föräldrar och medborgare att ingripa, vilket resulterade i att flera skolor stormades av mob-liknande 'medborgargarden', bestående främst av lokalt *Ny demokrati* folk.

På flera skolor blev studenter, lärare och föräldrar misshandlade av dessa 'garden'. I en av dessa attacker den 8 januari i Patras, dödades en 38-årig lärare, som var känd för sina vänstersympatier. En stor protestdemo dagen efter slutade i kravaller, som varade hela natten.

Två dagar senare demonstrerade 100.000 studenter i Athen för att visa sin avsky mot mordet. Demonstrationen avslutas med en blockad av hela city, då gick polisen till attack. Till skillnad från tidigare kravaller var deltagandet massivt, mellan 10.000 och 20.000 personer slogs mot polisen. På varenda gata i hela city fanns det gatubarrikader och brinnande piketer. Polisen tappade så klart fullständigt kontrollen, men inledde ett kemiskt krig och sköt tusentals tårgas-granater, utan någon större framgång. Deras hysteriska granat pepprande, satte dock eld på ett bostadshus, i vilket fyra människor blev innebrända.

Hela statsapparaten befann sig på gränsen till panik och i radio och tidnigar kastades skulden på anarkisterna. Vissa journalister krävde att hela anarkiströrelsen skulle anhållas och avrättas.

Dagen efter var det åter en stor demonstration mot mediahetsen och mot att polisen mördat fyra människor. Demonstrationen avslutades med att Ny Demokratis partilokaler attackerades och brändes ned. Återigen utbröt kravaller, under vilka främst banker och regeringsbyggnader attackerades. Polisen satte även denna dag in stora mängder tårgas och ägnade sig åt prickskytte när de avfyrade gasen mot folkmassan.

Regeringen gick genast till reträtt och drog tillbaka hela utbildningsreformen. Regeringens reträtt och gulfkriget ledde till att hela studentrörelsen avmattades, speciellt på gymnasieskolorna. På universiteten fortsatte dock ockupationerna en tid och utvecklades där till en anti-krigs rörelse.

BUSH KOMMER PÅ BESÖK

Den 18 Juli 1991 kom George Bush på besök till Athen. Regeringen ville ge ett intryck av social ordning och utlyste därför ett allmänt demonstrations förbud, samtidigt som 11.000 poliser kommenderades ut på Athens gator. Först krossade polisen en studentdemo, därefter åkte de ut till universitetet Polytechnic, där 600-700 anarkister hade samlats och gatukamp utbröt. Hela området runt Polytechnic förvandlades till ett slagfält. Kravallerna beskrevs i amerikansk press som "nationalistiska oroligheter rörande Cypern".

HÖSTEN 1991

I september lade regeringen fram en "ny" utbildningsreform, dvs samma smörja som ett år tidigare. Protesterna lät inte vänta på sig och i oktober, ockuperade studenterna återigen sina skolor.

Den 18 oktober organiserade studenterna i Athen en demonstration till Utbildningsdepartementet. Utbildningsministern Souflias beordrade polisen att stoppa demon, vilket de gjorde med batonger och tårgas.

Den 24 oktober tågade studenterna åter mot utbildningsdepartementet. Den här dagen attackerades demon av civilklädda poliser och partimedlemmar från Ny Demokrati, som kastade sten på studenterna och slog dem med påkar och järnrör. Demonstranterna gick då istället till Syntagama torget (parlamentet ligger där), där de attackerades av kravallpolis. Demon lyckades ta sig tillbaka till Polytechic, där gatubarrikader restes. Polisen inledde då en massiv tårgasattack, vilket gjorde att folk sökte skydd inne i universitetsbyggnaderna.

Universiteten i Grekland fungerar som fristäder, polisen får inte gå in i byggnaderna. Dessutom är Polytechnic en historisk symbol, det var här som studentrevolten , som fällde militärjuntan inleddes 1973.

Polytechnics dekan försökte övertala polisen att upphöra med tårgasinsatsen och ge folk fri lejd från området, vilket gjorde att en stor grupp lyckas lämna området. Under nattens fortsatta sammanstötningar greps **sex** personer.

Klockan tre på natten började det brinna i en av universitets byggnaderna, än idag vet man inte vem som tände på, men anarkisterna fick så klart skulden i massmedia. Branden gjorde dock att polisen fick tillstånd att storma universitet nästa morgon, **28** personer greps inne i byggnaden. Detta är alltså första gången polisen gått in i en universitetsbyggnad sedan militärdiktaturens tid.

Foto: Tomas Josefsson

En vecka senare inleddes rättegångarna. En av de åtalade hade blivit så svårt misshandlad i häktet att han kollapsade under rättegångens första dag och fick föras till sjukhus. Dom sex första fick mellan 5 och 8 års fängelse, utan några direkta bevis. En av de åtalade dömdes till 7 års fängelse för att ha kastat en kartong på en brinnande barrikad. Av dom 28 som greps inne i Polytechnic fick 8 böter och 13 personer fick 2-3 års fängelse. Åklagaren uttryckte efteråt sin bestörtning över att några blivit frikända och att så många fått "extremt korta fängelsestraff".

Natten efter att domarna fallit attackerade den marxistiska stadsgerillagruppen *17:e November* en polisbuss med ett granatgevär. En polis dödades och sex skadades. *17:e November* gjorde en liknande aktion 1985, efter att polisen skjutit ihjäl en anarkist.

Den 2 november greps 33 personer för affishering. Affischerna vände sig mot arresteringarna, de snabba rättegångarna och de hårda domarna. En av affischerna sade "att det är lättare för en kamel att ta sig genom ett nålsöga, än det är för politiker, journalister och snutar att tala sanning". Åtalspunkterna blev olaga affischering, störande av trafik, folklig mobilisering mot staten, spridande av falsk information och skadegörelse av allmän egendom. De 33 affischerarna inledde genast en 10 dagars hungerstrejk. Rättegången började två dagar efter deras gripande! Åklagaren försökte bl.a. att koppla affischerarna till väpnade stadsgerilla grupper. De dömdes slutligen till sex månaders fängelse för olaga affischering! De överklagade domen och släpptes den 16 november i väntan på ny rättegång. Alla 33 blev torterade i häktet och en dokumentation över tortyren har lämnats till Amnesty International.

I bakgrunden till allt det som har hänt i Grekland dom senaste åren finns *Internationella Valuta Fonden*, *Världs Banken* och *EG*.

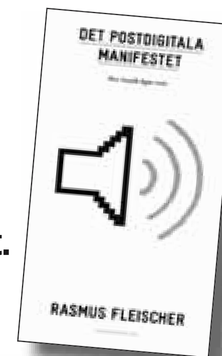
Hela åtstramningspolitiken och omstruktureringen av den grekiska ekonomin sker efter bl.a. hårda påtryckningar från IVF och VB. Från EG har Grekland ett tryck på sig att rensa upp den radikala scenen före inträdandet på den europeiska marknaden, för att skapa ett investeringsvänligare klimat. Inrikesministern sa i en intervju att arresteringarna under hösten var sanktionerade av honom personligen och att han ville utplåna den anarkistiska rörelsen. En nagel i ögat på regeringen är helt klart också *17:e November* gerillan, som i flera års tid attackerat kommersiella och statliga mål, dödat amerikanska soldater, utan att någon i gruppen någonsin blivit gripen.

Patrik Lundgren

SKRIV TILL BRAND
BOX 15015
104 65 STOCKHOLM

Prenumerera på Nutida Musik. Få Rasmus Fleischers *Det postdigitala manifestet* på köpet.

4 nr (1 år) 260 kr

Nordens ledande tidskrift om samtidsmusik med:
kammarmusik // ljudkonst // text-ljud // opera // impro // elektronika // essäer // debatt // kritik från hela världen

NUTIDA MUSIK

Mejla till **andreas.engstrom@nutidamusik.se** eller gå in på vår hemsida **www.nutidamusik.se** för att beställa din prenumeration och få ditt gratisexemplar av boken.

RADIKALA KATTER HÅLLER IHOP

TIDNINGEN ARBETAREN KOMMER UT VECKOVIS OCH ÄR EN KUNNIG, KAMPVILLIG OCH KÖNSBALANSERAD PRESSRÖST

LÄS MER PÅ ARBETAREN.SE

EN BOK AV KAJSA EKIS EKMAN

VARAT OCH VARAN

Prostitution, surrogatmödraskap och den delade människan

Den här boken handlar om prostitution och surrogatmödraskap. Om hur det gick till när prostitution plötsligt började kallas sexarbete. Men också om en annan slags prostitution – handeln med graviditet. Om hur kvinnor i Indien och Ukraina föder barn åt västerlänningar.

Det här är en bok om våra jag och våra kroppar, om splittring och helhet, om vår tids förakt för offer och tvånget att vara stark.

LEOPARD FÖRLAG

Brand – fylld av anarki och jävlar anamma!

6 nummer för 300 kr

Prenumerera! Sätt in 300 kr på Pg 478 24 80-0 Glöm inte namn och adress.

info@tidningenbrand.se www.tidningenbrand.se

Teater: Samira Ariadad ser **Chockdoktrinen The Concert**

Vad är chocken och kan man förbereda sig på den?
Naomi Klein försökte beskriva kapitalismens rovdrift, och på vilket sätt krig och massmord blivit en storbusiness för många företag. Boken har Janne Tavares, Erik Holmström och Markus Grankvist tolkat om till en teatral konsert. När Jannes fenomenala orkester lekfullt börjar spela den glädjesprudlande romantiska ensemblen arbetar man effektivt med att få publiken att sänka garden, blandar euforin av musiken med chocken av blod och våld – ackompanjerad av de sorgligaste tonerna.

Varje gång en magkänsla började gro förändrades hela scenariot. För vad är det att känna sorg i magen, vad är det att chockas? En vändning från det vackra till det brutala – att höra det dova skriket från maskiner till fioler, tillsammans med kroppar som ständigt kastas runt i ett kaos. Trion har skapat en vänlig men lite lekfullare föreställning som rör sig i en gråzon mellan performance, teater och konsert. För att uppnå känslan av chock blandas ljuv fiolmusik med kulsprutesmattrande maskinfläktar. Det är smutsigt och blodigt, publiken dras in i föreställningen genom musikernas närvaro (jag räknar in lövblåsaren som musiker!).

Vibrerande toner från vackra röster möter en snygg miljö av tyger, rök och blått, grönt och vitt ljus. Nästa sekund vänds idyllen genom en krigets förnedring, och en sorgesång om att lämna leken, musiken, livet. Inga repliker finns, vilket ofta fyller frågan ”vad vill de säga” inom en ironiskt nog. Till slut inser man att man inte kan fråga efter vad de vill säga i en föreställning utan ord, får man ta det för vad den är. Det den vill ljuder och visualiserar den ändå, långt ifrån torftigt och otydligt utan det är raka bud som gäller.

Genom att röra sig bland publiken skapade föreställningen en direkt känsla av att sjunga med i sången, värja sig för deras vapnen, lägga sig i chock. Det går inte att gestalta en chock enbart genom en beskrivning av den. Och det är här föreställningen hade sin största framgång. Det var musikaliska och bildmässiga gestaltningar av ett politiskt kaos, en uppsplittring av gemenskaper, ett axplock och mjukare skildring av krig som pågått och pågår än idag. Hur tar man kriget till det teatrala rummet? Föreställningen Chockdoktrinen är i första hand en visuell och ljudslig show, lekfull, dramatisk, utan ett (gott) slut. Men där pjäsen slutar tar upproret mot kapitalismen vid.•

Festival: Samira Ariadad besöker **Gagnef-festivalen**

Är det ”bara” musiken som lockar så många människor till festivaler? Om det bara var musiken som var attraktionen verkar allt festivalen hör till inte värt. Det är då vi får masskonserter, samlade på en yta i en stadsfestival. Men eftersom ingen vill kännas vid allt det där andra som hör festivalen till (som den tvångsmässiga inhuseringen i området, pratet med nya människor etc) i en stadsfestival borde man ta bort festival från ordet helt.

Masskonsertens popularitet verkar nästan öka explosionsartat när man hör om hur stora festivaler de senaste åren tilltagit i antal besökare. Samtidigt hörde vi om Hultsfreds öde. Är de stora festivalerna på väg att bli allt mindre populära?

Frågan är om gigantfestivalerna, minifestivalerna med några tusen besökare, stadsfestivalerna eller de nischade på landet ens bör likställas som musikfestivaler med tanke på hur lite de har gemensamt. Det är en stor skillnad mellan att se en konsert med 30 000 andra eller med 30 andra. På samma sätt som att konserterna bestäms av sin naturmiljö och människorna runtomkring en, gäller detsamma för festivaler, det är skillnad när allt omkring en inte handlar om att tjäna så mycket pengar som möjligt, säg vad man vill om klientelet.

Festivalen lockar en tillbaka år efter år, just därför. Platsen är magisk, inga stora reklambanners hänger inom synfältet. Värdet av att dela musikupplevelser med några få människor, som känns bekanta även om de är främlingar.
Bör målet för en lyckad festival vara arenaliknande band, så många personer och akter som möjligt samtidigt? Även om det ibland uppstår en rolig mix i zonen mellan två stora konserter är frågan om närvaron där kan kallas för besök på någon av konserterna Festivaler i sig hänger mycket på de folkparker och andra öppna utrymmen som även mindre festivaler till viss del kan hyra, beroende på kommuners politik. För att uppmuntra fler mindre festivaler kan därför en större tillåtenhet för arrangemang vara ett viktigt politiskt krav. För vad som i slutändan finns att välja på beror mycket på den kulturpolitik som förs. Utrymmen behöver både vara offentligt ägda och öppna för deltagande kulturevenemang.

Rummet som musiken skapas och spelas i, sammanblandas alltid med musiken. Hur musiken låter, själva konserten och hela ”upplevelsen” bestäms inte bara av banden utan även människorna, rummets ljudkällor och andra känslor och ting. De större kommersiella festivalerna präglas av reklamskyltar, brus och utspridda högar med tomburkar på gräset. So what om de stora festivalerna dör? Vi må inte bry oss, men festivaler fyller en funktion och vill vi kunna gå på även mindre spelningar måste rum skapas där det är möjligt. Förhoppningsvis bidrar storfestivalernas död till fler mindre, nära arrangemang likt Gagnef-festivalen som utmanar de klassiska formerna för konserter och festivaler. Det finns ju fortfarande allmänna parker som tur är … •

B POSTTIDNING
Brand, Box 150 15
104 65 Stockholm

anarki
& jävlar
anamma!

ΜΠΑΤΣΟΙ ΑΠΟ ΠΑΝΤΟΥ